

T.C.
ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETİMİ ANABİLİM DALI

ORTAOKULLARDA BİLİŞİM TEKNOLOJİLERİ DERSİNDE
ÖRTÜK PROGRAMIN VARLIĞINA İLİŞKİN ÖĞRETMEN
GÖRÜŞLERİ: BOLU İLİ ÖRNEĞİ

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan
Mustafa FİDAN

Danışman
Yrd. Doç. Dr. Meriç TUNCEL

BOLU-2013

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Mustafa Fidan'a ait 'Ortaokullarda Bilişim Teknolojileri Dersinde Örtük Programın Varlığına İlişkin Öğretmen Görüşleri: Bolu İli Örneği' adlı çalışma, jürimiz tarafından Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir. ... / ... / 2013

Akademik Unvanı	Ad ve Soyadı	İmza
Üye (Tez Danışmanı)	: Yrd.Doç.Dr. Meriç TUNCEL	
Üye	: Prof.Dr. Ali GÜLER	
Üye	: Doç.Dr. Halit KARATAY	
Üye	:	
Üye	:	

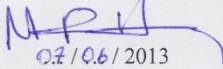
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Onayı

Prof. Dr. Soner DURMUŞ

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

Etik İlkeler Uygunluk Beyanı

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Ortaokullarda Bilişim Teknolojileri Dersinde Örtük Programın Varlığına İlişkin Öğretmen Görüşleri: Bolu İli Örneği” başlıklı çalışmanın yazılmasında, bilimsel ve etik kurallara uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin tamamının ya da bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitede bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

07/06/2013**Mustafa FİDAN**

ABSTRACT

THE OPINIONS OF CONCERNING THE EXISTENCE OF HIDDEN CURRICULUM IN SECONDARY SCHOOLS: EXAMPLE OF THE PROVINCE OF BOLU

Mustafa FİDAN

Postgraduate Thesis

Department of Curriculum and Instruction

Thesis Supervisor: Assistant Professor Dr. Meriç TUNCEL

June-2013, xix + 145 Pages

The aim of this study is to reveal the existence of the hidden curriculum according to the views of who work in information technology and information technology elective course, at the Ministry of Education in secondary schools in Bolu. The existence of the hidden curriculum has been investigated within the framework of the teachers' opinions of classroom climate, expectations, behavior and criticisms which are the elements of the hidden curriculum. The study group of the research is formed by 15 Information Technology Teacher who work in secondary schools at the center and villages, districts of the city center of Bolu. Stratified random selection was used for the sampling method. In the research the case method which is one of the qualitative method was used. In the research hidden programme was considered as a single case. Sub-units of the research were formed as teacher opinions, expectations, criticism and behaviors. Findings in obtaining the data are collected by the semi-structured observation form which was prepared by the researcher. Descriptive analysis and content analysis were used to analysis of the data that were gained from the interviews. According to findings gained from the data identified in the lesson students who were at the lower socio-economic class were in the high retention of self confidence for aspects of information technology tools. It was also seen that teachers were in the high expectation from the students to distinguish the social and moral environment from

the virtual and actual environment, more smoothly speeches in the virtual environment, to be respectful and to be honest.

Problems experienced by teachers affected negatively as hidden to teacher's expectations, make lower motivation and work perseverance and restless. It was identified that all these cases affected the lesson as hidden. Teachers, personal development, moral, social, economic, and social values were more verbally trying to bring within the scope of the hidden curriculum. As being social male students were directed to sport activities, the issues that were cared by them were told by a higher performance, the issues that were not cared by them were never told or are told superficially are identified. Although teachers are in the expectations of to gain to students higher qualifications, they did not so in practice, as being ideologically. Atatürk, on certain days and weeks trying to gain implicitly by using information technology tools as hidden, some teachers reflect the religious views to students, peer education has been used frequently, parents have been made conscious to use internet and information Technologies are identified. According to the research results recommendations are made to information technology courses curriculum development experts, to solve the problems experienced by teachers to school management, to inform about the hidden curriculum to information technologies teachers and for future research.

Key Words: Hidden curriculum, information technology, curriculum, the views and expectations of teacher, the behaviours of teacher.

ÖZET

ORTAOKULLARDA BİLİŞİM TEKNOLOJİLERİ DERSİNDE ÖRTÜK PROGRAMIN VARLIĞINA İLİŞKİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ: BOLU İLİ ÖRNEĞİ

Mustafa FİDAN

Yüksek Lisans Tezi

Eğitim Programları ve Öğretimi A. B. D

Tez Danışmanı: Yrd. Doç.Dr. Meriç TUNCEL

Haziran-2013, xix+ 145 Sayfa

Bu araştırmanın amacı Bolu ilinde Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı ortaokullarda görev yapan bilişim teknolojileri rehber öğretmenlerinin görüşlerine göre seçmeli bilişim teknolojileri dersinde örtük programın varlığını ortaya çıkarmaktır. Örtük programın varlığı, örtük programın sınıf iklimi öğelerinden olan öğretmen görüşleri, beklentileri, davranışları ve eleştirileri çerçevesinde ele alınıp incelenmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu Bolu ili Merkez ilçesindeki ve Merkez ilçesine bağlı köylerde ortaokullardagörev yapan 15 Bilişim Teknolojileri Rehber Öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmada örneklem belirlenirken amaçlı örnekleme yöntemlerinden “benzeşik (homojen) örnekleme” kullanılmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışmasına yer verilmiştir. Araştırmada örtük program tek bir durum olarak ele alınmıştır. Araştırmanın alt birimleri öğretmen görüş, beklenti, eleştirileri ve davranışları şeklinde oluşturulmuştur. Bulguların elde edilmesinde veriler araştırmacı tarafından hazırlanan “yarı yapılandırılmış gözlem formu” ile toplamıştır. Görüşmelerden elde edilen verilerin analizinde betimsel analiz ve içerik analizi kullanılmıştır. Araştırmayla elde edilen bulgulara göre derste sosyo-ekonomik yönden daha düşük okullardaki öğrencilerin bilişim teknolojileri araçlarına yönelik özgüvenlerini yüksek tutma beklentisi içinde oldukları tespit edilmiştir. Ayrıca öğretmenlerin, öğrencilerden toplumsal ve ahlaki açıdan sanal ortam ile gerçek ortamı

ayırt edebilmeleri, sanal ortamda konuşmalarının daha düzgün, saygılı ve dürüst olmaları yönünde yüksek düzeyde beklenti içerisinde oldukları görülmüştür.

Öğretmenlerin yaşadığı sorunların beklentilerine örtük olarak olumsuz yönde etki ettiği, motivasyonlarının ve çalışma azimlerinin düştüğü, huzursuz oldukları sonucuna varılmıştır. Bütün bu durumların da dersin bütününe örtük olarak etkilediği tespit edilmiştir. Öğretmenlerin kişisel gelişim, ahlaki, toplumsal, ekonomik ve sosyal değerleri daha çok sözlü olarak örtük program kapsamında kazandırmaya çalıştığı görülmüştür. Sosyal olarak sportif faaliyetlere daha çok erkek öğrencileri yönlendirdikleri, önemsedikleri konuları daha yüksek performansta anlattıkları, önemsemedikleri konuları hiç anlatmadıkları veya yüzeysel geçtikleri tespit edilmiştir. Öğretmenlerin öğrencilere daha üst yeterlilikleri kazandırma beklentileri oldukları halde uygulamada bunu yansıtmadıkları, ideolojik olarak Atatürk, belirli gün ve haftalar konusunda bilişim teknolojileri araçlarını kullanarak örtük olarak kazandırmayı çalıştıkları, bazı öğretmenlerin dini görüşlerini öğrencilere yansıttıkları, akran öğrenmeyi çok sık kullandıkları, ailelerin internet ve bilişim teknolojilerini kullanmaları konusunda bilinçlendirildikleri tespit edilmiştir. Araştırma bulgularına yönelik bilişim teknolojileri dersi öğretim program geliştirme uzmanlarına, öğretmenlerin yaşadığı sorunların çözümü için okul yönetimine, bilişim teknolojileri öğretmenlerinin örtük program konusunda bilgilendirilmesine ve gelecekte yapılacak araştırmalara yönelik önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Örtük program, bilişim teknolojileri, öğretim programı, öğretmen görüş ve beklentileri, öğretmen davranışları.

Aileme...

TEŞEKKÜR

Araştırmanın tüm sürecinde hiçbir desteğini esirgemedi yanımda olan, ilgi duyduğum bir konuda çalışmamı desteklediği için ve beni bilimsel olarak yönlendirmelerinden dolayı örnek aldığım danışmanım Yrd. Doç. Dr. Meriç TUNCEL'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Jüri üyelerimden Prof. Dr. Ali GÜLER'e ve Doç. Dr. Halit KARATAY'a tezimin değerlendirme aşamasında yapmış oldukları katkılar için gönülden teşekkür ederim.

Örtük Program konusunda bana zaman ayırıp yardımlarını esirgemeyen sevgili hocam Doç. Dr. Sedat YÜKSEL'e ve desteğini esirgemeyen Dr. Levent Veznedaroğlu'na, kuramsal ve analiz aşamasında görüşlerini aldığım ve bana destek olan Doç. Dr. Çetin SEMERCİ ve Nuriye SEMERCİ'ye, araştırmama görüşleriyle katkı sağlayan Yrd. Doç. Dr. Ayşe Derya IŞIK'a, araştırma sürecinde görüşmelerde samimi olarak katkısı olan Bolu ili Merkez ilçesindeki ortaokullarda görev yapan Bilişim Teknolojileri Rehber öğretmenlerine sonsuz teşekkür ederim.

Araştırmamın analiz aşamasında yardımlarını esirgemeyen arkadaşlarım Uzm. Murat DEBBAĞ'a ve görüşleriyle destek veren Arş. Gör. Barış ÇUKURBAŞI'na, araştırmama dil yönünden katkı sağlayan Arş. Gör. Hasan Basri KANSIZOĞLU'na ve İsmail Mustafa SAK'a dostane teşekkürlerimi sunarım.

Bana bugünlere gelmemde sonsuz emeği olan canım annem Ayşe FİDAN ve babam İsmail FİDAN'a, sevgili kardeşim Muhammet FİDAN'a, akademik hayatımdaki ilerlememe destek olan kayınvalidem Şemsinur GÜNGÖR ve kayınpederim Recep GÜNGÖR'e, ikinci kardeşim Denizhan'a ve hem tezimin hem de hayatımın her anında yanımda olan sevgili eşim Başak FİDAN'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Mustafa FİDAN

İÇİNDEKİLER

ABSTRACT.....	iv
ÖZET	vi
TEŞEKKÜR	ix
İÇİNDEKİLER DİZİNİ.....	x
TABLolar DİZİNİ.....	xv
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xvii
GRAFİKLER DİZİNİ	xviii
KISALTMALAR DİZİNİ	xix

BÖLÜM I

1. GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Araştırmanın Önemi	4
1.3. Araştırmanın Amacı.....	5
1.4. Problem Cümlesi.....	5
1.5. Alt Problemler.....	6
1.6. Sınırlılıklar	6
1.7. Araştırmanın Terimleri	7

BÖLÜM II

2. KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	8
2.1. Kuramsal Çerçeve.....	8
2.1.1. Örtük program kavramı	8
2.1.2. Örtük program tanımları	10
<i>Resmi olmayan veya açıkça belirtilmemiş, fakat öğrencilerin</i> <i>ulaşmalarının beklendiği mesajlar</i>	11
<i>Beklenmeyen (amaçlanmayan) öğrenme sonuçları (ürünleri)...</i>	11

<i>Eğitim sisteminin yapısı itibarıyla ortaya çıkan ve açık olmayan mesajlar</i>	11
<i>Öğrenciler tarafından ortaya konulan faaliyetler.....</i>	12
2.1.3. Örtük programın teorik temelleri.....	13
<i>İşlevselci (yapısal-fonksiyonalist) yaklaşım.....</i>	14
<i>Neo-markist yaklaşım.....</i>	16
2.1.4. Örtük programın kapsamı	18
2.1.5. İlköğretim seçmeli bilişim teknolojileri dersi öğretim programı.....	20
<i>İlköğretim seçmeli bilişim teknolojileri dersi vizyonu.....</i>	21
<i>Seçmeli bilişim teknolojileri dersi temel yaklaşımı</i>	22
<i>Seçmeli bilişim teknolojileri dersinde basamak ve seviyeler.....</i>	23
<i>Seçmeli bilişim teknolojileri dersinde öğrenme alanları</i>	23
<i>Öğrenme-öğretme süreci.....</i>	24
<i>Değerlendirme süreci.....</i>	25
2.1.6. Bilişim teknolojileri ve örtük program	25
2.1.7. Örtük programda öğretmen görüşleri, beklentileri ve davranışları.....	28
2.2. İlgili Araştırmalar	31
2.2.1. Türkiye’de yapılan araştırmalar.....	31
2.2.2. Yurtdışında yapılan araştırmalar.....	38

BÖLÜM III

3. YÖNTEM	46
3.1. Araştırmanın Modeli.....	46
3.2. Çalışma Grubu	48
3.3. Veri Toplama Araçları	50
3.5. Verilerin Analizi	52
3.6. Geçerlilik ve Güvenirlilik	56
3.6.1. İnandırıcılık.....	56
3.6.2. Aktarılabilirlik	57
3.6.3. Tutarlılık.....	57
3.6.4. Teyit edilebilirlik	58

BÖLÜM IV

4. BULGULAR VE YORUMLAR 59

4.1. Seçmeli Bilişim Teknolojileri Dersinde Örtük Programın Varlığına İlişkin Bilişim Teknolojileri Rehber Öğretmenlerinin Beklentileriyle İlgili Bulgular ve Yorumlar	59
4.1.1. Seçmeli bilişim teknolojileri dersinde örtük programın varlığına ilişkin bilişim teknolojileri rehber öğretmenlerinin kişisel gelişim beklentileri	60
4.1.2. Seçmeli bilişim teknolojileri dersinde örtük programın varlığına ilişkin bilişim teknolojileri rehber öğretmenlerinin ideolojik beklentileri	65
4.1.3. Seçmeli bilişim teknolojileri dersinde örtük programın varlığına ilişkin bilişim teknolojileri rehber öğretmenlerinin ahlaki beklentileri	67
4.1.4. Seçmeli bilişim teknolojileri dersinde örtük programın varlığına ilişkin bilişim teknolojileri rehber öğretmenlerinin toplumsal beklentileri	69
4.1.5. Seçmeli bilişim teknolojileri dersinde örtük programın varlığına ilişkin bilişim teknolojileri rehber öğretmenlerinin ekonomik beklentileri	72
4.1.6 Seçmeli bilişim teknolojileri dersinde örtük programın varlığına ilişkin bilişim teknolojileri rehber öğretmenlerinin sosyal beklentileri	74
4.1.7. Seçmeli bilişim teknolojileri dersinde örtük programın varlığına ilişkin bilişim teknolojileri rehber öğretmenlerinin teknolojik beklentileri	75
4.2. Bilişim Teknolojileri Rehber Öğretmenlerinin Yaşadığı Sorunların Beklentilerine Etkilerine İlişkin Bulgular ve Yorumlar	77
4.3. Seçmeli Bilişim Teknolojileri Dersinde Örtük Programın Varlığına İlişkin Bilişim Teknolojileri Rehber Öğretmenlerinin Görüşleriyle İlgili Bulgular ve Yorumlar	79
4.4. Seçmeli Bilişim Teknolojileri Dersinde Örtük Programın Varlığına İlişkin Bilişim Teknolojileri Rehber Öğretmenlerinin Davranışlarıyla İlgili Bulgular ve Yorumlar	83

4.4.1. Seçmeli bilişim teknolojileri dersinde örtük programın varlığına ilişkin bilişim teknolojileri rehber öğretmenlerinin öğrencilerin kişisel gelişimlerine ilişkin davranışları.....	84
4.4.2. Seçmeli bilişim teknolojileri dersinde örtük programın varlığına ilişkin bilişim teknolojileri rehber öğretmenlerinin öğrencilere ideolojik açıdan davranışları.....	87
4.4.3. Seçmeli bilişim teknolojileri dersinde örtük programın varlığına ilişkin bilişim teknolojileri rehber öğretmenlerinin ahlaki açıdan davranışları.....	89
4.4.4. Seçmeli bilişim teknolojileri dersinde örtük programın varlığına ilişkin bilişim teknolojileri rehber öğretmenlerinin toplumsal açıdan davranışları.....	91
4.4.5. Seçmeli bilişim teknolojileri dersinde örtük programın varlığına ilişkin bilişim teknolojileri rehber öğretmenlerinin öğrencilere ekonomik açıdan davranışları	93
4.4.6. Seçmeli bilişim teknolojileri dersinde örtük programın varlığına ilişkin bilişim teknolojileri rehber öğretmenlerinin sosyal açıdan davranışları.....	95
4.4.7. Seçmeli bilişim teknolojileri dersinde örtük programın varlığına ilişkin bilişim teknolojileri rehber öğretmenlerinin teknolojik açıdan davranışları.....	97
4.4.8. Seçmeli bilişim teknolojileri dersinde örtük programın varlığına ilişkin bilişim teknolojileri rehber öğretmenlerinin bireysel farklılık açıdan davranışları	101
4.4.8. Seçmeli bilişim teknolojileri dersinde örtük programın varlığına ilişkin bilişim teknolojileri rehber öğretmenlerinin programda esneklik durumuna göre davranışları	103
4.5. Seçmeli Bilişim Teknolojileri Dersinde Bilişim Teknolojileri Rehber Öğretmenlerinin Kendilerini Eleştirmelerine Yönelik Bulgular ve Yorumlar	106

BÖLÜM V**5. SONUÇLAR VE ÖNERİLER 111****5.1. Sonuçlar 111****5.1.1. Öğretmen beklentilerine ilişkin sonuçlar 111****5.1.2. Öğretmenlerin yaşadığı sorunların beklentilere etkisine ilişkin sonuçlar 113****5.1.3. Öğretmen görüşlerine ilişkin sonuçlar 113****5.1.4. Öğretmen davranışlarına ilişkin sonuçlar 114****5.1.5. Öğretmenlerin kendilerini eleştirmelerine yönelik sonuçlar 117****5.2. Öneriler 118****5.2.1. Araştırma bulgularına yönelik öneriler 118****5.2.2. Yapılabilecek araştırmalara yönelik öneriler 120****KAYNAKÇA 122****EKLER 135**

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 2-1. Açık program ile örtük program arasındaki farklar	10
Tablo 2-2. Giroux’a göre sosyolojik açıdan örtük program yaklaşımları.....	13
Tablo 3-1. Araştırmaya katılan bilişim rehber öğretmenlerine ait bilgiler	49
Tablo 4-1. Seçmeli bilişim teknolojileri dersinde öğretmenlerin kişisel gelişim beklentileri	61
Tablo 4-2. Seçmeli bilişim teknolojileri dersinde öğretmenlerin ideolojik beklentileri...	65
Tablo 4-3. Seçmeli bilişim teknolojileri dersinde öğretmenlerin ahlaki beklentileri	67
Tablo 4-4. Seçmeli bilişim teknolojileri dersinde öğretmenlerin toplumsal beklentileri	70
Tablo 4-5. Seçmeli bilişim teknolojileri dersinde öğretmenlerin ekonomik beklentileri	72
Tablo 4-6. Seçmeli bilişim teknolojileri dersinde öğretmenlerin sosyal beklentileri	74
Tablo 4-7. Seçmeli bilişim teknolojileri dersinde öğretmenlerin teknolojik beklentileri	76
Tablo 4-8. Öğretmenlerin yaşadığı sorunların beklentilerine olan etkileri.....	78
Tablo 4-9. Seçmeli bilişim teknolojileri dersinde örtük programın varlığına ilişkin öğretmen görüşleri	81
Tablo 4-10. Seçmeli bilişim teknolojileri dersinde öğretmenlerin öğrencilerin kişisel gelişimi açısından davranışları.....	84
Tablo 4-11. Seçmeli bilişim teknolojileri dersinde öğretmenlerin ideolojik davranışları.....	87
Tablo 4-12. Seçmeli Bilişim Teknolojileri Dersinde Öğretmenlerin Ahlaki Davranışlar	89
Tablo 4-13. Seçmeli bilişim teknoloji dersinde öğretmenlerin toplumsal açıdan davranışları.....	92
Tablo 4-14. Seçmeli bilişim teknolojileri dersinde öğretmenlerin ekonomik açıdan davranışları.....	94

Tablo 4-15. Seçmeli bilişim teknoloji öğretmenlerinin sosyal açıdan öğrencilere davranışları.....	96
Tablo 4-16. Seçmeli bilişim teknolojileri dersinde öğretmenlerin teknolojik açıdan davranışları.....	98
Tablo 4-17. Seçmeli bilişim teknolojileri dersinde öğretmenlerin bireysel farklılıklara göre öğrencilere davranışları.....	101
Tablo 4-18. Seçmeli bilişim teknolojileri dersinde öğretmenlerin programın esnekliğine yönelik davranışları	104
Tablo 4-19. Seçmeli bilişim teknolojileri dersinde bilişim teknolojileri rehber öğretmenlerinin kendilerine yönelik eleştirileri.....	107

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 2-1. Bilişim teknolojilerinin gelişim aşamaları	22
Şekil 2-2. Seçmeli bilişim teknolojileri dersi öğretim programı basamak seviye ilişkisi.....	23
Şekil 2-3. BTDÖP öğrenme alanları ilişkisi	24
Şekil 2-3. BTDÖP'nın öğeleri arasındaki ilişkiler.....	25
Şekil 3-1. Araştırma deseni.....	48
Şekil 3-2. Öğretmen görüşmelerinden elde edilen verilerin analiz süreci.....	54
Şekil 4-1. Öğretmen beklentilerine ilişkin şematik gösterim	60
Şekil 4-2. Öğretmen görüşlerine ilişkin şematik gösterim	80
Şekil 4-3. Öğretmen davranışlarına ilişkin şematik gösterim.....	83
Şekil 4-4. Öğretmenlerin kendilerine yönelik eleştirilerine ilişkin şematik gösteri	107

GRAFİKLER DİZİNİ

Resim 4-1. Öğrencilerin okul tanıtım video etkinliği	64
Resim 4-2. Öğrencilerin yaptığı yaratıcı bir robot örneği	65
Resim 4-3. Öğrencilerin birbirlerine sosyal paylaşım sitesinden yazdığı ileti örneği	69
Resim 4-4. Görsel Sanatlar dersi işbirliği ile yapılan çalışma örneği.....	77
Resim 4-5. Bilişim teknolojileri dersinde bir öğretmenin verdiği başarı belgesi örneği	86
Resim 4-6. Öğrencilerin eğitici bir film izleme sahnesi örneği.....	87
Resim 4-7. Etkinlik panosu örnekleri	100
Resim 4-8. Etkinlik panosu ve tuşlardan yapılmış bir türk bayrağı örneği	100
Resim 4-9. Oyun oynayan öğrencilerden bir kesit örneği	106

KISALTMALAR DİZİNİ

BÖTE	: Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi
BT	: Bilişim Teknolojileri
BTB	: Bilişim Teknolojileri Becerileri
BTBS	: Bilişim Teknolojilerinde Bilimsel Süreç
BTRÖ	: Bilişim Teknolojileri Rehber Öğretmeni
BTESD	: Bilişim Teknolojileri Etiği ve Sosyal Değerler
BTDÖP	: Bilişim Teknolojileri Dersi Öğretim Programı
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
MEGEP	: Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi
ÖYGM	: Öğretmen Yetiştirme Genel Müdürlüğü
TEF	: Teknik Eğitim Fakültesi
TTKB	: Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı
YETGM	: Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü
YÖK	: Yükseköğretim Kurulu

BÖLÜM I

1. GİRİŞ

Bu bölümde problem durumu, araştırmanın önemi, araştırmanın amacı, araştırmanın problem cümlesi ve alt problemleri, sınırlılıklar ile araştırmada kullanılan terimlerin tanımları verilmiştir.

1.1.Problem Durumu

Eğitim, bireyin beklentilerini ve ihtiyaçlarını göz önünde bulundurarak onu, çevresiyle etkileşimi ve deneyimleri sonucunda belirli bir amaç doğrultusunda yetiştirmektir. Gözütok (2008) eğitimi, bilgi ve beceriler kazandırmanın yanında toplumun gelişmesini sağlayan değerlerin yeni kuşaklara aktarılması ve bu değerlerin olumlu değişimini yönlendirme olarak nitelendirir. Bu yüzden eğitimin sadece akademik yeterlilik olarak değil, kişilik oluşumu, ahlak ve değerlerin bireye kazandırılması olarak da bilinmesi gerekir. Sönmez (2008: 37)'e göre eğitim, “çevre ayarlaması yoluyla kişinin davranışlarını istendik yönde değiştirme ve değerlendirme süreci”dir. Öğrenciye kazandırılması istenen istendik davranışlar (hedef ve kazanımlar)’ın niçin öğretildiği, nasıl kazandırılacağı (öğrenme-öğretme süreci), öğrenciye ne öğretileceği (içerik), özelliklerin ne kadar kazanılıp kazanılmadığı (değerlendirme süreci) açık olarak eğitim programlarında yer almaktadır.

Türkiye’de 2005 yılından sonra program geliştirme çalışmaları hızlı bir biçimde artmış ve bunun sonucunda ilköğretimde uygulanan öğretim programlarında köklü değişiklikler yapılmıştır. Öğretim programları Milli Eğitim Bakanlığı tarafından kurulan komisyonlar aracılığıyla hazırlanmakta ve öğrencilere belirli bilgi, beceri, değer

ve tutumların kazandırılması amaçlamaktadır. Bu doğrultuda öğretim programları resmi ve yazılı niteliktedir. Ortaokullarda da yarının öğrencilerine bilişim teknolojileri konusunda sahip olmaları gereken becerilerin neler olması gerektiği yazılı ve resmi nitelikte olan seçmeli bilişim teknolojileri dersi öğretim programıyla verilmektedir (MEB, 2006). Dolayısıyla çağın gerisinde kalmak istemeyen ülkeler bilişim teknolojileri eğitimine sahip bireylerin yetiştirilmesiyle mümkündür. Bu yüzden bireylerin yetiştirilmesinde ve öğretim programlarının etkili bir biçimde uygulanmasında en önemli rol öğretmenlerindir (Demirel, 2009). Ortaokullarda bilişim teknolojileri eğitimi vermekle sorumlu olan kişiler Bilişim Teknolojileri Rehber Öğretmenleridir. Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü tarafından Bilişim Teknolojileri dersi öğretmenin, Bilişim Teknolojileri programının seviyelerine ve seviyelerin basamaklarına göre öğretim sürecini planlama, Bilişim Teknolojilerini öğrenmelerini desteklemek için öğretim programının basamaklarını ve önceki öğrenmeleri dikkate alarak tasarlama gibi özel alan yeterliliklerine sahip olması gerektiği ifade edilmektedir (MEB, 2008, <http://otmg.meb.gov.tr/alanbt.html>, 01 Eylül 2012 tarihinde erişildi). Bu bağlamda Bilişim Teknolojileri Rehber Öğretmeni öğretim sürecini, öğretim programını dikkate alarak planlar ve bu plan dâhilinde bilişim teknolojileri yeterlilikleri sınıf ortamında öğrenciye kazandırılmaya çalışılır.

Eğitim, sadece okulda gerçekleşmeyeceğinden öğrenciler okul dışında da birçok öğrenme faaliyetiyle karşı karşıya gelirler. Bu öğrenme faaliyetleri bilim ve teknolojinin gelişmesine paralel olarak bilişim teknolojileri vasıtasıyla bireye örtük olarak cereyan eder. Erdoğan (2008) bireyin bazı beceri, tutum ve değerleri okul dışı etmenlerle, Yüksel (2004) örtük programa dayalı olarak okul-çevre etkileşimiyle kazanıldığını ifade ederler. Bu doğrultuda bireyin bilişim teknolojileri vasıtasıyla bazı değer, tutum ve davranışları kazanmasında örtük programın etkisi olduğu söylenebilir. Bu bireyin öğrenmesini olumlu yönde etki ederken, olumsuz olarak da etkileyebilir.

Yüksel (2004)'e göre resmi program ne kadar iyi hazırlanırsa hazırlansın, programdaki hedefler öğrencilere kazandırılırken öğretmenlerin görüş, beklenti ve davranışları ile beraber toplumdaki görüş ve değerlerle şekillenir. Bu durum okullarda uygulanan resmi programın gerçekte tümüyle aynen uygulanmadığını göstermektedir.

Öğretmenler resmi program dışında kendi düşüncelerini de eğitim ortamına dâhil ederler ve sınıfta resmi programdan farklı olarak, istemsizce bir uygulama ortaya koyarlar. Crawley ve Salyer (1995), öğretmenlerin tutum ve inançlarının programın uygulanmasında önemli rol oynadığını ifade eder. Okullarda resmi programın dışında yazılı olmayan ve resmi programdan daha etkili olan açıkça belirtilmemiş bir örtük program da mevcuttur (Bloom, 1995; Posner, 1995; Vallance, 1973; Wren, 1999; Yüksel, 2004). Ayrıca Portelli (1993) öğretmenlerin örtük programı açık hale getirmekle sorumlu olduklarını ifade etmektedir (Aktaran: Yüksel, 2004). Başar (2011) okuldaki açık programın, öğrencilerin bir bütün olarak geliştirilmesinde tek başına yeterli olamayacağını ve okulun örtük programının da bu doğrultuda geliştirilmeye çalışılması gerektiğini ifade etmiştir. Çünkü örtük programın kalitesi okulun başarısını belirler (Yüksel, 2004). Skelton (1997) örtük programın üzerinde çalışılması gereken bir konu olmasını iki nedene bağlamaktadır.

Birinci amaç politikanın program üzerindeki gizli etkisini açığa çıkarmak olmasına rağmen sağduyulu bir şekilde politik kontrolün program üzerinde açıkça sunulduğu yerde insanların bu etkileri anlayabilmelerinin önemli olduğu görülmektedir. İkincisi, çağdaş örtük program araştırmaları, gizliliği sorunlaştırmayı ve en modern programı, inanç sisteminin tutarlılığını akla uygun olarak incelemektedir. Günümüzde yeni programlar öğrencileri geleceğe hazırlamakta mıdır? Bunlar daha da karmaşıklaşan, belirlenemeyen, parçalanmış hızlıca değişen dünyayı yansıtabilir mi ve tahmin edilebilir mi? Kısaca çağdaş dünyada örtük program çalışmaları eski ve yeni gereksinimleri kucaklamalı, bunu yaparken de eğitim çalışmaları analitik çerçevenin geniş boyutunu da incelemelidir.

Örtük programın öğrenciye kazandırılmasında en etkili kişilerden birisi öğretmendir. Bu doğrultuda öğretmenlerin görüş, değer, tutum ve davranışlarının belirlenmesi örtük programın tespiti ve önemi açısından belirleyici olacaktır. Bu durumda öğretmenlerin öğrenme-öğretme ortamını kendi tutum, değer ve görüşlerine uyumlu hale getirerek programa katkı sağladıkları düşünülmektedir.

Programda öğretilmesi istenenlerle, öğretmenlerin kendi görüş, değer, davranış ve beklentileri doğrultusunda sınıf içerisinde öğrettiklerinin farklı olması olumsuz öğrenmelere ve olumsuz yaşantılarla karşılaşılmasına neden olmaktadır. Resmi program ne kadar iyi hazırlanırsa hazırlansın örtük program tespit edilmeyip sonucuna göre önlem alınmazsa eğitimin kalitesi ve niteliği düşmektedir (Yüksel, 2002). Türkiye’de resmi programla ilgili birçok araştırma yapılmışken eğitimde derin ve önemli etkisi olan örtük program pek çalışılmamıştır (Kuş, 2009; Sarı, 2007; Yüksel, 2004; Veznedaroğlu, 2007). Bu bağlamda Seçmeli Bilişim Teknolojileri dersindeki örtük programın tespiti ve BTRÖ (Bilişim Teknolojileri Rehber Öğretmeni)’nün görüş, beklenti ve davranışları aracılığıyla örtük programın varlığını ortaya koyma bu araştırmanın temel problemini oluşturmaktadır.

1.2. Araştırmanın Önemi

Eğitim ve öğretimde karşılaşılan sorunları çözmeye resmi programda yapılan değişiklikler yeterli olmayabilir. Bu konuda örtük programın resmi programa paralel olarak değiştirilip geliştirilmesi gerekmektedir ve örtük program konusunda nitelikli araştırmalar yapılmalıdır.

Türkiye’de resmi program hakkında çok sayıda araştırma bulunmasına rağmen örtük program konusunda sınırlı sayıda araştırma yapılmıştır (Başar, 2011; Gündoğdu, 2004; İnal, 1998; Kuş, 2009; Sarı, 2007; Tuncel, 2008; Türedi, 2008; Veznedaroğlu, 2007). Yüksel (2004)’in “Örtük Program” kitabı, kavram hakkında Türkiye’deki en önemli eserlerden biridir. Ayrıca Tezcan (2005) ve Demirel (2009) kitaplarında örtük programa değinmişlerdir. Bu araştırma Seçmeli Bilişim Teknolojileri dersini ele aldığından örtük program ders düzeyine indirilerek öğretmen görüş, beklenti ve davranışları ayrıntılı olarak incelenmeye çalışılmıştır. Bu yüzden bilişim teknolojilerinde örtük programın öğrencilerin davranışlarının şekillenmesinde öneminin büyük olduğu düşünülmektedir. Ayrıca Bilişim Teknolojileri dersini konu etmesi itibarıyla Türkiye’de alanında yapılmış ilk araştırmalardan biridir ve bilişim teknolojileri ile örtük program arasındaki ilişkiyi kuramsal olarak açıklayan bir çalışma

niteliğindedir.

Araştırmada bilişim teknolojileri dersinde öğrenme-öğretme sürecinde resmi programın dışında öğretmen görüşleri, beklentileri ve davranışları sonucunda öğrencilerin hangi öğrenmelere sahip olduğu belirlenmeye çalışılmaktadır. Örtük program eğitim-öğretim faaliyetlerinin kalitesini belirlediğinden bu araştırma derste örtük programın varlığını ortaya çıkarması açısından önemlidir.

Araştırmada derinlemesine inceleme yapabilmek amacıyla öğretmenlerle yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiş ve dolayısıyla nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Verilerin derinlemesine incelenmesi ve detaylı analizi nedeniyle literatüre önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

1.3. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı Bolu ilinde Milli Eğitim Bakanlığına bağlı ortaokullarda görev yapan bilişim teknolojileri rehber öğretmenlerinin görüşlerine göre seçmeli bilişim teknolojileri dersinde örtük programın varlığını ortaya çıkarmaktır. Örtük programın varlığı, örtük programın sınıf iklimi öğelerinden olan öğretmen görüşleri, beklentileri ve davranışları çerçevesinde ele alıp incelenmiştir.

1.4. Problem Cümlesi

Bu araştırmanın problem cümlesi araştırmanın amacı doğrultusunda “Bolu ilinde Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı ortaokullarda görev yapan bilişim teknolojileri rehber öğretmenlerine göre seçmeli bilişim teknolojileri dersinde örtük programın varlığını gösteren işaretlerden öğretmen görüşleri, beklentileri ve davranışları nelerdir?” şeklinde ifade edilmiştir.

1.5.Alt Problemler

- 1) Seçmeli Bilişim Teknolojileri dersinde örtük programın varlığına ilişkin bilişim teknolojileri rehber öğretmenlerinin beklentileri nelerdir?
- 2) Bilişim Teknolojileri Rehber Öğretmenlerinin yaşadığı sorunların beklentilerine olan etkilerinelendir?
- 3) Seçmeli Bilişim Teknolojileri dersinde örtük programın varlığına ilişkin bilişim teknolojileri rehber öğretmenlerinin görüşleri nelerdir?
- 4) Seçmeli Bilişim Teknolojileri dersinde örtük programın varlığına ilişkin bilişim teknolojileri rehber öğretmenlerinin davranışları nelerdir?
- 5) Bilişim Teknolojileri Rehber Öğretmenlerinin öğrencilere model olup olmama durumlarına ilişkin kendilerine yönelik eleştirileri nelerdir?

1.6. Sınırlılıklar

Bu araştırma;

- 2012-2013 eğitim-öğretim yılında Bolu ilinde MEB'e bağlı ortaokullardaki Bilişim Teknolojileri Rehber Öğretmenleri'nin görüşleriyle,
- Bilişim Teknolojileri Rehber Öğretmenleri başka branşlardanda görevlendirdiğinden mezuniyeti bilişim teknolojileri ile ilgili bir alandan mezun olan öğretmenlerle,
- Örtük programı oluşturan sınıf iklimi boyutunun öğretmen görüş, beklenti ve davranış öğeleriyle,
- Nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışmasıyla,
- Veri toplama aracı açısından yarı yapılandırılmış öğretmen görüşme formu ve doküman incelemesiyle,
- Ders olarak Seçmeli Bilişim Teknolojileri dersiyle,

sınırlıdır.

1.7. Araştırmanın Terimleri

Örtük Program: Öğrencilerin resmi programda belirtilenlerin dışında kazandıkları bilgi, görüş ve değerlerdir (Yüksel, 2002).

Bilişim Teknolojileri: Bilgi ve iletişim için oluşturulmuş bütün teknolojilere denir (Voogt ve Knezeg, 2008).

Bilişim Teknolojileri Rehber Öğretmeni: Okuldaki Bilişim Teknolojileri öğretmenlerinin görevini yürüten, eğitim ve öğretimde fırsat eşitliğini ve BT (Bilişim Teknolojileri) araçlarının öğrenme ve öğretme sürecinde daha fazla duyu organına hitap edecek şekilde derslerde etkin kullanılmasını sağlayan kişilerdir (MEB YETGM, 2012).

Bilişim Teknolojileri Dersi Öğretim Programı: Bilişim teknolojileri konusunda ilköğretim öğrencilerinin sahip olması gereken kazanımları, bu konudaki içerikleri, öğrencilerin değerlendirme durumlarıyla ilgili yazılı olan resmi programdır (MEB, 2006).

BÖLÜM II

Bu bölümde konuyla ilişkili kuramsal açıklamalar ile yurt içinde ve yurt dışında yapılan çalışmalara yer verilmiştir.

2. Kuramsal Çerçeve ve İlgili Araştırmalar

2.1. Kuramsal Çerçeve

2.1.1.Örtük program kavramı

Eğitimde plan, program, düzen kavramları öğrenmenin gerçekleşmesi için önemlidir.Çünkü MEB (2003)’in eğitim öğretim çalışmalarının plânlı yürütülmesine ilişkin yönergesinde; öğretimin plânlanmasının, öğretmenin eğitim-öğretimde neyi, niçin ve nasıl yapacağını düşünmesini sağlayacağından verimi arttığı belirtilmiştir (http://mevzuat.meb.gov.tr/html/225_0.html, 21 Ocak 2013 tarihinde erişildi). Böylece eğitim programı ve öğretim programıkasıtlı olarak öğrencilere yaşantılar kazandırır ve öğrenmenin gerçekleşmesi sağlanır. Bu doğrultuda eğitim programını Varış (1997: 14) “Bir eğitim kurumunun çocuklar, gençler ve yetişkinler için sağladığı milli eğitimin ve kurumun amaçlarının geliştirilmesine dönük tüm faaliyetleri kapsar.” şeklinde ifade etmiştir. Demirel (2010) benzer bir tanımla “öğrenene okulda ve okul dışında planlanmış etkinlikler yoluyla sağlanan öğrenme yaşantıları düzeneği” olarak nitelendirmektedir.

Eğitim programı kavramı öğretim programı kavramına göre daha kapsamlıdır ve her iki program arasında güçlü bir ilişki vardır. Öğretim programı sözlükte şu şekilde

tanımlanmaktadır (anlambilim.net): “(1) Bir okulu bitirmek ya da bir alanda uzmanlaşmak için okunması gereken ders ve konuları kapsayan program. (2) Öğretilmesi istenilen ders ya da konuların amaçlar, yönergeler ve ders gereçleri ile birlikte sıralı olarak düzenlenmesi sonucu ortaya çıkan kılavuz. (3) Öğrencilere bir plana göre kazandırılması istenilen öğrenim yaşantılarını tümünü içine alan program: müfredat, müfredat programı”. Bu yüzden öğretim programları genelde bir dersin öğretimindeki bütün etkinlikleri kapsar. Küçükahmet (2007) öğretim programını belirli kategorilerden oluşan, okullarda beceri ve uygulamaya daha ağırlık tanıyan, bilgi ve becerinin öğrenciye eğitim programının amaçları doğrultusunda kazandıran bir program olduğunu belirtmiştir. Türkiye’de öğretim programları MEB’e bağlı TTKB (Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı) tarafından resmi ve yazılı olarak hazırlanmaktadır. Okullarda öğretmenler bu programları uygulamakla sorumludur. Resmi nitelikte olduğu için de açık program olarak da nitelendirilir. Eisner (1994) açık programı; “eğitsel hedeflerin gerçekleştirilmesi için düzenlenen deneyimler serisi ya da dersler” olarak tanımlar (Aktaran: Ginsburg ve Clift, 1990: 451). Posner (1995) ise hedefleri, ders planlarını, konuların işleniş sırasını, kullanılacak araç ve gereçleri ile değerlendirmeyi içeren yazılı programı açık program olarak nitelendirir. Bütün bu sözü geçen yazılı ve resmi programların dışında eğitim kurumlarında “eğitim” kavramını etkileyen, kapsamı daha geniş bir örtük programın varlığı söz konusudur. Bloom (1995), örtük programı açık programdan daha etkili bir program olarak görür ve örtük programın öğrencilerin okula katılmasına uzun yıllar boyunca etki eden yaygınlığını ve sürekliliğini vurgular.

Kavramın ilk olarak ne zaman ortaya çıktığı konusunda çeşitli görüşler vardır. Eisner (1994) kavramın ilk olarak 1932’de William Waller’ın “The Sociology of Teaching” adlı eserinde kullandığını belirtmektedir. Hlebowitsh (1994) ise bu kavramı “yardımcı öğrenme (colleteral learning)” adıyla John Dewey’in kullandığını ileri sürmüştür (Aktaran: Yüksel, 2004: 8). Türedi (2008) araştırmasında John Dewey’in örtük programı 1916 yılında Demokrasi ve Eğitim kitabında araştırdığını ifade etmiştir. Ancak birçok yazar örtük program (hidden curriculum) kavramının ilk kez 1968 yılında “Life in Classroom” adlı eserinde Philip W. Jackson tarafından kullanıldığını konusunda hem fikirdirler (Apple, 2004; Gordon, 1984; Hemmings, 2000; Lynch, 1989; Margolis vd., 2001; Rennert-Ariev, 2008).

Örtük program kavramını Jackson'dan sonra 1970 yılında Berson R. Snyder'in kullandığı görülmektedir. Jackson'ın tanımı öğretmenin farkında olmadığı ve niyetlenmediği öğrencilerin öğrenmesiyle ilgilidir. Snyder örtük programı resmi programda olmayan öğrencilere kazandırılması gerektiği düşünülen bilgiler olarak açıklamaktadır (Aktaran: Cridel, 2010: 439). Örtük program kavramı yerine “gizli müfredat” ifadesi de bazı araştırmacılar tarafından kullanılmıştır (Arıkan, 2004; Bacanlı, 2011; Tezcan, 2005). Aşağıda Tablo 2-1’de açık program ile örtük programın özellikleri karşılaştırmalı olarak verilmiştir.

Tablo 2-1. Açık program ile örtük program arasındaki farklar

Açık Program	Örtük Program
Yazılı, resmi, Formal Program	İnformal resmi olmayan, yazılı olmayan, saklı, gizli program
Öğrencilerin akademik anlamda öğreneceği bilgi, becerilerdir.	Duygu, tutum, değer, alışkanlık ve becerilerdir.
Çoğunlukta bilişsel hedefleri kapsar.	Duyuşsal hedefleri kapsar.
Devlete bağlı organlar tarafından hazırlanır.	Katılımcıların kişisel, ekonomik, siyasi, kültürel özelliklerine göre oluşur.
İstendik davranışlar	İstendik ve istenmedik davranışlar
Buz dağının görünen kısmı	Buz dağının görünmeyen geniş kısmı
Amaçlanmış ders içi ve ders dışı etkinlikler	Planlanmayan kendiliğinden gizil olarak meydana gelen etkinlikler
Toplumla sınırlı olarak ilişkili	Toplumla birebir ilişkili
Genelde her eğitim kurumunun benzer düzeyinde aynıdır.	Aynı kurumun benzer düzeyinde farklı olabilir.

2.1.2. Örtük program tanımları

Örtük program çok boyutlu bir kavram olup literatürde birçok kişi tarafından farklı şekillerde tanımlanmıştır. Bu tanımları Portelli (1993) dört grupta toplamıştır. (1) Resmi olmayan veya açıkça belirtilmemiş, fakat öğrencilerin ulaşmalarının beklendiği mesajlar, (2) Beklenmeyen(amaçlanmayan) öğrenme sonuçları(ürünleri) (3) Eğitim sisteminin yapısı itibarıyla ortaya çıkan ve açık olmayan mesajlar (4) Öğrenciler tarafından ortaya konulan faaliyetler (Aktaran: Yüksel, 2004: 10).

Resmi olmayan veya açıkça belirtilmemiş, fakat öğrencilerin ulaşımlarının beklendiği mesajlar

Örtük program, resmi program dışındaki program olarak nitelendirilmektedir (Eisner, 1994; Jackson, 1968; Yüksel, 2004). Cribb and Bignold (1999; İnal, 1998) örtük programı açıkça söylenmeyen ve keşfedilmemiş program olarak ifade etmiştir. Bu yüzden resmi program dışında öğrencilerin kazandığı değerler, görüşler örtük programın kapsamına girmektedir. Bu değer ve görüşler bilinçli ya da bilinçsiz olarak öğrencilere aktarılır. Dolayısıyla öğrenciye verilen bu mesajlar gizlidir ve öğrenci bunları örtük olarak öğrenir.

Beklenmeyen (amaçlanmayan) öğrenme sonuçları (ürünleri)

Örtük program üzerinde çalışmış kişiler, resmi programın yeterliklerine ulaşmada gizli programın, amaçlanmayan ve istemeyerek ortaya çıkan öğrenme sonucu gizli olarak etki ettiğini savunmuşlardır (Anderson, 2002; Anyon, 1981; Gair, 2003; Gordon, 1984; Kirk, 1992; Martin, 1976; McLaren, 1993; Sambell ve McDowell, 1998; Sönmez, 2010; Vallance, 1973).

Tezcan (2005) örtük programın öğretmen tarafından ya da genelde okul tarafından ya amaçlanmış ya da amaçlanmamış bir öğrenim sonucunda ortaya çıktığını ifade eder. Eva (1988)'ya göre örtük program, plansız olarak öğretmenler tarafından öğrencilere öğretilen değer ve davranışlardan oluşan programdır. Dolayısıyla bu beklenmeyen sonuçlar amaçlar şeklinde resmi programda belirtilmemiştir. Öğrencilerin kazandığı davranışlar resmi programdaki bu amaçlar dışında beklenmedik bir şekilde örtük olarak oluşmaktadır.

Eğitim sisteminin yapısı itibarıyla ortaya çıkan ve açık olmayan mesajlar

Neo-Marksistlere göre okul, resmi programda belirtilmemiş, toplumsal ve siyasal görüş ve değerleri öğretmen ile yöneticilerin kontrolünde öğrencilere kazandırmaktadır (Yüksel, 2004: 10). Bu doğrultuda siyasal ve toplumsal görüş, değer

ve normlar gizli mesajlarla okullar vasıtasıyla verilmektedir. Illich (2000) örtük programı, eğitim sisteminden kaynaklanan ve okulun örgütsel yapısıyla ilgili gizli mesajlar olarak ifade etmiştir. Örtük programın öğrenciye aktarılmasında en önemli kurum olan okullar öğrencileri devletin ideolojisine bağlı bir birey olarak yetiştirmeyi amaçlar. Vallance (1973) öğrencileri, siyasi toplumsallaştırma doğrultusunda itaat ve uyum kavramlarıyla geleneksel sınıf anlayışı çerçevesinde yetiştirmeyi gizli müfredat olarak tanımlar. Lynch (1989) örtük programı öğrencinin okulun sosyal gereklerini yerine getirmesi olarak ifade etmiştir. İnal (1998)'agöre örtük program, açık müfredatta eksik ve belirsiz kalan, bilgi ve değerleri daha ayrıntılı biçimde tanımlayan, egemen siyasal sisteme ve kültüre sosyalleştirmeyi derinleştiren, öğrenci tipini daha dar kalıplar içinde billurlaştırmaya çalışan bir müfredattır. Bu durumda örtük programın devletin başında olan kişilerin ideolojilerine göre şekillendiği görülmektedir. Resmi programlarda olduğu gibi değişen iktidar ve bakanlar program geliştirme çalışmalarına önem vermişler ve programda düzenlemeler yapılmıştır. Dolayısıyla bu düzenlemeler eğitim sistemini buna bağlı olarak da örtük programı etkilemiştir.

Öğrenciler tarafından ortaya konulan faaliyetler

Snyder (1971)'in tanımlamasına göre öğrenme-öğretme sürecinde öğrenciler her zaman resmi programın beklentilerine göre hareket etmezler. Bu yüzden okulun gerçek şartları ile resmi program arasında uyumsuzluklar olduğunda okulun gerçek şartlarına uygun faaliyetlerini yerine getirirler. Bu durumda öğrencilerin beklentilerine göre öğrenme gerçekleşir. Sonuçta öğrenci örtük olarak öğrenme yaşantılarını kendisi düzenleyerek başarılı da olabilir.

Demirel (2009) örtük programı “ders dışı etkinlikleri de içine alan çok geniş bir kavram” olarak tanımlamıştır. Posner (1995) örtük programı, eğitim programının beş farklı işlevinden biri olarak vurgulamıştır. O'na göre örtük program “resmi programda yazılı olarak yer almayan, kasıtlı olarak düzenlenmemiş ve planlanmamış öğrenmeleri içeren program” olarak tanımlamaktadır. Yüksel (2004)'e göre örtük program, resmi programda belirtilenlerin dışında öğrencilerin kazandıkları bilgi, beceri, tutum, görüş ve değerler olarak nitelendirilmektedir. Horn (2003) örtük programı okul ve sınıflarda

öğrenme sürecinin bir parçası olan amaçlanmamış bilgi, değer ve inanışların tümü olarak tanımlar. Wren (1999) örtük programı resmi olmayan bilinçsizce planlanan yazısız bir program olarak nitelendirmiştir. Lavoie (2005) örtük programı, okulun yazılmamış ve konuşulmayan kuralları olarak nitelendirmektedir. Dolayısıyla yukarıda tanımlarda açıkça görüldüğü gibi örtük program, resmi olarak açıkça belirtilmeyen değerleri, görüş ve düşünceleri bilinçli ya da farkında olmadan öğrencilere kazandıran gizli kalmış programdır.

2.1.3. Örtük programın teorik temelleri

Örtük program kavramı birçok yazar tarafından belirli kuramsal teorilere dayanılarak çalışılmıştır. Bu yazarlar örtük programı daha çok sosyolojik açıdan incelemiş ve farklı görüşler ortaya çıkmıştır. Giroux (1983a) örtük program kavramını geleneksel, liberal, radikal, diyalektik olmak üzere dört çeşit yaklaşım olarak belirtmiştir. Bu yaklaşımlar aşağıda Tablo 2-2’de gösterilmiştir.

Tablo 2-2. Giroux’a göre sosyolojik açıdan örtük program yaklaşımları

Yaklaşım	Savunucular	Örtük Program kavramı
Geleneksel	Philip Jackson Robert Drebeen	Okul-toplum arasındaki var olan ilişkiyi inceleyerek örtük programı açıklamışlardır.
Liberal	Jean Anyon Jane R. Martin	Belirli sosyal uygulamaları, kültürel imgeleri, ayrımcılık ve önyargılar dâhilinde söylem biçimlerini örtük programla ilişkilendirerek açıklamışlardır.
Radikal	Samuel Bowles Herbert Gintis	Okul ortamının şekillenmesinde üretim sürecinde sosyal ilişkiler ve okullamada politik ekonomiye odaklanmışlardır.
Diyalektik Eleştiri	Paulo Freire Micheal W. Apple Henry A. Giroux P. McLaren Macedo	Direnç teorisi olarak nitelendirilir. Alternatif kültürel formlar yaratmak ve sosyal kontrol, otorite mekanizmalarına direnç göstermek için öğrenci ve öğretmenlere bir ortam oluşturarak örtük programı inceler.

Lynch (1989)’e göre örtük program kavramı sosyolojik açıdan İşlevselci (yapısal-fonksiyonalist) ve Neo-Markist yaklaşım olarak ikiye ayrılır. Tuncel (2008), Lynch’in İşlevselci Yaklaşımı ile Giroux’un Geleneksel Yaklaşımı’nın eşdeğer olduğunu; Neo-Marksist Yaklaşımı Liberal, Radikal Yaklaşım ve Diyalektik Eleştiri’yi kapsadığını ifade etmiştir. Skelton (1997) bu yaklaşımların yanında örtük programı Eleştirel ve Postmodern Perspektif açısından da incelemiştir. Yüksel (2004) örtük

program kavramını sosyolojik açıdan 1) Yapısal- Fonksiyonalist Teori 2) Neo-Markist Teori olmak üzere ikiye ayırmıştır. Neo-Markist Teori de kendi içerisinde Yeniden Üretim Teorisi ve Direnç Teorisi olmak üzere ikiye ayrılır. Aşağıda araştırmanın amacına uygun örtük program kavramının tanıtılması ve çok fazla derin teorik temellere gidilmemesi açısından Lynch (1989)'in örtük program kavramı hakkında sosyolojik açıdan benimsediği İşlevselci (Yapısal-Fonksiyonalist) ve Neo-Marksist Yaklaşım ayrıntılı olarak incelenmiştir.

İşlevselci (yapısal-fonksiyonalist) yaklaşım

İşlevselci (Yapısal-Fonksiyonalist) Yaklaşım savunucuları örtük program kavramını ilk defa ortaya koymaları açısından önemli olup ilk çalışmalar sosyal düzeni ve istikrarı sürdürmede okulların rolü üzerinedir. Bu yaklaşımın en önemli temsilcileri Parsons, Robert Dreeben ve Philip Jackson'dır (Skelton, 1997).

Philip Jackson (1968) "Life in Classroom" adlı çalışmasında sınıf ortamında yaptığı gözlemlerle toplum yaşamı arasında benzerlikler olduğunu keşfetmiştir. Jackson (1968) sınıf içerisinde yaşananları gözlemlemiş, sınıftaki örtük programın var olabileceğini ortaya koymuştur. Sınıfı, öğrencilerin içerisinde oturarak dinleme yaptığı, parmak kaldırdığı, sayfa çevirdiği, kalem açtığı bir yer olarak tanımlar. Okulu zorunlu olarak katılması gereken ve standart, rutin olayların yapıldığı, kilise, ev, hastaneyle bazı farklılıklara rağmen birbirine benzediği bir çevre olarak ifade eder. Bu doğrultuda örtük programı öğrencilerin sessizce beklemeyi öğrenme, çalışmayı devam ettirme, iş tamamlama, öğretmenlerine ve arkadaşlarına bağlı olma, düzenli ve dakik olma, işbirliği yapma, başkalarına saygılı davranma becerilerini öğrenmesi olarak tanımlamış ve çalışmasında okulun olumlu ve olumsuz yanlarını ortaya koymuştur. Bu durumdan ötürü Türedi (2008) Jackson'un ne fonksiyonalist ne de çatışmacı olduğunu ve arada bir yerde bulunduğunu düşünmektedir. Ayrıca örtük programla resmi programı birbirlerinin karşısı olarak görmüştür. Ona göre okul öğrenciye kalabalık içinde yaşamayı, güçlü ile güçsüz arasındaki farkı ve davranışlarına göre sınıfta değerlendirileceğini öğretmektedir.

Gair ve Mullins (2001) çalışmasında fonksiyonalist görüşte örtük programın sosyal yapılanmanın önemli bir unsur olduğunu ve bu program vasıtasıyla istenilen sosyal değerlerin öğrencilere aktarılması gerektiğini ifade etmişlerdir. Bu doğrultuda okullar sosyal değerlerin öğrencilere aktarıldığı yerlerdir. Giroux (1983b)'a göre sosyal ilişkilerde sınıf yapısı oluşurken sosyalleşme sürecinde sözsüz olarak ahlaki inançlar ve sosyal normlar örtük programın oluşmasına katkıda bulunur.

Robert Dreeben bir yapısal fonksiyonalist olarak okul ve toplum arasındaki ilişki üzerinde durmuştur. Dreeben (1968), okul ile aile arasında bağ kurmuş ve öğrencilerin ailede öğrenemediği davranışları okulda öğrenebildiğini savunmuştur. Hatta bu davranışları (sosyal norm ve değerler) öğrencilere kazandırmada okulun daha etkili olabileceğini ifade etmiştir. Ona göre okuldaki düzenlemeler toplumsal yaşamın temel gereksinimlerine göre yapılır. Bu doğrultuda Tezcan (2005)'a göre, örtük programı çözümlemek için Jackson “sınıf”, Dreeben ise “okul” kavramı üzerinde durur.

Parsons (1959)sosyolojik açıdan eğitimsel kurumlar ile diğer toplumsal kurumlar arasında ilişkinin olduğu üzerinde ısrarla durmuş, okullardaki sınıfları toplumsallaştırma kurumu olarak ele almıştır (Aktaran: Skelton, 1997). Bu durumda örtük program toplumsal denetim vazifesi görür (İnal, 1998; Tezcan, 2003). Böylece yapısal olarak Robert Dreben ile görüşleri benzerlik gösterdiği düşünülebilir. Tezcan (2003) okul içinde toplumsal eşitsizliğin öğretiminin doğal olduğunu, toplumdaki bireylerin otoriteye boyun eğmek için eğitildiğini ve bu şekilde toplumsal denetimin gerçekleştiğini vurgulamıştır.

Tezcan (2005) toplumda kabul görmüş, yaygın olan bir dizi görüşü, inancı, kural ve değerleri okul ve sınıfların içerisinde yapılan etkinlikleri, öğrencilerin tümüyle kabul etmeleri için bu yaklaşımın kapsamının içerisinde yer aldığını belirtmiştir. Bu doğrultuda okulları toplum tarafından gereksinim duyulan bilgi, beceri, görüş ve değerleri öğrencilerin benimsediği yer olarak nitelendirmiştir. İşlevselcilere göre okullar öğrenciyi toplum yaşamına hazırlamak için gerekli bilgi, beceri, norm ve değerleri öğrencilere örtük program vasıtasıyla kazandırmaktadır (Dreeben, 1968; Jackson, 1968; Margolis vd., 2001; Tezcan, 2003; Yüksel, 2005).

Neo-markist yaklaşım

İşlevsel (yapısal-fonksiyonalist) yaklaşım okul-toplum arasındaki ilişkiyi yüzeysel olarak incelediği, toplumun derin farklılıkların (din, ırk, cinsiyet, sosyal sınıf...vb.) üzerinde durmadığı, ideoloji kavramına değinmediği konularında eleştirilmiştir (Lynch, 1989; Margolis vd., 2001; Skelton, 1997). Bu doğrultuda 1970'li yıllarda Neo-Markist Yaklaşım ortaya çıkmıştır. Yüksel (2004) Neo-Markistlerin özellikle toplumsal sınıflar ile bu sınıflar arasında ilişkileri olduğunu ve bu ortamın eğitim sistemini etkilediğini ifade etmiştir. Neo-Markist yazarlar toplumda eşitsizliklere neden olduğu, sosyal sınıf ayrımını arttırdığı için kapitalizme karşı çıkmışlardır. Örtük programı Neo-Marksist yaklaşım savunucuları, Yeniden Üretim Teorisi ve Direnç Teorisi olmak üzere iki şekilde incelemişlerdir. Bu teoriler ve savunucuları aşağıda örtük programla ilişkilendirilerek açıklanmıştır.

Yeniden Üretim Teorisi'nin en önemli temsilcileri Samuel Bowles ve Herbert Gintis'tir. Samuel Bowles ve Herbert Gintis okullaşmanın otoriter yapısını Marksist perspektif açıdan eleştirerek "Schooling in Capitalist America" (1976) isimli kitabı yayımlamışlardır. Samuel Bowles ve Herbert Gintis (1976) okul hayatındaki sosyal ilişki ile üretim hayatı arasında "yapısal bir uygunluk" olduğunu, kapitalist toplumlarda okulların toplumsal eşitsizliklerin yeniden üretildiği yerler olduklarını vurgulamışlardır. Böylece okullar kapitalist toplum için gerekli özellikleri öğrencilere kazandıracaklardır. Bu görüş doğrultusunda örtük programın öğrencilere var olan sınıf yapısını yeniden üreterek öğrencinin uygun meslek seçiminde ve meslekteki davranışlarının oluşumunda etkili olduğu söylenebilir (Kentli, 2009). Çünkü sınıftaki yaşam Yüksel (2004)'e göre okul dışındaki yapısal güçlerle şekillenerek kapitalist ilişkiler sonucu ortaya çıkan sınıfsal eşitsizlikler okulda da aynen devam etmektedir. Ayrıca Bowles ve Gintis (1976)'e göre gelecekte mesleki yönden işçi sınıfında olacak öğrenciler otoriteye itaat, temizlik, kurallara uyma gibi özellikleri kazanırlarken, mesleki yönden yönetici sınıfında olacak öğrenciler serbestlik, açıklık ve ileri görüşlülük, problem çözme gibi özellikleri kazanırlar. Böylece yönetici-işçi arasındaki ilişki okullarda öğretmen, öğrenci, idareci arasındaki ilişkiyle yapısal olarak uygunluk gösterir.

Micheal William Apple'ın görüşleri, yukarıda belirtilen Bowles ve Gintis'in görüşleri ile paraleldir. Kapitalist toplumun özellikleri okulda öğrencilere kazandırıldığı ve bu kazandırılan özelliklerin öğrenci ailelerinin sosyo-ekonomik düzeyine göre farklılaştığı üzerinde durur. Apple (2004) "Ideology and Curriculum" isimli eserinde örtük programın, kapitalizmin ideolojik gereksinimlerini karşıladığını, öğretmenlerin eğitimde kullanacağı materyalleri toplumda baskın grupların ideolojileri doğrultusunda oluşturabileceğini ifade etmiştir.

Jean Anyon, Neo-Markist yazarlar içinde teorik görüşleri bilimsel olarak kanıtlamaya yönelik araştırmalar yapması açısından diğer yazarlardan farklı bir konumdadır (Aktaran: Yüksel, 2004). Anyon (1981) sosyal sınıfları farklı (işçi sınıfı, orta sınıf, zengin sınıf ve elit sınıf) öğrencilerin devam ettiği ilkökul beşinci sınıflarda yapmış olduğu çalışmasında öğrencilerin sınıflarına göre bir örtük programın varlığını tespit etmiştir. Ayrıca işçi sınıf okullarında yetişen öğrenciler işçi olarak, orta sınıf okullardan yetişen öğrenciler bürokratik ilişkiler için, zengin ve elit sınıflarda yetişen öğrenciler de üst düzey yönetici, patron olarak yetiştirilmektedir. Dolayısıyla okullarda bilgi, sosyal sınıflara göre sunulmaktadır. Öğrenciler sınıfta sosyal sınıfına göre ödül almakta olup işçi sınıfı okullarda yetişen öğrenciler itaatkâr olma, kurallara uyma; üst düzey okullarda yetişen öğrenciler girişim, işbirliği yapma, problem çözme gibi konularda pekiştireçler alırlar (Anyon, 1981).

Henry Giroux, Neo-Marksist bir yazar olup yukarıdaki gruplamada direnç teorisyenlerinden biridir. Direnç teorisi, Neo-marksist yaklaşım doğrultusunda genelde alt sınıflardan gelen öğrencilerin okulun baskıcı ve kuralcılığına karşı çıkmaları sonucunda ortaya çıkan teori olarak nitelendirilir (Anyon, 1981; Giroux, 1983a; Willis, 1981). Bu doğrultuda yeniden üretim teorisyenleri öğrencilerin itaat, kurallara uyma, uysallık gibi becerilerle örtük program vasıtasıyla verilen bilgileri almasına karşı çıkar. Aksi halde öğrenciler otoriteye ya da okulun baskıcı tutumuna karşı tepkilerde bulunarak pasif olmazlar (Giroux, 1983a). Direnç teorisyenlerinden diğeri Paul Willis yaptığı çalışmalarda öğrenci davranışlarını inceleyerek örtük programa katkıda bulunmuştur. Willis (1981), çalışmasında okulda bazı öğrencilerin okulun baskıcı tutumuna ve kurallara karşı çıktığını ifade eder ve bu kişilerin ileride başarısız

olduklarını ifade eder.

2.1.4.Örtük programın kapsamı

Örtük program kavramı çok boyutlu bir kavram olduğundan kapsamı çok geniştir. Jackson (1968:10)’a göre örtük program kapsamında öğrencilerin öğrenmesinde üç ana unsur etkilidir. Bu unsurlar (1) Kalabalık, (2) Övgü ve (3) Güç olarak belirtilmiştir. Sınıf içinde yaşamayı öğrenmek, kalabalık içinde yaşamayı öğrenmektir. Okulda birçok şey başkalarıyla yapılır. Öğrenci birileri (öğretmen, akranları) tarafından değerlendirildiğinde her şeyi öğrenir. Böylece öğrenci aldığı ödül ve cezalar vasıtasıyla toplumda nasıl davranması gerektiğini öğrenir. Okul güçlü ile güçsüz arasındaki farkın açıkça görüldüğü bir yerdir. Bu durum öğrenci ile öğretmeni arasındaki ayrımın sert bir yönünün tanımlamasıdır. Böylece öğrenci otoriteye nasıl davranacağını öğrenir. Bu doğrultuda örtük program öğrenciye sessiz kalma, işbirliği yapma, çalışmayı sürdürme, uysal olma, öğretmen ve arkadaşlarına sadık olma, kibar olma gibi becerileri kazandırmada etkili olmakta ve bu becerileri de kapsamaktadır. Dreeben (1968) okullaşma boyunca aktarılan dört belirli norm olduğunu ifade eder. Bu normlar bağımsızlık, başarı, evrensellik ve kendine özgülüktür. Yüksel (2004) “Bağımsızlık” normuyla öğrenci sorumluluk almayı; “Başarı” normu ile başarısızlığın üstesinden gelmeyi ve üst standartlara ulaşmayı; “Evrensellik ve Kendine Özgülük” normları ile bireyin eşitlik temeline dayalı davranışları öğrenmesi olduğunu ifade etmiştir. Bu yüzden Dreeben (1968) bu normları örtük program kapsamında değerlendirmiştir. Vallance (1973)’a göre örtük program “öğrenci-öğretmen etkileşimini, sınıf mimarisini, sosyal sistemin alt boyutu olan eğitim kurumunun bütün örgütsel modellerini” kapsamaktadır.

Yüksel (2004) örtük programın kapsamını üç temel kaynak olarak şu şekilde sınıflandırmıştır:

1-Okulun idari ve örgütsel araç ve düzenlemeleri

- a. Okulun kuralları
- b. Okul binasının mimarisi ve dekorasyonu
- c. Sınıfların oluşturulması

- d. Zaman
- e. Ders dışı faaliyetler

2-Okul-çevre arasındaki etkileşimler

- a. Toplumsal norm ve değerler
- b. İdeoloji
- c. Ders Kitapları

3-Sınıf iklimi

- a. Öğretmenlerin görüş ve beklentileri
- b. Öğretmenlerin ön yargıları
- c. Sınıf kuralları
- d. Öğretmen davranışları
- e. Öğrenci özellikleri
- f. Sınav ve öğrenci başarısı

Tezcan (2005: 176) örtük programın en belirgin özelliğinin yazılı olmaması olduğunu vurgulamış, kavramın sosyolojik niteliğinin daha fazla olduğunu ileri sürerek örtük programın içeriğini aşağıdaki gibi özetlemiştir:

Okul içinde görev yapan öğretmen ve yöneticilerin davranışları, yaklaşımları, inançları, değer yargıları, okul atmosferinin niteliği, değerleri, okul içi ortamın öğrencilere sağladığı etkileşim örüntüsü, okul içi yazılı olmayan kuralları, rutinleri, disiplini, otoriteye itaat etme gibi kültürel tutumlar ve birçok kültürel etken örtük programın içeriğini oluşturur. Ayrıca bu kavram, öğretim yapısı ve okul örgütlenmesi aracılığıyla aktarılma biçimi için de kullanılır.

Lavoie (2005)'a göre okulun kültürü, ritüelleri, kuralları, normları, gelenekleri, adetleri örtük programın kapsamına girer. Her okulun kendine ait bir örtük programı olup, günlük hayattaki birçok kuruluşa (fabrika, şirket...) bu programın varlığından söz edilebilir. Lavoie (2005: 265) öğretmenlerin mizacı, yapısal özellikleri, ödev politikaları, öğrencileri oturtma düzeni, hobileri, ilgileri, şöhreti, kişilikleri, notlandırma politikası, karneler, yardım cevapları, kişisel yargılama yöntemleri, gürültüye toleransları, sınıf temizliği, yardım istekliliği, disiplin politikaları, öğretme stilleri; idari

açından kimlerle çalışıldığı hiyerarşisi, hizmetli ve sekreterlerin rolleri, sınıf değişim politikaları, sorumlulukları, işlevleri örtük program kapsamına girer. Ayrıca O'na göre örtük programa resmi program dışındaki aktiviteleri (ekstra aktiviteler, okul içi spor faaliyetleri, spor müsabakaları, kulüpler, sanat sergileri, üniforma kullanımı, koro, bando, drama, öğrenci konseyi, seçimler, okul gazetesi, gönüllü aktiviteler) de dâhil etmek gerekir. Örtük programın kapsamına “öğrenmeyi öğrenme”, “mesleki öğrenme”, “uzmanlaşmayı öğrenme”, “kuralları öğrenme” girmektedir (Ahola, 2000; Bergenhenegouwen, 1987; Margolis and Romero 1998). Serhatlıoğlu ve Gürol (2009) yaptığı araştırmada örtük programın kapsamını çevre şartları, toplumsal yapı, öğrenci ve öğretmenler, yönetim, zaman olarak belirtmişlerdir.

İnal (1998) resmi programda yer almayan öğretmenin önünde düğme ilikleme, sınıfta söz almak için parmak kaldırmak, okul binasına askeri düzende girmek, öğretmene "siz" diye hitap etmek, ders çalışmanın hayırlı bir iş olduğuna inanmak, Öğretmenler Odası'nın kapısını çalmadan içeri girmemek, İstiklal Marşı'nı gür sesle okumak, öğretmenlere mutlak saygı göstermek, okulu temiz tutmak, okulun demirbaşlarına zarar vermemek, koridorlarda gürültü yapmamak gibi davranışların örtük program kapsamına dâhil edilebileceğini ifade etmiştir. Ayrıca öğretmenlerin, yöneticilerin okulda ideolojik ve siyasal olarak Türk eğitiminin genel amaçları doğrultusunda okuldaki her türlü pratiği, resmi ideoloji aracılığıyla davranıştan mekâna uyuma kadar her noktada yansıtması örtük program kapsamında düşünülmektedir. Dolayısıyla örtük programın resmi programın dışındaki birçok etkinliği kapsadığı görülmektedir.

2.1.5. İlköğretim seçmeli bilişim teknolojileri dersi öğretim programı

Bilgi çağında, bilgiye ulaşma ve bilgiyi kullanma becerilerini bireye kazandırma, teknolojiyi aktif olarak kullanma eğitimin hedeflerindendir. Bilgi çağında birey bu becerileri bilişim teknolojilerini etkin ve verimli bir şekilde kullanarak öğrenir.

Bilişim Teknolojileri insan yaşamına çok kısa bir zaman önce girmiş olmasına rağmen modern toplumların vazgeçilmez bir yapı taşı hâline gelmiştir. Birçok ülke

Bilişim Teknolojileri konusundaki gelişmeleri anlamaya çalışırken aynı zamanda bu teknolojilerin temel kavramlarını ve kullanım becerilerini öğretmek için gerekli değişimleri öğretim programları içine yerleştirmeye başlamışlardır (MEB, 2006). Bu doğrultuda bireyin bilişim teknolojilerini etkin bir şekilde kullanabilmesi ve bilgisayarı öğrenip gerçek hayata uyarlayabilmesi için ilköğretimde Bilişim Teknolojileri dersi 1-8.sınıflarda seçmeli olarak okutulmaktadır.

Türkiye’de 2004 yılından sonra öğretim programları yeniden düzenlenmiş ve yapılandırmacı anlayışa göre hazırlanmıştır (Fidan, 2012). Yenilenen ilköğretim seçmeli bilişim teknolojileri dersi öğretim programı; 1-3.sınıflarda 2006-2007, 4-8. sınıflarda ise 2007-2008 yılından itibaren uygulanmaya başlamıştır. Bu program bilişim teknolojileri konusunda ilköğretim okullarında yarının öğrencilerinde sahip olması gereken becerilerin neler olması gerektiğiyle ilgilidir.

İlköğretim seçmeli bilişim teknolojileri dersi vizyonu

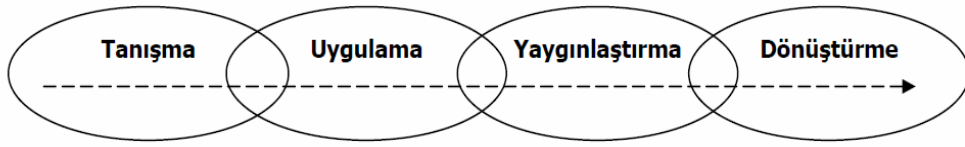
Seçmeli Bilişim Teknolojileri dersi öğretim programının vizyonu; “öğrencilerin geçmiş yaşantıları, bireysel farklılıkları ve imkânları gözetmeksizin bilgisayar okuryazarı olarak yetiştirmenin yanı sıra bilişim teknolojilerini kullanırken etik ve sosyal değerler, tutumlar, güvenlik, sağlık, teknoloji okuryazarlığı konularını bilinçli olarak hayata geçirebilmelerini sağlamaktır”(MEB, 2009: 12).Bu bağlamda ilköğretim öğrencilerinin bilgisayar okuryazarı olarak bilinçli olarak yetiştirilmesi gerekmektedir. Yenilenen Seçmeli Bilişim Teknolojileri dersi öğretim programı diğer yeni öğretim programlarında olduğu gibi öğrenciye şu yeterlilikleri kazandırmayı amaçlar (MEB, 2006):

- Türkçeyi doğru, etkili ve güzel kullanma
- Bilişim Teknolojileri yeterlilikleri
- Eleştirel düşünme
- Karar verebilme
- Beklenmeyen durumlarda ortama hâkim olabilme
- Grup içerisinde çalışabilme
- İletişim becerilerine sahip olma

- Çok yönlü yeterli olma

Seçmeli bilişim teknolojileri dersi temel yaklaşımı

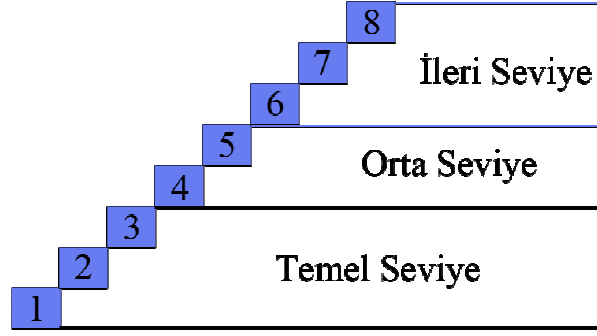
Yenilenen BTDÖP (Bilişim Teknolojileri Dersi Öğretim Programı)’ye göre bilişim teknolojilerinin tanışma, uygulama, yaygınlaştırma ve dönüştürme olmak üzere dört farklı aşamadan geçtiği görülmektedir. Bu aşamalardan tanışma öğrencinin bilişim teknolojilerini keşfetmesidir. Uygulama öğrencinin bilişim teknolojilerini nasıl kullanacağına karar vermesi aşamasıdır. Yaygınlaştırma aşamasında öğrencinin bilişim teknolojilerini ne zaman ve neden kullanacağına karar vermesi olarak nitelendirilirken, dönüştürme ise öğrencinin bilişim teknolojileri araçlarının kullanım amaçlarını tanımlamasıdır (MEB, 2006). Türkiye’de uygulanan bilgisayar okuryazarlığı eğitiminin bu aşamalar incelendiğinde yaygınlaştırma aşamasında olduğu görülmektedir (MEB, 2009).

Şekil 2-1. Bilişim teknolojilerinin gelişim aşamaları (MEB, 2009: 14)

Seçmeli bilişim teknolojileri dersinde basamak ve seviyeler

BTDÖP sınıf seviyelerine göre basamak basamak hazırlanmıştır. Bu basamaklar aşağıdaki gibi üç seviye (temel, orta ve ileri seviye) olarak, öğrenci düzeylerine göre belirlenmiştir (MEB, 2009). Yani 3.sınıfta ilk kez bilişim teknolojileri dersi alan öğrenci 1.basamakta olup “temel seviye” düzeyindedir. Programa göre öğretmen öğrenci seviyelerine göre istediği basamaktan başlayabilir, hatta bir eğitim öğretim yılında birden fazla basamağı işleyebilir.

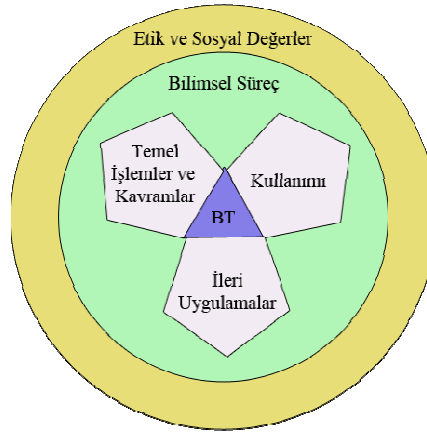

Şekil 2-2. Seçmeli bilişim teknolojileri dersi öğretim programı basamak seviye ilişkisi
(MEB, 2009: 16)

Seçmeli bilişim teknolojileri dersinde öğrenme alanları

BTDÖP, temel işlemler ve kavramlar, bilişim teknolojilerinin kullanımı, bilişim teknolojilerinde ileri uygulamalar olmak üzere üç öğrenme alanından oluşmuştur. Temel işlemler ve kavramlar öğrenme alanı, bilişim teknolojilerinin günlük hayattaki kullanımı için gerekli olan temel kavramlar ve alt öğrenme alanlarını (Teknolojinin doğası ve rolü, BT temel kavramları, sağlık ve güvenlik, bilgisayar okuryazarlığı, medya okuryazarlığı, bilgi ve bilişim güvenliği) kapsamaktadır. BT'nin kullanımı öğrenme alanında resim işleme programı, kelime işlemci, veri tabanı, sunu programı, çoklu ortam uygulamaları, iletişim, masaüstü yayıncılık alt öğrenme alanları yer almaktadır. BT'de ileri uygulamalar konusunda öğrenme alanı ise programlamaya giriş, nesne tabanlı programlama, web tasarımı alt öğrenme alanlarını kapsamaktadır.

BTDÖP'de yukarıda belirtilen öğrenme alanları dışında BT'de bilimsel süreç (BTBS) ile bilişim teknolojileri etiği ve sosyal değerler (BTESD) olarak iki tane daha öğrencilerin uymaları gereken ve sosyal değerleri göz önüne alan öğrenme alanları bulunmaktadır. Bu alanlardan BTBS, BT konusunda temel bilgi ve becerileri kazanmış olan bireylerin BT kullanarak diğer alanlarda nasıl çözüm üretebilecekleri ile ilgili kazanımları kapsamaktadır. BTESD öğrenme alanında BT'nin kullanım alanı olarak bilgiye erişim ve iletişim konusunda öğrencilerin uyması gereken etik ve sosyal değerleri kapsamaktadır.

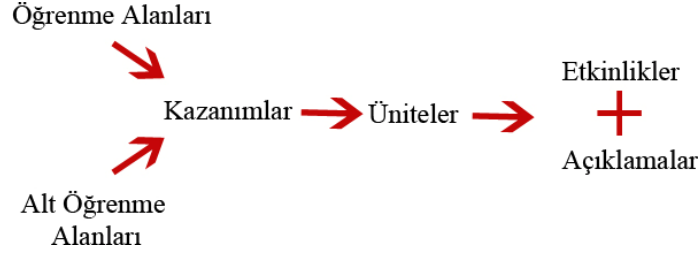

Şekil 2-2. BTDÖP öğrenme alanları ilişkisi (MEB, 2009: 16)

Öğrenme-öğretme süreci

BTDÖP yukarıda anlatıldığı gibi temel, orta ve ileri seviye olmak üzere üç seviyeye ayrılmıştır. Bu seviyeler toplam sekiz basamağa ayrılmış ve her seviye için Bilişim Teknolojileri Becerileri(BTB) belirlenmiştir. Bu becerileri öğrencilere kazandırmak için, öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeylerini ölçerek eğitim-öğretim yılının başında eğitime hazırlayıcı uygulamalarla (etkinlik, değerlendirme ölçekleri) başlanmalıdır. Her kazanım için okul içi ya da okul dışında öğretmenin etkinlik yapması alternatif etkinliklerle desteklemeye çalışmasına özen göstermesi gerektiği BTDÖP’da vurgulanmıştır. Ünite sonunda değerlendirme etkinlikleri ünitenin bütününe kapsayacak şekilde düzenlenmelidir. Öğretmen her basamakta öğrenciyi performans ve proje ödeviyle desteklemeye özen göstermelidir (MEB, 2006). Bu yüzden bilişim teknolojileri konusundaki bütün becerilerin öğrenciye kazandırılması amacıyla yapılandırıcı yaklaşım kullanılarak kazanımların gerçek hayatla ilişkilendirilip problemlerin proje yaklaşımı çerçevesinde çözümü gerçekleştirilmiştir (MEB, 2009).

BT dersinde öğrenme-öğretme sürecinde öğrencinin etkin bir şekilde rol üstlenmesi için etkinlikler düzenlenmiştir. Birbiriyle ilişkili kazanımlar birleştirilerek aynı etkinlik içinde verilebilir. Öğrenci seviyesine, gelişimine ve ortama göre düzenlenerek öğretmen tarafından gerçekleştirilir. Bu etkinlikler öğretmen kılavuz kitaplarında sınıf seviyelerine göre düzenlenmiş olup, öğretmenler etkinlikleri gerçekleştirirken esnek davranabilmektedirler.

Şekil 2-3. BTDÖP’nin öğeleri arasındaki ilişkiler (MEB, 2009: 18)

Değerlendirme süreci

MEB İlköğretim Kurumları Yönetmeliği’nde “Seçmeli dersler ile rehberlik ve sosyal etkinlikler puanla değerlendirilmez ancak karnede ve diğer belgelerde gösterilebilirler.” ifadesi yer almaktadır. Bu yüzden BT dersi seçmeli bir ders olduğundan notla değerlendirilmeyecektir. BT dersinin başlıca ölçme ve değerlendirme teknikleri aşağıda verilmiştir (MEB, 2006).

- Uzun Cevaplı Soru türü
- Kısa cevaplı soru türü
- Eşleştirmeli Soru türü
- Çoktan seçmeli soru türü
- Kavram haritaları
- Performans Değerlendirme
- Performans Ödevleri
- Proje ödevleri
- Öğrenci ürün dosyası

Performansın değerlendirilmesinde dereceli “puanlama anahtarları, derecelendirme ölçekleri, kontrol listeleri, öz-akran-grup değerlendirme formları... vb.” kullanılabilir.

2.1.6. Bilişim teknolojileri ve örtük program

Bilişim Teknolojileri (BT), bilgisayar alanındaki gelişmelere paralel olarak ortaya çıkan donanım, yazılım, bilgisayar ağları, iletişim teknolojileri ve araçları, internet gibi çok sayıda bileşeni içeren alandır (MEB, 2007). Bu doğrultuda bilgisayar

başta olmak üzere bütün teknolojileri kapsamaktadır. Son zamanlarda iletişim teknolojisindeki ilerlemeler doğrultusunda bu kavram “Bilgi ve İletişim Teknolojileri” olarak yer etmeye başlamış ve Türkiye’de birçok kurum tarafından kullanılır hale gelmiştir. Bilişim teknolojilerini kullanan kurumların başında da eğitim gelmektedir. Yukarıda belirtildiği üzere ilkokul ve ortaokullarda Bilişim Teknolojileri dersi bu teknolojileri araçlarının kullanımını öğrenciye kazandırmayı amaçlar. Ayrıca bireyin bilişim teknolojilerini etkin ve verimli olarak kullanmasını sağlar.

Örtük program resmi yetişek dışında genellikle onun gizli hedeflerini gerçekleştirmek için el altından işletilen, farklı hedeflerin kazanılmasını sağlayan ve bir bakıma resmi yetişeğin dışında kazanılanların tümüdür (Sönmez, 2010). Bu yüzden resmi program dışında yazılı olmayan öğrencinin kazandığı davranışlar, norm, düşünce, değerler, özellikler örtük program olarak nitelendirilebilir. Seçmeli Bilişim Teknolojileri dersinde de yazılı olarak ifade edilen öğretim programı dışında öğrenciye kazandırılan çoğu şey örtük program olarak düşünülebilir.

Apple (2012)’a göre okuldaki bilgisayarlar ve otomatikleştirilmiş endüstri ile yönetimin elektronik ofis ve vasıflı personel ihtiyaçları arasında kısmen gizli ama son derece yakın bir bağ olduğu görülmektedir. Bu yüzden okullarda öğrenciler bilişim teknolojilerini öğrenirken aslında gelecekteki iş hayatını ve gerçek yaşamda bu teknolojileri kullanacaklarını örtük olarak öğrenirler.

Anyon (1981) toplumda işçi, orta, zengin ve elit bir toplumsal sınıflaşmanın varlığından bahsetmiştir. Bununla birlikte, öğretim ortamlarının da bu sınıflamaya göre hazırlandığını ve bireyin yetiştirildiğini ifade etmiştir. Okullarda bu sınıflamalara göre düzenlemeler yapılmıştır ve zengin sınıfın okullarında yeni teknolojiler daha çok benimsenmiştir. Apple (2012) bu okullardaki durumu “Şüphesiz ki bazı öğretmenler yeni teknolojiler vasıtasıyla öğretme ortamlarının zenginleştiğini fark edecekler, bazı öğrenciler ise kendi gizli yeteneklerini keşfedeceklerdir. Sonuçta bilgisayar merkezli öğretme ve öğrenmeyle sınıfta başarı artacaktır.” şeklinde ifade etmiştir.

Eisner (1994) Yale, Princeton, Harvard, Stanford gibi dünyada ün yapmış

üniversitelerde öğrenciye sunulan imkânların başarıyı arttırdığından ve bu imkânların örtük program doğrultusunda eğitime katkıda bulunduğu bahseder. Bu imkânlardan birisi eğitim ortamında bilişim teknolojilerinin kullanılmasıdır ve bu durum eğitim öğretim faaliyetlerinin niteliğine örtük olarak etki eder. Bu durumda, Türkiye’de sosyo-ekonomik açıdan yüksek seviyeli okullarda değişen ve gelişen yeni teknolojilerin kullanılması, bu gelişmelerin yakından takip edilerek öğretim ortamında entegrasyonunun yapılması ve bu okulların diğer okullardan daha başarılı olması örtük programla ilgilidir. Buna bağlı olarak örtük program kavramı da okulun başarısını ve kalitesini belirleyen en önemli etkidir (Yüksel, 2004).

Bacanlı (2011) uygulanan resmi programın örtük programdan farkını kitle ve iletişim araçlarının öğrenciye kazandırdığı davranışlar olan bir hayalet program olarak ele almıştır. Ayrıca bu davranışların resmi programda amaçlanmamasına rağmen olumlu ya da olumsuz olarak okul içinde ya da dışında etkileşimler sonucunda ortaya çıktığını belirtmiştir. Örtük program açısından gerçek hayatta bilişim teknolojileri bireyde bağımlılık duygusu oluşturabilir. Özellikle “internet bağımlılığı” ve bunun sonucunda oluşan durumları Bacanlı (2011) örtük programın bir parçası olarak ifade etmiştir. Bu doğrultuda öğrencilerin internet kafelere giderek bilişim teknolojilerini bilinçsizce kullanmaları, böyle mekânlardan toplumsal olarak uygun olmayan değerleri kazanmaları gibi durumlar programda açıkça olmayan özellikleri kazanmalarına sebep olduğundan örtük programa dâhil edilebilir.

Beyhan ve Kurt (2013) bilişim teknolojilerinin olumsuz etkilerini öğrencilere yalancılık, saldırganlık, argo ve küfürlü konuşma, pornografi eğilimli olma gibi özellikler kazandırması olarak ifade etmiştir. Bu bağlamda da bireyin sosyal, psikolojik ve fiziksel olarak kişiliğinin oluşumunda kritik etkiye sahiptir. Bu yüzden BTDÖP’de belirtilen bilinçli kullanmanın dışında öğrenmeler gerçekleşir. İlköğretim Kurumları Yönetmeliği’nde ilköğretim çağının 6-13 yaş aralığını kapsadığı ifade edilmektedir (MEB, 2012). Ergenlik çağı ortalama 12 yaşında başlar ve ahlak gelişimi, kişilik özellikler bu kritik dönemde oluşur (Senemoğlu, 2005). Dolayısıyla araştırmada öğretmenlerin öğrencilere karşı davranışlarının bu kritik dönemlerine göre şekilleneceği durumu ve bireysel farklılıklara göre öğretmen davranışları detaylı olarak incelenmiştir.

Ayrıca bireyin davranışları ve düşüncelerinin oluşumunda din, aile, okul faktörlerinin yanında medya faktörü de etkilidir (Akpınar, 2011). Örtük program kapsamında kişiliğin oluşmasına etki eden tutum ve davranışların şekillenmesinde, toplumsal normların ve değerlerin yanında bilişim teknolojilerinin etkisinin önemli olduğu düşünülmektedir. Araştırmada ortaokullarda okutulan seçmeli BT dersini kapsadığı için öğrenci davranışları açısından kritik döneme göre şekillendiği için öğretmen görüşleri örtük program dâhilinde daha detaylı incelenmiştir.

2.1.7. Örtük programda öğretmen görüşleri, beklentileri ve davranışları

Öğretmenler sınıfta resmi programında istenilen özelliklerini öğrencilere kazandırırken eğitim ve öğretim sürecinde kendi görüş, düşünce, inanç, beklenti ve değerlerini öğrenciye farkında olarak ya da olmayarak aktarırlar. Yüksel (2004: 68) bu durumu şöyle açıklamaktadır:

Öğretmenler ders işlerken resmi programda veya ders kitaplarında yer alan bilgileri aynen anlatmazlar. Ders anlattıklarında kendi görüş, düşünce ve anlayışlarını da yansıtır. Dolayısıyla öğretmenin görüşleri resmi programla çeliştiği zaman öğretmenin görüşlerinden oluşan örtük program devreye girmektedir. Üstelik burada örtük program resmi programdan daha fazla etki yapmaktadır. Çünkü öğrenciler öğretmenin görüş ve düşüncelerinden oldukça fazla etkilenmektedirler.

Gaigwad (2004) değerlerin, görüşlerin, düşüncelerin resmi, resmi olmayan ve örtük program olmak üzere üç yaklaşım vasıtasıyla aktarıldığını ve bu yaklaşımlardan en güçlüsünün örtük program olduğunu ifade etmiştir. Her öğretmen belirli inanç, görüş ve değerlere sahiptir. Öğretmenin sahip olduğu bu görüşler ile resmi program çeliştiği zaman örtük program devreye girer ve örtük programın etkisi daha büyüktür (Yüksel, 2004). Bu durumda öğretmenler konuları anlatırken öğrencilerin farklı öğrenmeler gerçekleştirmelerine neden olurlar. Örneğin Türkiye’de yapılan bir araştırmada bir tarıkata ve vakfa ait kız ve erkek öğrencilerin ayrı ayrı eğitim gördüğü bir dershanede öğretmenlerin kendi görüşlerine göre derste anlatımlarını şekillendirdiği ve öğrencileri

kendi ideolojik ve dini görüşüne göre yetiştirdiği tespit edilmiştir (Tezcan, 2005). Yenilenen öğretim programları (resmi program) öğretmenlerin öğrencilere problem çözme, eleştirel düşünme, karar verebilme, iletişim becerilerine sahip olma gibi üst düzey becerileri öğrencilere kazandırmayı amaçlar (MEB, 2006). Aksi durumda sınıf ortamında öğretmenler dersi anlatırken ya da sınav anında öğrencilere alt düzey becerileri kazandıran sorular soruyorsa bu durum örtük programın etkisi olarak düşünülebilir.

Öğretmenlerin eğitim öğretim sürecinde öğrencilerden beklentileri vardır. Bu beklentilerini açık ya da örtük olarak dile getirirler. Bu beklentileri Yüksel (2005), öğretmene saygılı olma, öğretmenin dediklerini yapma, öğretmene karşı gelmeme, sorgulamama olarak ifade eder.

Yüksel (2005), sınıf içi öğretmen davranışlarını, örtük programı oluşturan ve etkileyen birinci faktör olarak ele alır. Çünkü öğretmenler öğrencilere ödül ya da ceza verirken sosyal ve ahlaki mesajlar verirler. Gaikwad (2004) öğretmenlerin öğretim esnasında bilinçli ya da bilinçsiz olarak öğrencilere değerleri kazandığını, öğretmenlerin sınıf içindeki davranışlarıyla öğrencilerin sosyal ve ahlaki değerleri kazandığını ifade etmiştir. Ahola (2000) çalışmasında yükseköğretimdeki öğrencilerin öğretmenlerin kendilerinden daha çok derse aktif katılım, işbirliği yapma, tartışma, öğretmenler tarafından söylenene uyma gibi beklentilerde olduklarını dile getirmişlerdir. Öğretmenler arasında bu beklenti düzeyleri farklılaşmaktadır. Çünkü beklenti düzeylerine göre öğretmen davranışları şekillenmektedir.

Öğretmenler öğrencilerini yetiştirirken öğrencilerin sahip olmasını istediği bir takım özellikler örtük program kapsamına girmektedir. Veznedaroğlu (2007), öğretmenlerin ideolojik, toplumsal, ekonomik ve kişisel özelliklerine göre öğrencilerde bulunması istediği özelliklerin farklılık gösterebileceğini, bu durumun resmi programla tutarlı olabileceği gibi tutarsız da olabileceğini, bu şekilde öğrencilerin resmi program dışında öğrenmeler gerçekleştirebileceğini ifade etmiştir. Örneğin programda demokrasi kavramı ile ilgili özelliklerin öğrenciye kazandırılmasında bir öğretmen sınıfta düşünce özgürlüğünden bahsederken, sınıfta kendini tek otorite olarak görüyorsa öğrencilerin görüşlerini de alınan karara ortak etmiyorsa veya işbirlikçi öğrenmeden bahsedip

yarışmacı ve rekabetçi bir ortam oluşturunca, bu ortamda işbirliği ve demokrasi kavramlarını öğrenci bilinçli olarak kazanamaz (Sarı ve Doğanay, 2004). Bu durum örtük programın devreye girmesi olarak düşünülebilir. Böyle çelişkili bir durumda öğretmenlerin görüşleri, beklentileri ve davranışları resmi programla paralellik göstermelidir.

Öğretmenler resmi programlardaki konuları öğrenciye aktaran kişilerdir. Bu aktarma biçimleri öğretmenden öğretmene farklılık gösterebilir. Yani öğretmenlerin davranışları öğrenciye aktarmadaki tarzları öğrenciye davranışın kazandırılmasının etkililiğinde önemlidir. Yüksel (2004), Atatürk ilkelerinden “devletçilik” ilkesinin anlatıldığı bir derste, öğretmen gerçekte devletçilik ilkesini benimsemediyse ya da çok fazla benimsediyse konuyu anlatış tarzının farklı olabileceğini belirtmiştir. Ayrıca bu ilkeyi benimseyen bir öğretmen dersi çok istekli, arzulu ve şevkli bir şekilde anlatırken, benimsemeyen biri daha isteksiz, sönük ve sıkıcı anlatabileceğini bu durumda da öğretmenlerin resmi program üzerinde bazı konuların üzerinde çok dururken bazı konuları hiç anlatmayacağını vurgulamıştır.

Yüksel (2007) yükseköğretimde öğretim elemanlarının öğrencileri kendi özelliklerine göre yetiştirdiğini tespit etmiştir. Ayrıca öğretim elemanlarının yapısal yaklaşımdan bahsettikleri halde uygulamalarda geleneksel anlayışı kullandıklarını incelemiştir. Bu durumda öğretmenlerin kalıplaşmış düşüncelerinin derse doğrudan etki ettiği görülmektedir. Synder (1971)’e göre yükseköğretimde öğretim elemanlarının öğrencilerden yaratıcılık, orijinallik ve yeterlilik gibi kavramları kazanmalarını isteyip sonra da kendi anlattığı bilgileri ezberlemelerini istemelerinin, öğretmenlerin davranışları ve beklentilerinin örtük programa etkisini gösterdiğinin kanıtı olduğunu ifade etmiştir.

Neo-Marksist yazarlar örtük programı incelerken sınıfta öğretilenlerin sınıf farklılıkları, ırk, cinsiyet, sosyo-ekonomik düzeyler gibi toplumla ilgili bazı kavramlar üzerinde durmuşlardır. Bu doğrultuda öğretmenlerin davranışları bu kavramlara göre şekillenebilir. Anyon (1981) sosyo-ekonomik düzeyleri farklı olan okullarda öğretmen davranışlarının farklılık gösterdiğini tespit etmiştir. Ayrıca sosyo-ekonomik yönden

düşük okullarda öğrencilerin işçi ve yüksek gelirli okullarda öğrencilerin yönetici olarak yetiştirilmesi öğretmen davranışlarına bağlıdır (Bowles ve Gintis, 1976).

2.2. İlgili Araştırmalar

2.2.1. Türkiye’de yapılan araştırmalar

Arıkan (2004) “Gizli Müfredatı Öğrenci Deneyimleri Yoluyla Ortaya Çıkarmak” isimli bir çalışma yapmıştır. Araştırmada ilk ve ortaöğretimde örtük programın varlığını tespit etmek amaçlanmıştır. Araştırmada nitel araştırma türü olan öz yaşam öyküsü kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak yüz yüze ve derinlemesine görüşme yöntemi seçilmiştir. Araştırmanın sonucunda örtük programın katılımcılara, toplumsal sınıf ve cinsiyete ilişkin değerleri aştığı ve bireylere ataerkil ve sınıfçı değerlerin dayatması altında sorunlu anlar yaşanabileceği ile beraber okul yöneticilerinin dini ve ideolojik görüşlerinin de katılımcıların yaşamlarını etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Sarı (2007) “Demokratik Değerlerin Kazanımı Sürecinde Örtük Program: Düşük ve Yüksek Okul Yaşam Kalitesine Sahip İki İlköğretim Okulunda Nitel Bir Çalışma” isimli bir çalışma yapmıştır. Araştırmada ilköğretim okullarının okul yaşam kalitesi düzeylerinin belirlenmesi ve okul yaşam kalitesi düzeyi düşük ve yüksek olan iki okulda temel demokratik değerlerden olan eşitlik, insan onuruna saygı ve çevreye saygı değerlerinin kazanılması sürecinde örtük programın işlevini nitel ve nicel araştırma yöntemlerini kullanarak incelemiştir. Araştırmanın verileri “okul yaşam kalitesi ölçeği”, “demokratik değerlere bağlılık ölçeği”, görüşme formları, kişisel bilgiler formu ve yapılandırılmamış gözlemler aracılığı ile toplanmıştır. Araştırmanın sonucunda her iki okuldaki örtük programın demokratik değerlere uymayan özellikler taşıdığı sonucuna ulaşılmıştır. Okulların yaşam kalitesi sosyo-ekonomik düzey bakımından karşılaştırıldığında ise, öğretmen ve öğrenci görüşlerine göre en düşük okul yaşam kalitesi ortalaması, alt sosyo-ekonomik düzeydeki okullara aittir. Düşük okul yaşam kalite düzeyine sahip okuldaki örtük programın daha antidemokratik özellikler taşımakta olduğu ve buna paralel olarak bu okuldaki öğrencilerin de antidemokratik

davranışları daha sık sergiledikleri belirlenmiştir. Ayrıca sınıflarda geleneksel sıra düzeninde oturma biçimlerinin tercih edilmesi, öğrenciler arasında görevlendirme ve işbölümü yapılırken öğrenci ilgi, istek ve yeteneklerinin yeterince dikkate alınmaması ve okulun fiziksel koşullarının yetersiz bulunması gibi etkenler bakımından benzer özellikler taşıdığı ortaya çıkmıştır.

Veznedaroğlu (2007) “Sınıfta ve Okulda Örtük Program” isimli araştırmasında; okulda ortaya çıkan ve Sosyal Bilgiler dersinin uygulanması sırasında sınıflarda oluşan örtük programın öğelerini belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırma özel bir ilköğretim okulu dördüncü sınıflardan iki şube seçilerek nitel bir durum çalışması şeklinde yapılmıştır. Görüşme, gözlem ve doküman incelemesiyle veriler toplanmış ve bu verilere içerik analizi, betimsel analiz ve bazı belgelere doküman analizi uygulanmıştır. Veznedaroğlu’nun araştırmasında okul ikliminden oluşan örtük programla ilgili olarak öğrenciler kurallara uymanın akademik başarıyı arttırdığını, okulda kabul görüp rahat olmayı sağladığını, kurallara uymadıkları durumlarda ise kızma ve ceza verme gibi yazılı olmayan yaptırımların kendilerine uygulanabileceğini öğrenmişlerdir. Okulda kabul edilmek ve oyun oynamak baskın olmakla ilişkilendirilmekte, öğrenciler arasında lider ve baskın olmayı istemekten kaynaklanan olumsuz bir rekabet ortamı bulunduğu ve bu olumsuz rekabet ortamının sözlü ve fiziksel şiddete, baskın olmayı dışlamaya sebebiyet verdiği görülmüştür. Okulda bayrak törenleri, andımızın okunması, milli ve özel günlerle ilgili tören ve kutlamalara çok önem verilmektedir. Yine okulda kültürel, sosyal, bilimsel ve sportif etkinlikler önemli görüldüğü ve öğrencilerin bunlara katılımı beklendiği sonucuna varılmıştır.

Veznedaroğlu’nun araştırmasında sınıf iklimiyle ilgili olarak her iki şubede de öğretmen masasının ve sıraların yerleşimiyle öğrencilere öğretmenin üst, öğrencilerin ast olmadığı yönünde mesajlar verilmektedir. Öğretmenlerin sınıfta birer otorite ve güç kaynağı olarak öğrencilerin kurallara uymadıkları durumlarda kendilerine yazılı olmayan bazı yaptırımlar uygulayabileceğini öğrenmişlerdir. Yine her iki şubedeki öğrenciler sınavlarda kendi düşüncelerini değil, öğretmenlerin derslerde anlattıklarını yazmayı tercih etmektedirler. Ayrıca öğretmenlerin öğrencilerin üst düzey düşünme becerilerini geliştirmeyi amaçladıklarını belirtmelerine rağmen, sınıfta ve sınavlarda

sordukları soruların çoğunluğunun bilgi düzeyinde kaldığı belirlenmiştir.

Yüksel (2007) “Örtük Programın Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Meslek Derslerine Yönelik Düşüncelerindeki Etkisi” isimli araştırmasında, Eğitim Fakültesi öğrencilerinin öğretmenlik meslek derslerine yönelik düşüncelerinde örtük programın etkilerini tespit etmeyi amaçlamıştır. Araştırma nitel bir araştırma olup, veriler görüşme ile toplanmış ve betimsel analiz yaklaşımı ile analiz edilmiştir. Araştırmada öğrencilerin öğretmenlik mesleğinin önemli olduğunu kabul etmekle birlikte, genelde öğretmenliğe olumsuz baktıkları, alan derslerine daha fazla ilgi gösterdikleri, öğretmenlik meslek derslerine giren öğretim elemanlarıyla iletişim kurmada problem yaşadıkları ortaya çıkmıştır. Öğrencilere göre öğretmenler alan ve meslek derslerini birbirinden tamamen kopuk olarak işlemektedirler. Ayrıca araştırmada anabilim dallarının örtük programı ana hatlarıyla ortaya konmuş, öğrencilerin öğretmenlik ve öğretmenlik meslek derslerine yönelik düşüncelerinde örtük programın etkisi açıklanmıştır.

Tuncel (2008) “Duyuşsal Özelliklerin Gelişimi Açısından Örtük Program” isimli bir çalışma yapmıştır. Araştırmanın amacı öğretmenlik meslek bilgisi derslerindeki sınıf içi örtük program boyutlarını belirlemek ve bu boyutların duyuşsal özelliklerin gelişimini nasıl etkilediğini ortaya çıkarmaktır. Araştırma nitel bir durum çalışması olup gözlem, görüşme ve doküman incelemesi yöntemlerini kullanmıştır. Elde edilen veriler üzerinde içerik analizi yapılmıştır. Araştırmada sınıfın fiziki ortam ve düzenlemelerinden kaynaklanan örtük programın; öğrencilerde öğrenci görüşlerine değer verilmediği ve öğretmenlik meslek bilgisi derslerine önem verilmediği algısına neden olduğu, öğrencilerin derse katılım isteğini azalttığı ve bunun yanında öğretim elemanlarının fiziki ortamdan kaynaklanan engellerle başa çıkma çabalarının öğrencilerde model alma isteği uyandırdığı belirlenmiştir.

Tuncel’in araştırmasında öğretme-öğrenme etkinliklerinden kaynaklanan örtük program kapsamında sosyal etkinliklere katılım beklentisinin, öğrencilerin paylaşma ve dayanışma duygusunu ve benlik saygısını geliştirdiği ve ilgilerini açığa çıkardığı tespit edilmiştir. Öğrenmeyi öğrenme beklentisinde bazı öğrencilerde öğrenme sorumluluğunun farkında olma bilinci oluştuğu ve bazılarında ise öğretim elemanına ve

derse yönelik olumsuz tutum geliştirdiği görülmüştür. Öğrenci- ğrenci ve  ğrenci- ğretim elemanı etkileşimi sonucunda, öğrenciler  ğretim elemanına yönelik önyargı oluşturmakta ve bu durum  ğretim elemanına ya da derse yönelik tutumları etkilemektedir. Öğrencilerin değerlendirme sürecinde edindikleri deneyimin, başarılı olmak için öğretme-öğrenme sürecinde  ğrenci katılımının önemli olmadığı ve ezbere dayalı öğrenmenin yeterli olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Kuş (2009) “ lk ğretim Programlarının,  rt k Programın ve Okul Dışı Etmenlerin Değerleri Kazandırma Etkililiğinin 8. Sınıf  lk ğretim  ğrencilerinin ve  ğretmenlerinin Görüşlerine Göre  ncelenmesi” isimli bir araştırma yapmıştır. Araştirmasında ilköğretim programlarının, örtük programın ve okul dışı etmenlerin (aile, medya, okul dışı sosyal  evre) değerleri kazandırma etkililiğini  ğretmen ve  ğrenci görüşlerine göre incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmanın modeli betimsel araştırma kapsamındaki genel tarama modeli olup, “ lk ğretim Programlarında Yer Alan Değerleri Kazanma Yolları Anketi” ile veriler toplanmıştır. Anketten elde edilen verilerin analizi için çok değişkenli varyans analizi (Manova) ve iki yönlü varyans analizi (Two-way Anova) yapılmış olup tespit edilen görüş farklılıklarının kaynağını yorumlamak için ise çoklu karşılaştırma testlerinden Scheffe testi kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda elde edilen bulgulara göre öğrencilerin 1-8. sınıf ilköğretim programlarında yer alan kişisel-evrensel ve ulusal değerleri kazanma etkililiği hem değerlerin kazanıldığı yola göre (resmi program, örtük program, okul dışı etmenler) hem de  ğretmen ve  ğrenci görüşlerine göre farklılık göstermiştir. Ayrıca,  ğrencilerin değer kazanma yollarının (resmi program, örtük program, aile ortamı, akraba ortamı, medya-sosyal  evre) etkililiğinin hem  ğretmen hem de  ğrenci görüşlerine göre farklılaştığı tespit edilmiştir.  rt k programın özellikle kişisel-evrensel değerlerin kazanılmasında resmi programın önüne geçtiği tespit edilmiştir. Değerlerin kazanılmasında öğrencilere göre örtük programın resmi programdan daha etkili olduğu; öğretmenlere göre ise resmi programın örtük programdan daha etkili olduğu saptanmıştır.

Serhatlıoğlu ve Gürol (2009)“Eğitim Fakültesi  ğrencilerinin  rt k Programa  lişkin Algıları: Fırat  niversitesi  rneği” isimli araştırmada Fırat Üniversitesi Eğitim

Fakültesi öğrencilerinin örtük program hakkında algılarını tespit etmeyi amaçlamaktadır. Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda öğrenciler örtük programın resmi ve yazılı olmadığını, her okulun olanakları ve öğrencilerin gereksinimleri doğrultusunda öğretmen ve idareciler tarafından şekillendiğini, resmi programdan daha geniş ve öğretim programlarının görünmeyen yüzü olduğunu ve öğretim programıyla paralel olarak gelişirse daha fazla etkili olacağını belirtmişlerdir.

Başar (2011) “Sınıf İçi İstenmeyen Öğrenci Davranışlarının Yönetiminde Örtük Program” isimli araştırmasında öğrenme-öğretme sürecinde örtük programın sınıf içi istenmeyen öğrenci davranışlarını nasıl etkilediğini ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Araştırma nitel bir durum çalışması olup iç içe geçmiş durum deseni kullanılmıştır. Araştırmada yöntem çeşitlemesini sağlayabilmek için “kamera ile gözlem”, “gözlem” ve “görüşme” yöntemleri uygulanmıştır. Araştırma bulgularına göre sınıf içi istenmeyen öğrenci davranışları kaygıdan kaynaklanan, can sıkıntısı, öğretmen tutumları ve sınıf dışından kaynaklanan nedenlerdir. Etkinliklerin can sıkıntısını gidermede etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayırıştırmanın sınıf içi arkadaşlık ilişkilerini olumsuz etkilediği için istenmeyen öğrenci davranışlarını artıracak, öğrenme-öğretme sürecinde yapılan etkinliklerin sınıf içi istenmeyen öğrenci davranışlarını engelleyeceği, öğretmenlerin oluşan şartlara göre yöntem belirlediği, sınıf öğretmenlerinin sınıf içi istenmeyen öğrenci davranışlarını yönetmek için ceza yöntemini kullanmadıkları, sınıf öğretmenlerinin kaygı davranışlarıyla ilgili öğrencilerin verdiği mesajı alamadıkları, iletişime yönelik davranışları da sınıf içi istenmeyen davranış olarak algılamadıkları, sınıf öğretmenlerinin iletişime yönelik sınıf içi istenmeyen öğrenci davranışlarını yönetmede yetersiz kaldıkları sonucuna ulaşılmıştır. Sınıf öğretmenlerinin sınıf içi istenmeyen öğrenci davranışlarını yönetmede sınıf içi örtük programı doğru olarak uyguladıklarında başarılı olabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Sezen (2011) “Bir Üniversite Yabancı Diller Hazırlık Okulunun Örtük Programının Algılar Yoluyla İncelenmesi Üzerine Bir Vaka Çalışması” isimli araştırmasında Türkiye’de bir devlet üniversitesinde Yabancı Diller Hazırlık Okulu’nda örtük programın varlığını tespit etmeyi, bu programın öğrencilerin akademik başarısına

ve öğrencilerin algılarına etkisini incelemeyi amaçlamıştır. Araştırma rastgele seçilen sekiz öğrenci, dört öğretim görevlisi, iki yönetici ile yapılmıştır. Bunun için kurumun resmi müfredatları analiz edilmiş, buradan elde edilen bilgilerle örtük programın öğeleri saptanmıştır. Araştırmaya katılanlarla görüşmeler yapılmış, öğrencilerin örtük program ile ilgili ifadeleri arasındaki ilişki, Spearman Sıra Farkları Korelasyonu testi uygulanarak saptanmıştır. Sonuç olarak adı geçen üniversitede Yabancı Diller Okulu'nda örtük programın varlığı ve örtük programın öğrenci başarısına yüksek düzeyde etki ettiği tespit edilmiştir.

Filiz ve Doğar (2012) “Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Davranışlarının Örtük Program Açısından Öğrenci Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi” isimli araştırmasında öğretmen davranışlarını örtük program açısından değerlendirmiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak “Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Örtük Programı Uygulama Durumlarının Tespiti” anketi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda örtük olarak öğrencilerin “derse uygun kıyafetle gelme, kurallara uyma, disiplinli olma, otoriteye itaat etme, dakik olma, tertipli ve düzenli olma, uysal olma, cinsiyet ayrımı yapmama, işbirliği içinde olma, sorumluluk alma, başarılı olma, adil davranma, eşit davranma, kendine önem verme, milli değerlere önem verme ve devlet büyüklerine saygı duyma” gibi becerileri kazandıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Kesici ve Türkoğlu (2012) “Ortaöğretim Kurumlarının Yaşam Kalitesi Düzeyi ve Ortaöğretim Öğretmenlerinin Sınıf İçi İletişimde Kullandıkları Örtük Davranışlar” isimli çalışmasında ortaöğretim kurumlarının okul yaşam kalitesi düzeylerini belirlemeyi ve ortaöğretim öğretmenlerinin sınıf içi iletişimde kullandıkları örtük davranışları incelemeyi amaçlamışlardır. Araştırmada hem nicel hem de nitel araştırma yöntemlerini bir arada kullanmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak “Liselerde Yaşam Kalitesi Ölçeği” ve gözlemlerden elde edilen veriler kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda nicel verilerinden elde edilen bulgulara dayanılarak, öğrencilerin okullarındaki yaşam kalitesini ortanın biraz üzerinde algıladıkları, gözlemlerden elde edilen bulgular değerlendirildiğinde, örtük program kapsamındaki sınıf içi iletişimde, lise yaşam kalitesi yükseldikçe öğretmenlerin olumlu davranışlarının arttığı sonucuna ulaşılmıştır.

Yeşilyurt ve Kurt (2012) “Değerleri Kazandırmada Etkililik Açısından Resmi ve Örtük Program İle Okul Dışı Etmenlerin Öğrenci Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi” isimli araştırmada ilköğretim 8. sınıfta öğrenim gören öğrencilerin görüşleri doğrultusunda resmi ve örtük program ile okul dışı etmenlerin değerleri kazandırmasındaki etkililik düzeyini ve yollarını belirlemeyi amaçlamışlardır. Tarama modelinden yararlanılarak yapılan araştırmanın evrenini 2011-2012 akademik yılı ikinci döneminde, Konya ili merkez ilçelerde yer alan ilköğretim okulları ikinci kademe 8. sınıf düzeyinde öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. “Benzeşik örnekleme yöntemi” kullanılarak belirlenen araştırmanın örneklemini, altı ilköğretim okulunda öğrenim gören 526 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada anket yoluyla elde edilen verilerin çözümlenmesinde frekans, standart sapma, yüzde, aritmetik ortalama teknikleri kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda kişisel ve evrensel değerler ile milli değerlerin öğrencilere kazandırılmasında resmi ve örtük program ile okul dışı etmenlerin üçünün de çok etkili olduğu tespit edilmiştir. İstatistiksel açıdan aralarında fazla bir fark olmamasına rağmen, değerlerin kazandırılmasında birinci derecede okul dışı etmenlerin, ikinci derecede resmi programın, üçüncü derecede ise örtük programın daha etkili olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Değerlerin kazandırılması yollarında da benzer bir sonuca varılmıştır. Elde edilen başka bir sonuç ise, resmi ve örtük program ile okul dışı etmenlerin milli değerlerin öğrencilere kazandırılmasında daha yüksek düzeyde etkili olduğudur.

Hataysal (2012) “Örtük Program İle Yabancı Dil Eğitimi” isimli çalışmasında 8-14 yaş aralığında bulunan öğrencilere yabancı dil eğitimi verilirken örtük programdan da yararlanarak, yabancı dil edinim becerilerini geliştirmeyi amaçlamaktadır. Yapılan çalışmalarda öğrencilerin farkında olmadan dil becerilerine katkı sağlamıştır ve diller arası benzerliklerden yararlanabilmeleri ön plana çıkartılmıştır. Bu çalışmalarda temel kelime grupları ve temel yapıların bilinçli ya da bilinçsiz şekilde öğrencilere kazandırılması sağlanmaktadır. Bu noktada öğrencilerin gün içinde devamlı olarak kullandıkları alanlar ve odalar, görsel ve yazılı materyaller ile donatılmıştır. Yazılı materyaller hedeflenen yabancı dillerde (Fransızca, Almanca, İngilizce ve İspanyolca) hazırlanmıştır. Öğrenciler herhangi bir mecburiyet hissetmeden ilgi ve dikkatleri çekilmiş, farkında olmadan dil becerilerini arttıran öğrenmeler edinmişler.

Şahan ve Kalkay (2012) “Örtük Programın Öğretmenlik Meslek Bilgisi Kapsamındaki İdeal Nitelikleri Kazandırmadaki Etkililiği” isimli nitel araştırmada durum çalışmasını kullanmışlardır. Durum çalışmasının desenlerinden ise iç içe geçmiş tek durum deseni tercih edilmiştir. Bu araştırma 2011-2012 eğitim öğretim yılı Balıkesir Üniversitesi Necatibey Eğitim Fakültesinde ilköğretim öğretmenliği bölümü son sınıfta öğrenim gören öğretmen adaylarıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmada amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu oluşturan öğretmen adaylarından veriler bire bir yapılan görüşmelerle toplanmış ve görüşülen kişinin izni ile ses kayıt cihazı kullanılarak veriler kayıt altına alınmıştır. Ses kaydı ile elde edilen verilerin analizinde betimsel analiz kullanılmıştır. Analizden elde edilen veriler temalara göre gruplanmış, “genel öğretmen davranışları ve iletişim”, “dersin giriş bölümündeki davranışlar”, “dersin gelişme bölümündeki davranışlar” ve “dersin sonuç bölümündeki davranışlar” olmak üzere 4 ana kategoride incelemiştir. Sonuçta resmi programla ilgili tezatlar olduğu, öğretim elemanlarının örtük program kapsamında davranışlar sergiledikleri, bu davranışların öğrencilerin ideal mesleki öğretmenlik niteliklerini etkiledikleri sonucuna ulaşılmıştır.

2.2.2. Yurtdışında yapılan araştırmalar

D’Angelo (1981) “Düşük Düzeyde Bir Katolik Lisesinde Örtük Program” isimli araştırmasında bir Katolik lisesinde örtük programın kalabalıklık, övgü, güç boyutlarını incelemiştir. Yaptığı araştırma din ile ilgili örtük programın incelenmesi konusunda ilk çalışmadır. Ayrıca araştırmasında sadece kız öğrencileri incelemiştir. Araştırmada öğretmen, öğrenci ve aileler ile görüşme yapmış, sınıf ortamında gözlemlerde bulunmuştur. Elde edilen verilerin yorumlanması daha çok Jackson (1968)’ın örtük program boyutlarına (kalabalıklık, övgü, güç) dayanır. Araştırma sonucunda örtük programın kalabalıklık boyutunda (a) bireysel öğretimin eksikliğini kabullenme (b) hareket kısıtlamalarıyla baş etme ihtiyacı (c) esnek olmayan programlara bağlılık (d) bekleme stratejilerini kullanma (e) gizli sosyal etkileşimi arama olmak üzere beş farklı görüş olduğu sonucuna ulaşmıştır. Övgü boyutunda (a) övgünün kurumsal kurallara itaat olduğu (b) yapmacılığın olumlu değerlendirmeye ilgili olduğu (c) Akademik olmayan davranışlarla ilgili olma (d) değerlendirmenin kamusal ve yarı

kamusal olduğu (e) Sınıfta verilen övgü derecesine göre etkili olma (f) aldatmayı olumlu bir değerlendirme stratejisi olarak kullanma olmak üzere altı farklı görüş olduğu sonucunda ulaşılmıştır. Güç boyutunda (a) öğrencilerin onları bir güç olarak gördüğü (b) öğretmenin değerli bilginin sahibi olduğu (c) öğretmenlerin bütün sınıf aktivitelerini düzenlediği (d) öğrencilerin sürekli gözetim altında olduğu (e) öğretmenin sınıftaki ahlak düzeyini ayarladığı olmak üzere beş farklı görüş olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Oakes (1982) “Sınıfta Sosyal İlişkiler: Bowles ve Gintis Hipotezlerinin Ortaya Çıkarılması” isimli araştırmasında 139 tane farklı seviyelerdeki ortaokul sınıfında sınıf ilişkileri ve öğrenci davranışlarını Bowles ve Gintis’in görüşlerine göre incelemiştir. Bowles ve Gintis (1976) “Kapitalist Amerika’da Okullaşma” isimli kitabında iş hayatı ile okul hayatı arasında yapısal bir uygunluğun olduğunu dile getirmişlerdir. Araştırmada alt ve üst düzey sınıflar incelenmiş, farklı düzey sınıflarda farklı tutum, davranış ve yeteneklerin sergilendiği görülmüştür. Alt düzey sınıflarda öğrencilerin olumsuz davranışlar sergilediği ve sınıf içinde daha pasif oldukları, üst düzey sınıflarda ise öğrenciler arasındaki ilişkilerin daha olumlu, işbirlikçi olduğu tespit edilmiştir. Bu sınıflarda öğretmen-öğrenci ilişkisi de farklılık göstermektedir. Bu farklılıkların Bowles ve Gintis’in bulgularıyla benzerlik gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Carvallo (1995) “Örtük Program İçinde Değerler: Bir Aksiyolojik Yapılanma” isimli araştırmasında örtük program içindeki aksiyolojik yapılanmayı incelemiştir. Değer teriminin tanımı hem psikolojik hem de felsefi kavramsallaştırma açısından incelenmiştir. Nesnel teori bu araştırmanın kuramsal çerçevesini oluşturmuştur. Araştırma örtük programı “Eleştirel Teori” olarak adlandırılan sosyal bir perspektiften incelemiştir. Bu doğrultuda araştırma soruları (1) Ortaokullarda örtük programın belirtilmemiş değerleri nelerdir? (2) Bu değerlerin yoğunluğu nedir? Olumlu ya da olumsuz mu? (3) Bir ortaokulda örtük programın ifade edilemeyen değerleri sıralaması ve tercih seviyesi nedir? (4) Bu değerler örtük program yoluyla bir aksiyolojik yapılanmadan mı oluşuyor? Diğer bir deyişle bu değerler çeşitli kültürel yapılanma biçimini içermekte midir? (5) Eğer böyleyse bu değerler nasıl yapılandırılıyor? Olası yapılanma içeren etkileşim süreci nedir? Bu araştırmada nitelaraştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırma ortaokulda yedinci sınıfların değerlerini keşfetmek için

yapılmış bir alan çalışmasıdır. Öğrenci, öğretmen ve yöneticilerle derinlemesine görüşmeler yapılmış, veriler not tutularak toplanmıştır. Verilerin analizinde örtük program aracılığıyla negatif değerlere karşı bir eğilimle aksiyolojik bir yapılanma tespit edilmiştir. Ayrıca okulda öğretmenler ve yöneticiler tarafından öğrencilere bilinçsizce ayrımcılık yapıldığı gözlenmiştir. Ayrıca araştırmacı kurum yöneticilerinin okul atmosferinde bazı öğrencilere negatif görüşler yansıttığı tespit edilmiştir.

Margolis ve Romero (1998) “Sosyoloji Lisans Programında Örtük Programın Fonksiyonu” isimli araştırmasında sosyoloji doktora programına kayıtlı değişik ırktan 26 bayan öğrenciyle görüşmeler yapmıştır. Araştırmada örtük programın güçlü ve zayıf boyutları incelenmiştir. Araştırmanın zayıf boyutu profesyonelleşme süreci ve sosyolog olma ile ilgilidir. Güçlü boyut ise tabakalı ve eşit olmayan sosyal ilişkileri yeniden üretmekle ilgilidir. Bayan öğrencilerle yapılan görüşmelerden örtük programın birçok bileşeni ortaya çıkmıştır. Bazı azınlık grup öğrencileri derse giren öğretim elemanlarının, memurların ve öğrencilerin kendileri hakkında basmakalıp düşünceleri olduğunu belirtmişlerdir.

Sambell ve McDowell (1998) “Örtük Programın Yapısı: Öğrencilerin Değerlendirmelerinde Mesajlar ve Anlamlar” isimli araştırmada yükseköğretimde örtük programı öğrenci görüşlerine ve deneyimlerine göre öğrencilerin öğrenmelerinde değerlendirme sürecinde öğrencilerin mesajları ve anlamlarına göre örtük programı tespit etmeyi amaçlamışlardır. İngiltere UK Üniversitesi’nde yapılan araştırma nitel bir durum çalışmasıdır. Veriler öğrenci ve personel görüşmesi, doküman ve gözlemler yoluyla toplanmıştır. Araştırmada değerlendirme sürecinde beklenmedik davranışlar ortaya çıktığı, değerlendirme mesajlarının gizli ve kolayca anlaşılabilir olduğu, öğrenciler tarafından farklı anlaşıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Ahola (2000) “Yükseköğretimde Örtük Program” isimli araştırmasında Finlandiya’daki Turku Üniversitesi’nde örtük programı belirlemeyi amaçlamış bu doğrultuda tıp, eğitim ve sosyoloji öğrencilerine bir anket formu uygulamıştır. Buna göre Ahola, üniversitenin örtük programını dört boyutta açıklamıştır. Bu boyutlar öğrenmeyi öğrenme, mesleği öğrenme, uzmanlaşmayı öğrenme ve kuralları öğrenmedir.

Bu boyutları incelemek amacıyla 31 maddelik bir anket hazırlamıştır. Araştırma sonucunda tüm öğrenciler öğretim elemanlarının söylediklerini doğru kabul etmiş, değer vermeyi, derslerde bilimsel davranmayı ve derslere planlı bir şekilde hazırlanmayı öğrendikleri tespit edilmiştir. Sosyoloji öğrencileri üniversitede erkeklerin daha egemen olduklarını belirtirken, diğer öğrenciler ise aynı fikirde olmadıklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca öğrencilerin öğretim elemanları ve arkadaşlarıyla iletişim kurmaları gerektiği sosyoloji öğrencilerine öğretilirken Eğitim Fakültesi öğrencilerine sosyal ilişkilerin önemi konusunda bir şey öğretilmediği sonucu ortaya çıkmıştır (Aktaran: Yüksel, 2004: 97).

Hemmings (2000) “Örtük Koridor Program” isimli araştırmasında Jefferson ve Central City isimli iki devlet lisesinde alt sınıftan gelen öğrencilerle okul koridorlarında örtük programı tespit etmeyi amaçlamıştır. Bu çalışma 1995-1997 yılları arasında yürütülmüştür. Jefferson devlet lisesi %54 Afrika asıllı Amerikalı, %44 Kafkas ve kalanların karışık ırklı düşük gelirli ailelerin öğrencilerinden oluşan bir okuldur. Central City devlet lisesi %81 Afrika asıllı Amerikalı, kalanlarının çoğu Apalaş kökenli öğrencilerden oluşur. Araştırmacı toplam dört öğrenciyle her biriyle en az iki hafta okul koridorlarında beraber gezmiş, yemek yemiş ve okuldan sonra dışarıda da görüşmüştür. Araştırmacı bu öğrencilerle ses kaydı ile yarı yapılandırılmış görüşmeler yapmıştır. Öğrencilerin arkadaşlarıyla da focus grup görüşmesi yapılmıştır. Her bir okulda iki ay vakit geçirmiş ve 30’un üzerinde öğrenciyle görüşme yapmıştır. Araştırma sonucunda okulda örtük programın etkisi olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca araştırmacı öğrencilerde kendilerinin yaşamından ve sosyal hayattan kaynaklanan bir düşmanlık kültürü tespit etmiş, bu kültürün örtük programa ve öğrencilerin davranışlarına yansındığını ifade etmiştir.

Gair (2003)“Sokrates Hiçbir Zaman Yoklama Almadı: Öğretmen Hazırlık Programında Örtük Program” isimli çalışmada büyük bir araştırma kurumunda Öğretmenlik Öncesi Sertifikasyon Programı’nda öğretmen adaylarının mesleki sosyalleşme sürecinde örtük programın varlığını tespit etmeyi amaçlamıştır. Araştırma 21 lisans öğrencisi, 12 öğretim elamanı ve eğitim fakültesinden yöneticilerle yapılan yarı yapılandırılmış görüşmeleri içermektedir. Bu araştırma genel bir metodolojik

yaklaşım olarak temellendirilmiş teori üzerine yürütülmüştür. Görüşme sonuçlarının analizlerine göre araştırmaya katılanlar tarafından kullanılan kültür, metot ve piyasa değerlendirmesi olarak üç geçerli söylem oluşmuştur. Bu söylemlerin öğretmenlik sertifika programında örtük programının varlığına ilişkin sonuçları olduğunu tespit etmiştir.

Lempp ve Clive (2004) “Tıp Eğitiminde Örtük Program: Tıp Öğrencilerinin Görüşleri Doğrultusunda Nitel Bir Çalışma” isimli araştırmada tıp eğitiminde örtük programın varlığını son sınıfta okuyan öğrencilerin görüşlerine göre tespit etmeyi amaçlamıştır. Araştırma nitel bir araştırma olup 36 lisans düzeyindeki öğrenciye yarı yapılandırılmış görüşme yapılmıştır. Araştırma sonucuna göre geleneksel cinsiyetçi klişelerin göre algılanan değerli özellikleriyle yaklaşılabılır olan öğretmenlerden etkilendikleri ve onların pozitif rol modellerini örnek aldıkları tespit edilmiştir. Ayrıca özellikle klinik eğitimi yıllarında aşağılanma ile gelişigüzel öğretilmelerin meydana geldiği ve onların hiyerarşik, rekabetçi bir atmosfer içinde olmasından memnun olmadıkları tespit edilmiştir.

Espinosa (2004) “California’da Örtük Program: 4.Sınıfta Kurumsal Ayrımcılık” isimli araştırmasında 4.sınıf tarih dersi kitabı ve onun içeriğini somutluk, gerçeklik, anlamlılık, kapsamlılık, denge kriterlerine göre incelemiştir. Araştırmada nitel bir araştırma yöntemi kullanılmıştır. Devlet okullarında ilkökul öğrencilerinin sosyal yapılanmada oynadıkları kritik rolü değerlendirmek için mevcut hükümet tarafından kabul edilen üç ders kitabı analiz edilmiştir. Çalışmada California eyaletinin içerik standartlarıyla ders kitaplarındaki amaçların uyumu incelenmiştir. Araştırma California’nın demografik profili, Los Angeles ve Oranges vilayetlerinin öğrenci kayıtları hakkında bilgiler sunmaktadır. Araştırmada ırksal demografilerin incelenmesinde California’daki İspanyol nüfusunun arttığı gözlenmiştir. Ayrıca metin analizlerinde Meksika asıllı Amerikalı nüfusunun baskın olduğunu dile getirerek sosyal grupların zihniyeti ve eğitim kurumu arasındaki etkileşimiyle ilgili sosyal faktörlere dayandığı belirtilmiştir.

Leblanc (2007) “Acil Tıp Eğitiminde Örtük Programı Keşfetme” isimli

araştırmasında iki lisansüstü acil tıp programında örtük programın varlığını tespit etmeyi amaçlamıştır. Araştırma katılımcılarla focus grup görüşmeleri yapılarak yürütülmüştür. Veri toplama aracı olarak anket tekniği kullanılmıştır. Araştırma sonucunda örtük programın içeriği “fakülte” ve “katılımcı” olarak iki farklı şekilde bulunmuştur. Ayrıca örtük programla ilgili mesajların daha çok odak noktası, disiplin ve saygısızlık ile ilgili olduğu görülmüştür. Bu mesajların hastalara gülme, hastaları suçlama, saygı eksikliği gibi mesajlar olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca hastalarla ilgili olarak cinsiyet sorunları, yaşam beklentileri ve parasal kaygı boyutları da tespit edilmiştir.

Jacobson (2008)“Öğretmen Yetiştirme Programları Arasında Kültürel Sermaye ve Örtük Program Süreçleri” isimli araştırmasında iki öğretmen eğitimi programında cinsiyetin örtük programa etkisini incelemiştir. Araştırmaya 38 öğrenci, profesörler, sınıf öğretmenliği programından iki akademik danışman katılmıştır. Araştırmacı iki ayrı üniversitede sınıf öğretmenliği derslerine katılmış ve katılımcı-gözlemci olarak gözlemlerde bulunmuştur. Erkeklerin baskın olduğu bölümlerde bayanların tecrübeleri incelenmiştir. Araştırma sonucunda kadınların erkeklerin baskın olduğu kuruluşlarda bu kuruluşların kültür ve yapısını anladıkları tespit edilmiştir. Öğretmen eğitiminde kadınlar için erkeklere oranla uygun gösteri ve sembollerin daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Gruplaşmayla erkek ve kadınların birbirini etkilediği görülmüştür.

Langhout ve Mitchell (2008) “Örtük Programın Öğrenci ve Öğretmen Deneyimleriyle İlişkisi” isimli çalışmada ilkökulda okuyan öğrencilerin ırk, cinsiyet, kökenlerine göre inançlarının, norm ve değerlerinin örtük programa etkisini incelemiştir. Araştırmaya katılanların %50’si genç ve beyaz ikinci sınıf düşük gelirli ve %50’si de siyah Latin bayanlardan oluşur. Öğretmenler ile üç ay boyunca haftada sekiz saat görüşmeler yapılmıştır. Araştırmanın sonucunda öğrenciler kontrol ve uyumlulukla ilgili belirli yönlerde sorumluluklarını yerine gerektirdiklerini belirtmişlerdir. Öğrenciler azarlandığında okula ait olmadıklarını düşünmüşler ve okuldan soğuduklarını ifade etmişlerdir. Siyah ve Latin öğrenciler kendilerinin dışlandığını düşünmekte ve bu düşüncede örtük programın daha belirgin olarak kurumsallaştığı, örtük programın öğretmen için yapısal bir sınırlama olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Abdulsalam (2009) “Öğretmenlerin Olumsuz Mesajları Hakkında Öğrenci Görüşleri: Örtük Program” isimli araştırmasında Suudi Arabistan’da İslam eğitiminde belirli öğrenci grubuna karşı öğretmenlerin verdiği olumsuz mesajların örtük programa etkisini incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmada betimsel modelde yapılmış ve veri toplama aracı olarak anket tekniği kullanılmıştır. Anket 2006-2007 eğitim öğretim yılında ortaöğretimden mezun olacak 329 son sınıf öğrencilerine uygulanmıştır. Sonuç olarak İslam eğitiminde öğretmenlerin öğrencilere yüksek oranda olumsuz mesajlar verdikleri yüksek oranda bulunmuştur. Bu olumsuz mesajların örtük programın kapsamına girdiği ve öğrencilere aktarıldığı vurgulanmıştır. Katılımcıların cinsiyetlerine göre de anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Hubbard (2010) “Çevrimiçi Optisyonluk Bölümünde Örtük Programın Bulguları: Bir Ekolojik Yaklaşım” isimli araştırmada çevrimiçi öğrenme çevresini etkileyen faktörleri incelemiştir. Bu araştırma bir ekolojik paradigma kullanılarak çevrimiçi öğrenme çevresinin kurumsal ve örgütsel sistemleri içinde örtük programın nasıl etkilendiği incelenmiştir. Araştırma nitel bir çalışma olup fenomenolojik yaklaşım içinde bir durum çalışmasıdır. Yöneticilerle, öğretim elemanlarıyla ve öğrencilerle yapılan görüşme ve deneyimlerle veriler toplanmıştır. Araştırmada gizli müfredatın kurumsal ve örgütsel sistemlerle ilgili olduğu ve bu durum çalışmasının (1) savunma (2) destek görevler (3) mesleği yayma biçimleriyle açıkça belirtildiği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca çevrimiçi öğrenme çevresini etkileyen faktörlerin gizli ve kapalı beklentiler, beceri kümeleri, inanç sistemleri, bilgi ve sosyal süreç, süreklilik olduğunu tespit etmiştir.

Previna (2011) “Örtük Görüş: Sınıf Ortamı, Öğretmen Roller ve Örtük Program” isimli araştırmasında iki devlet lisesinde görevli öğretmenlerin görüşleri alınarak lisedeki örtük programın varlığını tespit etmeyi amaçlamıştır. Bu çalışma iki öğretmenin kendi okullarında örtük programın varlığı için sınıf ortamını nasıl kullandığıyla ilgilidir. Araştırma dokuz aylık bir etnografik çalışma olup, veriler gözlem ve görüşme yapılarak toplanmıştır. Sonuç olarak örtük program ile öğretmenlerin sınıf ortamını kullanımı arasındaki dinamik ilişki ortaya çıkmıştır. Öğretmenlerin okulun örtük programının uygulanmasında aracılık ettiği, öğretmenlerin okul kurallarını jest,

mimik ve hareketleriyle yani sözsüz olarak örtük program mesajları verdiği ortaya çıkmıştır. Ayrıca öğretmenin örtük programın belirleyicisi olarak araçsal bir rol oynadığı, bu alanda bilgi boşluğunu doldurmayı amaçladığı, metodolojik olarak sınıftaki yaşam hakkında bilgi verdiği ve bu araştırmada öğretmenlerin kendilerini samimi bir dille ifade ederek eğitim araştırmaları için stratejiler sunduğu sonucuna ulaşılmıştır.

BÖLÜM III

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, veri toplama yöntemleri, veri analizi ile ilgili açıklamalara yer verilmiştir.

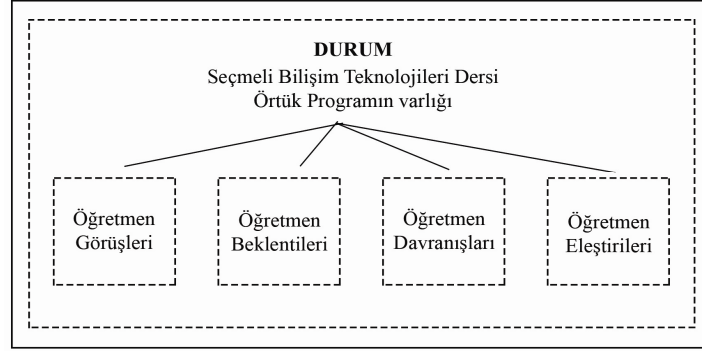
3.1. Araştırmanın Modeli

Ortaokullarda seçmeli Bilişim Teknolojileri dersinde öğretmen görüşleri, beklentileri ve davranışlarına göre örtük programın varlığını ortaya çıkarmak amacıyla yapılan bu çalışmada araştırmanın doğası gereği nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma, “gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma” olarak tanımlanır (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 39). Ayrıca kişilerin deneyimlerini duygu ve düşüncelerini daha iyi anlamak için nitel araştırma yöntemleri seçilir (Ekiz, 2009).

Gordon (1984) deneysel çalışmalarla örtük programın tespit edilemeyeceğini belirterek bunun için daha çok görüşme ve gözlem yapılarak üzerinde çok durulan ve tekrar edilen sözlü mesajların tespitini önermiştir. Yüksel (2004) örtük program çalışmalarında genellikle nitel araştırma yöntemlerinin kullanıldığını ve nitel araştırmayla ortaya çıkan örtük programın bir parçasının eğitsel anlamda değerlendirmesinin araştırmacı tarafından rahatça ortaya konulabileceğini ifade eder. Bu yüzden örtük program konusunda nitel araştırma yöntemlerinin kullanılmasının daha uygun olduğu düşünülmektedir. Vallanca (1973) programın eğitimin geleneksel kısıtlamalardan uzak bir araştırma yöntemi olarak örtük programın yapısına daha uygun

olduğunu ifade eder.

Bu araştırma durum çalışması(case study) olarak desenlemiştir. Durum çalışması, güncel bir fenomeni (olguyu) kendi gerçek yaşam çerçevesi içinde araştıran; olgu (fenomen) ve içerik arasındaki sınırların açıkça belirgin olmadığı; çokça kaynak ve kanıt mevcut olduğunda kullanılan görgül bir araştırmadır (Yin, 1994: 13). Durum çalışması bir olay, olgu, durum ve grupların derinlemesine incelendiği araştırmalardır (Ekiz, 2009; Given, 2008; McMillan, 2000). Araştırmanın amacı doğrultusunda durum çalışmasında bireysel olarak geçmiş, belirtiler, davranışsal özellikler, durumlara karşı tepkiler veya yanıtlar araştırılmaktadır (Cozby ve Bates, 2011). Yıldırım ve Şimşek (2011) durum çalışması yaparken izlenilecek belli başlı aşamaları sekiz başlıkta sıralamıştır: (1) Araştırma sorularının geliştirilmesi. (2) Araştırmanın alt problemlerinin geliştirilmesi. (3) Analiz biriminin saptanması. (4) Çalışılacak durumun saptanması. (5) Araştırmaya katılacak bireylerin seçilmesi. (6) Verinin toplanması ve toplanan verinin alt problemlerle ilişkilendirilmesi. (7) Verinin analiz edilmesi ve yorumlanması. (8) Durum çalışmasının raporlaştırılması. Bu doğrultuda durum çalışmalarında soru oluşturulurken “nasıl”, “niçin” soruları temel alınarak oluşturulmalıdır (Yin, 1994) ve bu soruların yanında “ne” sorusunun da araştırmaya dâhil edilmesi uygundur (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Bu araştırmada durum öğretmenlerin görüşleri, beklentileri ve davranışlarıdır ve araştırmada sorular oluşturulurken seçmeli Bilişim Teknolojileri dersinde öğretmen görüşleri, beklentileri ve davranışlarının örtük programa etkileri “ne” sorusuyla cevap aranmıştır. Ayrıca araştırmada yukarıda Yıldırım ve Şimşek (2011) tarafından belirtilen aşamalar izlenmiştir. Durum çalışması kendi içerisinde araştırma desenlerine sahiptir. Bu araştırmada çalışmanın amacına uygun olarak iç içe geçmiş çoklu durum deseni kullanılmıştır. Bu desende tek bir durum içerisinde birden fazla alt birime ulaşma söz konusudur (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Çalışmada örtük programın varlığı durumu öğretmenlerin beklentileri, görüşleri, davranışları ve eleştirileri alt birimlerine ulaşarak bulunmuştur. Aşağıda Şekil 3-1’de araştırma deseni ve alt birimleri birlikte görülmektedir.

Şekil 3-1. Araştırma deseni (İç içe geçmiş tek durum deseni)

3.2. Çalışma Grubu

Araştırma amacına uygun olarak çalışma grubunu Bolu ili Merkez ilçesindeki ortaokullarda görev yapan ve Milli Eğitim Müdürlüğü'nce görevlendirilmiş 32 Bilişim Teknolojileri Rehber Öğretmeni oluşturmaktadır. Durum çalışmasında katılımcı sayısı ve örneklem büyüklüğü görece olarak küçük olmaktadır. Bu ilke durum çalışmalarının daha ayrıntılı ve derinlemesine bir çalışma olmasından kaynaklanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Karasar (2012)'a göre iyi belirlenmiş küçük bir örneklem üzerinde yapılan araştırma, geniş bir evrende yapılan araştırmaya göre daha iyi sonuçlar vermektedir. Bu doğrultuda araştırmada olasılığa dayanmayan amaçlı örnekleme yöntemlerinden benzeşik (homojen) örnekleme kullanılmış, örneklem seçiminde branşı bilişim teknolojileri olan ortaokullara görevlendirilen öğretmenler seçilmiştir. Örneklem olarak 2012-2013 eğitim öğretim yılında branşı bilişim teknolojileri olup Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı ortaokullarda görevlendirilen 16 Bilişim Teknolojileri Rehber öğretmeniyle görüşme planı hazırlanmış, bir öğretmen izinli olduğundan toplam 15 öğretmenle yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Ayrıca örneklem BTRÖ'lerin görev yaptığı okulların sosyo-ekonomik yönden düşük ya da yüksek olması, Merkez ilçesine bağlı köy okulu olması, cinsiyet... vb. gibi etmenler göz önünde bulundurulmadan seçilmiştir. Görüşme yapılan öğretmenlerin kimlik bilgileri ve çalıştığı okullar etik kurallar doğrultusunda gizli tutulmuş ve araştırma raporlaştırılırken BTRÖ'ler "B1, B2, B3, B4..." şeklinde, çalıştığı okullar ise "O1, O2, O3, O4..." şeklinde kodlama yapılmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenler hakkındaki detaylı bilgiler aşağıdaki Tablo

3-1’de verilmiştir. Patton (1987) amaçlı örnekleme yöntemini zengin bilgiye sahip durumların derinlemesine çalışılması olarak ifade etmiştir. Benzeşik (homojen) örneklemede ise temel amaç küçük, benzeşik bir örneklem oluşturma yoluyla belirgin bir alt grubu tanımlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2011:109). Patton (1987) bu örneklemin seçiminin örnekleme dâhil her durumun detaylı bir şekilde tanımlanması, farklılık gösteren durumlar arasında da ortak temaların ortaya çıkarılmasının yararlı olduğunu vurgulamıştır. Bu çalışmada benzeşik (homojen) örneklemin seçilmesinin nedeni, Merkez ilçede çalışan aynı branşlarda, Teknik Eğitim Fakültesi’nden ya da Eğitim Fakülteleri’nin Bilişim Teknolojileri alanından mezun olarak ataması yapılan BTRÖ’lerin görüş, beklenti ve davranışlarına göre örtük programın varlığı tespit edilecektir. Örtük program resmi programın dışında bütün etkinlikleri kapsadığı için sürekli değişen ve gelişen bir programdır (Yüksel, 2004). Bu bağlamda branş ve alan olarak benzer öğretmenlerin farklı görüşleri, beklentileri ve davranışlarının daha detaylı incelenmesi açısından benzeşik (homojen) örneklemin kullanılmasına yöneltmiştir.

Tablo 3-1. Araştırmaya katılan bilişim rehber öğretmenlerine ait bilgiler

Öğretmen	Cinsiyet	Yaş	Okul	Kıdem Yılı	Mezuniyet	Fakülte
B1	Erkek	31	O1	8	Lisans	BÖTE
B2	Erkek	32	O2	10	Lisans	BÖTE
B3	Kadın	28	O3	5	Yüksek Lisans	BÖTE
B4	Erkek	32	O4	7	Lisans	TEF
B5	Erkek	30	O5	9	Lisans	TEF
B6	Erkek	29	O6	8	Lisans	BÖTE
B7	Erkek	30	O7	7	Yüksek Lisans	BÖTE
B8	Kadın	30	O8	8	Lisans	BÖTE
B9	Kadın	26	O9	3	Lisans	BÖTE
B10	Erkek	34	O10	9	Lisans	BÖTE
B11	Erkek	35	O11	13	Lisans	TEF
B12	Erkek	28	O12	5	Lisans	BÖTE
B13	Erkek	35	O13	11	Lisans	BÖTE
B14	Erkek	30	O14	12	Lisans	TEF
B15	Kadın	27	O15	5	Lisans	BÖTE

Tablo 3-1’de görüldüğü gibi araştırmaya katılanların 11’i erkek, dördü kadındır. Öğretmenlerin sadece ikisi yüksek lisans mezunu, diğerleri lisans mezunudur. Öğretmenlerin kıdem yıllarına bakıldığında 3-13 yıl arasında değişmektedir. Yaş aralıklarına bakıldığında ise 26-35 yaş aralığında değiştiği görülmektedir. Buna bağlı olarak Bolu ili Merkez ilçesinde görev yapan BTRÖ’lerin yaşça çok büyük olmadıkları

ve kıdem yıllarının da az olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin dördü TEF (Teknik Eğitim Fakültesi) mezunu ve 11'i BÖTE (Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümleri) mezunudur. BÖTE ilk olarak 1998 yılında eğitim fakültelerinin yeniden yapılandırılması çerçevesinde YÖK (Yükseköğretim Kurulu) tarafından açılmış, (http://w2.anadolu.edu.tr/akademik/fak_egt/bilgveogrttekegt/) ilk mezunlarını 2002 yılında vermiştir. Bu doğrultuda kıdem yılı ve yaş dağılımının çok fazla olmamasının bu durumdan kaynaklandığı düşünülmektedir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada alt amaçlarla ilgili verileri toplamak için yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme (mülakat) en az iki kişi arasında sözlü iletişim yoluyla veri toplama tekniği olarak ifade edilir (Büyüköztürk vd., 2008; Karasar, 2012). Yarı yapılandırılmış görüşmeler, hem sabit seçenekli cevaplamayı hem de ilgili alanda derinlemesine gidebilmeyi birleştirir ve analizlerin kolaylığı, görüşülene kendini ifade etme imkânı, gerektiğinde bilgi sağlama gibi avantajları vardır (Büyüköztürk vd., 2008).

Görüşme yüz yüze yapılabileceği gibi Punch (2005)'a göre posta yoluyla, telefon ve görüntülü konuşma şeklinde de yapılabilir. Görüşme yönteminin güçlü yanlarını Bailey (1982) esneklik, yanıt oranı, sözel olmayan davranış, ortam üzerindeki kontrol, soru sırası, anlık tepki, veri kaynağının teyit edilmesi, tamlık ve derinlemesine bilgi olarak sıralamıştır (Aktaran: Yıldırım ve Şimşek, 2011). Punch (2005) görüşme yönteminin insanların gerçekliğe ilişkin algılarına, anlamlarına, tanımlamalarına ve gerçeği inşa edişlerine vakıf olmak için iyi bir yol olduğunu belirtmiştir. Bu yüzden nitel araştırmalarda tercih edilen ve katılımcıya derinlemesine inceleme fırsatı sağlayan bir yöntem olarak nitelendirilebilir. Ayrıca yukarıda örtük program kavramıyla ilgili yapılan araştırmaların çoğunda veri toplama aracı olarak görüşme yönteminden yararlanıldığı görülmektedir.

Görüşme belirli kurallara göre araştırmacı tarafından gerçekleştirilir. Bu kuralları Aziz (2011), görüşülecek konu hakkında görüşmecinin bilgi sahibi olması,

görüŖülen kiŖiye güven verilmesi, soruların açık-anlaŖılır-basit nitelikte hazırlanması ve konuların birbirleriyle bağlantılı olması, soruların güdüleyici olmaması, görüŖülen kiŖiyi etkisi altına almaması, daha önceden gerekli iznin alınması, belirli bir süreçte belirli yer ve zamanda gerekleŖmesi olarak ifade eder.

AraŖtırmada görüŖme süreci Ŗu Ŗekildedir. Öncelikle örtük programın sınıf iklimi boyutu alanyazında detaylı olarak incelenmiŖ, alandaki uzman kiŖilerin ve akademisyenlerin görüŖleri alınarak kuramsal bir yapı oluŖturulmuŖtur. Bu yapı doğrultusunda yarı yapılandırılmıŖ görüŖme formu hazırlanmıŖtır. Formdaki sorular iki alan uzmanı, üç akademisyen, iki program geliŖtirme uzmanı, ölçme değerlendirme uzmanı ve dil uzmanının görüŖleri alınarak araŖtırmacı tarafından yeniden düzenlenmiŖ ve sorulara son Ŗekli verilmiŖtir. GörüŖme soruları alıŖma grubuna uygulanmadan önce iki BiliŖim Teknolojileri Rehber Öğretmeni üzerinde pilot görüŖmeler yapılmıŖ ve görüŖme süreci ve sorular tekrar gözden geçirilerek araŖtırmacı tarafından düzenlenmiŖtir. GörüŖme yarı yapılandırılmıŖ olarak BTRÖ'lere uygulanmıŖ, görüŖmeler yaklaŖık 30-90 dakika sürmüŖtür. GörüŖme yapılmadan önce örneklem dâhilindeki BTRÖ'lerle yapılacak olan görüŖmeler için uygun yer, zaman planlaması yapılmıŖ, bu plan doğrultusunda görüŖmeler gerekleŖtirilmiŖtir. GörüŖme sürecinde duruma göre açıklamaya yönelik sondalar kullanılmıŖ olup sürecin derinlemesine ve zenginleŖtirilmesi sağlanmaya alıŖılmıŖtır. GörüŖmelerde ses kayıt cihazı kullanılmıŖtır. Ayrıca görüŖme esnasında araŖtırmacı tarafından not tutulmuŖtur. Kayıtlı sesler araŖtırmacı tarafından metin haline dönüŖtürölmüŖtür. Öğretmen görüŖme formu Ek-1'de gösterilmiŖtir. GörüŖme formu ilk bölümde görüŖülen kiŖilerin bazı demografik özelliklerine yönelik araŖtırma ve görüŖme hakkında tanıtıcı bilgiler yer almaktadır. İkinci bölümde ise yedi ana soru ve bazı sorularda alt sondalardan oluŖan alt sorular yer almaktadır. Ayrıca MEB'a bağlı ortaokullarda yüz yüze görüŖme yapmak için Milli Eğitim Müdürlüğü'nden izin alınmıŖ, alınan yanıt çerçevesinde izin belgeleri Ek-2 ve Ek- 3'te verilmiŖtir.

Yarı yapılandırılmıŖ olarak hazırlanmıŖ sorular dâhilinde öğretmenlerle görüŖmeler yapılmıŖ, sonra konuyla ilgili daha fazla veriye eriŖmek için doküman incelemesi yöntemi kullanılmıŖtır. Doküman incelemesi, araŖtırılması hedeflenen olgu

ve olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar. Nitel araştırmalarda doküman incelemesi tek başına veri toplama yöntemi olarak kullanılabileceği gibi araştırmanın geçerliliğini artırmak için diğer yöntemlerle birlikte de kullanılabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Araştırmada yapılan görüşmeler sonucu elde edilen verileri çeşitlendirmek amacıyla Bilişim Teknolojileri dersi öğretim programı, okul web siteleri, performans ödevleri, öğretmen tarafından program dışında kullanılan yazılı materyaller (sergi, pano, e-gazete, öğrenci çalışmaları, teknoloji hakkında hikâye kitapları, eğitsel CD ve DVD'ler, bilişim dergileri, fotoğraflar) gibi dokümanlar analiz edilmiştir.

3.5. Verilerin Analizi

Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanıldığı için ilk olarak nitel veri seti çözümlemesi ve analizi ile ilgili alanyazın taranmıştır. Nitel araştırmalarda veri çözümlemesinde tek bir doğru yol (tek bir yöntem bilimsel çerçeve) yoktur (Punch, 2005). Nitel araştırmalar farklı bir takım özellikler taşıdığı için veri analizlerinde yeni yaklaşımlar kullanılır ve bundan dolayı toplanan verilerin özelliklerinden yola çıkarak, veri analiz yöntemleri gözden geçirilerek bir veri analiz planı geliştirilmesi gerekir (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Bu doğrultuda araştırmada elde edilen veri özelliklerine göre veri analiz planı geliştirilmiştir.

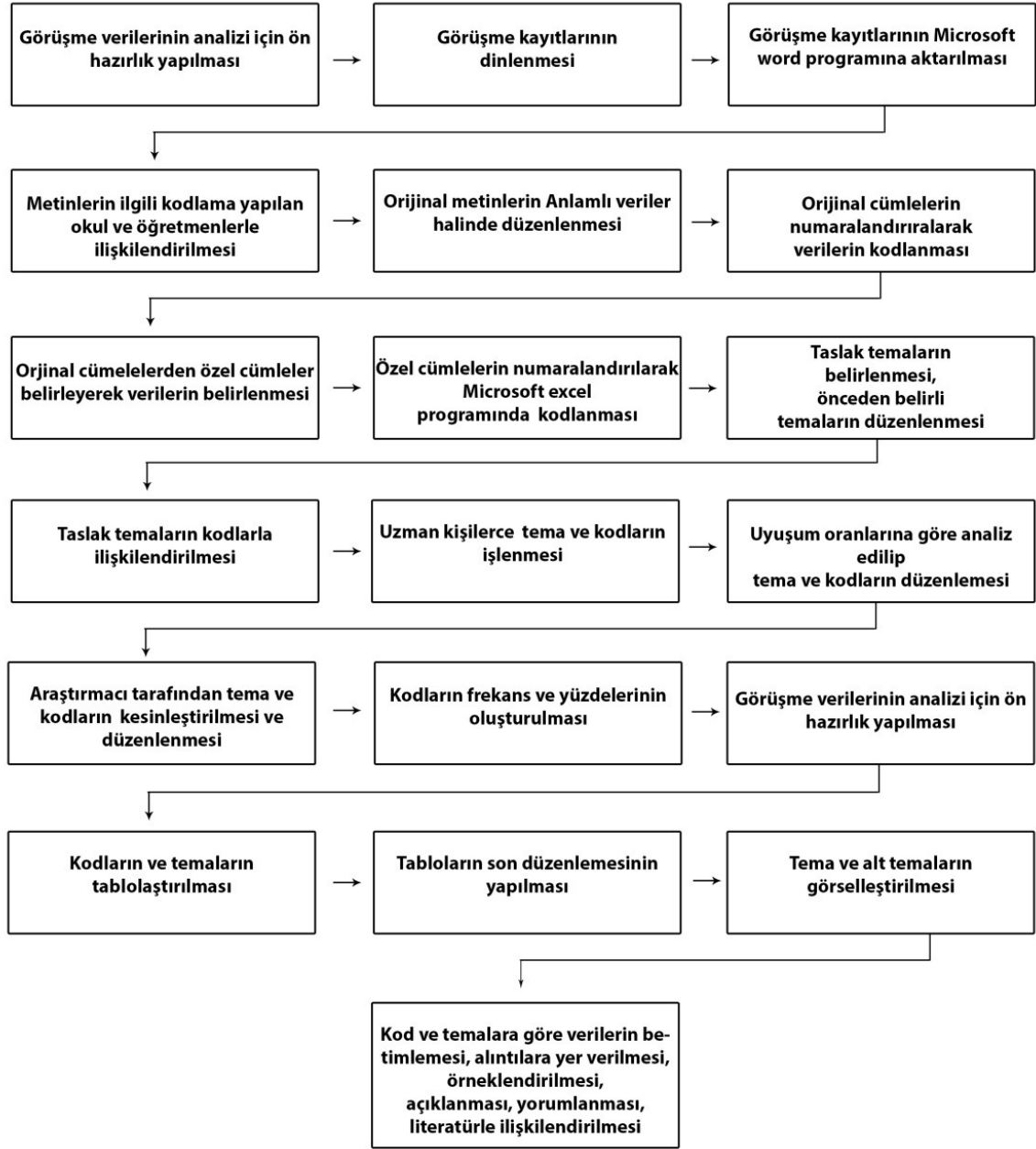
Araştırmada alt amaçları kapsamında elde edilen verileri çözümlemek için içerik analizi ve betimsel analiz kullanılmıştır. Betimsel analizde veriler daha önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır. Veriler araştırma sorularının ortaya koyduğu temalara göre düzenleneceği gibi görüşmelerde kullanılan sorular ve boyutlar dikkate alınarak da sunulabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2011).

Araştırmanın betimsel analiz yapılan bölümünde ilk olarak kavramsal bir çerçeve oluşturulmuş, betimsel analiz görüşme sorularına ve araştırmanın kavramsal çerçevesine göre önceden belirlenen temalar doğrultusunda yapılmıştır. Bu doğrultuda oluşturulan kavramsal çerçeve dört akademisyen tarafından incelenmiş ve onların

görüşleri doğrultusunda düzeltilmiştir. Ayrıca örtük program konusunda yapılan araştırmalar ve ilgili konuda literatür ayrıntılı olarak incelenmiş, verilerin düzenlenmesinde kullanılmıştır.

İçerik analizinde ise temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmak olup betimsel analizde özetlenen ve yorumlanan veriler içerik analizinde daha derin bir işleme tabi tutulmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Böylece betimsel analizde fark edilemeyen kavramlar ve temalar bu analiz sonucunda keşfedilir. Dolayısıyla verilerin içinde saklı olan gerçekler bu şekilde ortaya çıkarılabilir.

Yukarıda belirtildiği üzere nitel araştırmada verileri çözümlemek için plan yapılması gerekir. Bu doğrultuda araştırmada bir veri analiz planı oluşturulmuş ve bu planın süreç ve basamakları aşağıdaki Şekil 3-2’de gösterilmiş, analiz süreci sırasıyla açıklanmıştır.

Şekil 3-2.Öğretmen görüşmelerinden elde edilen verilerin analiz süreci

- Araştırma analizinin hazırlık aşamasında ve veriler toplanırken görüşme yapılan her bir öğretmene ve bu öğretmenlerin görev yaptıkları okullara etik açıdan alfabetik bir kod verilmiştir. Bu kodlar öğretmenler için “B1, B2, B3...”, çalıştıkları okullar için “O1, O2, O3...” şeklinde düzenlenmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme formu ile yapılan görüşmede ses kayıtları dinlenmiştir ve not alma tekniklerinin bir arada kullanılması sonucu elde edilen veriler araştırmacı tarafından metin haline dönüştürülerek Microsoft Word ortamına

aktarılmıştır. Microsoft Word programına aktarılan görüşme metinleri önceden kodlanan okul ve öğretmenler ile ilişkilendirilmiş ve toplam 142 sayfalık veri seti oluşturulmuştur. Veri setinde öğretmen ya da okul isimleri bire bir verilmemiş alfabetik numaralandırma şeklinde düzenlenmiştir. Metne dönüştürme not alma sırasında (kısaltma, numaralandırma... vb) herhangi bir veri kaybı olmaması için görüşmenin gerçekleştirildiği gün yapılmıştır.

- Microsoft Excel programında orijinal cümlelerden özel cümleler oluşturularak ve bu kodlamalar öğretmenlere göre sıralanarak düzenlenmiştir. Bu oluşturulan anlamlı kodlardan taslak temalara ulaşılmıştır. Betimsel analiz için önceden belirlenen temaların içerisinde içerik analizi yapılacak kodlamalar yerleştirilerek alt temalar oluşturulmuştur. İçerik analizinin doğrudan yapıldığı yerlerde kodlamalar sırasıyla yerleştirilmiş ve temalar bu kodlara göre araştırmacı tarafından oluşturulmuştur. Geçerliliği ve güvenilirliği arttırmak için uzman kişiler değerlendirme yapmıştır.
- İçerik analizinin kodlamalar temalandırılmadan önce güvenilirlik açısından orijinal veri seti iki alan uzmanınca da kodlanmıştır. Çünkü Miles ve Hiberman (1994)'a göre içerik analizinin kullanıldığı araştırmalarda farklı araştırmacılarla kodlanıp kodlamalar arasındaki uyumun güvenilirliğine bakılması ve bu yüzdenin %70 ve üzerinde olması gerektiğini ifade etmiştir (Aktaran: Tavşancıl ve Aslan, 2001:20). Bunun için kullanılan formül aşağıda verilmiştir.

$$P = [(Na)/(Na+Nd) \times 100]$$

P: Uyum yüzdesi Na: Uyum miktarı Nd: Uyumazlık miktarı

Bu doğrultuda araştırmacının yaptığı kodlamalarla diğer uzmanlar tarafından yapılan kodlama arasında uyum yüzdesi yukarıdaki formüle göre bulunmuştur. Yapılan araştırmalarda birinci soru için uyum yüzdesi %83, ikinci soru için %88, üçüncü soru için %85, dördüncü soru için %90, beşinci soru için %89, altıncı soru için %90 bulunmuştur. Öğretmen görüşmesi için iki kodlayıcı arasındaki altı sorunun uyum yüzdesi ortalaması %88 olarak hesaplanmıştır. Ayrıca veriler çözümlenirken yapılan görüşmelerden birer tanesi araştırmacı tarafından iki hafta aralıklarla tekrar çözümlenmiştir. Yukarıdaki uyumsuzluk yüzdesi formülü doğrultusunda uyum yüzdesi %96 olarak hesaplanmıştır. Çünkü Miles ve Hiberman (1994)'a göre içerik analizinin

kullanıldığı araştırmalarda araştırmacı tarafından farklı zamanlarda kodlanarak güvenilirlik sağlanır (Aktaran: Tavşancıl ve Aslan, 2001: 20). Son olarak iki araştırmacı bir araya gelerek bu uyumsuzluklar giderilmiş, kodlar ve temalar kesinleştirilmiştir. Bazı kodların birden fazla temanın altında kaldığı ve bazı alt temaların alt temalarda aynı olduğu tespit edilmiştir. Bu durum Tuncel (2008)’e göre araştırmanın konusundan ve özelliğinden kaynaklanmaktadır. Kesinleşen kodların frekans ve yüzdeleri hesaplanmıştır. Yüzdeler hesaplanırken ana temanın altındaki ifade edilme sayısı toplam kod sayısına bölünmüş ve 100 ile çarpılmıştır.

- Tema ve kodlar kesinleştirildikten sonra elde edilen frekanslar ve yüzdelere hesaplanarak tablolaştırılmış, BT dersinde örtük programın varlığı betimlenmiş, örneklendirilmiş ve öğretmen görüşleri doğrultusunda ele alınmıştır. Daha sonra bulgular detaylı olarak açıklanmış, yorumlaması literatürle ilişkilendirilerek yapılmış ve raporlaştırılmıştır.

3.6. Geçerlilik ve Güvenirlik

Erlandson ve diğerleri (1993) nitel araştırmalarda geçerlilik ve güvenilirliği arttırmak için bazı kavramlar sunmuşlardır. Bu kavramları nicel araştırmalardaki “iç geçerlilik” yerine nitel araştırmalarda “inandırıcılık”; “dış geçerlilik” yerine “aktarılabirlik”; “iç güvenilirlik” yerine “tutarlılık”; “dış güvenilirlik” yerine “teyit edilebilirlik” olarak ifade etmişlerdir.

3.6.1. İmandırıcılık

İmandırıcılık araştırmanın bilimsel olarak kabulü için araştırma süreci ve sonuçlarının açık, tutarlı ve başka araştırmacılar tarafından teyit edilmesidir (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Lincoln ve Guba (1985) bu stratejilerden inandırıcılığın başarılabilmesi için de bir takım stratejiler (uzun süreli etkileşim, derinlik odaklı veri toplama, çeşitleme, uzman incelemesi, katılımcı teyidi) önermektedirler (Aktaran:

Yıldırım ve Şimşek, 2011). Araştırmanın amacı doğrultusunda birincil veri kaynağından alınan görüşmeler öğretmenlerle mümkün olduğunca uzun süreli yapılmıştır. İnandırıcılığı arttırmak için veri çeşitlemesi stratejisine gidilmiş ve görüşme yapılan öğretmenlerden cevaplarını desteklemek için fotoğraflar ve öğrenci çalışmaları da istenmiş, bulgulara öğretmen görüşleri yorumlanırken bu belgelerle desteklenmiştir. Araştırmada kavramsal çerçeve ve görüşme soruları hazırlanırken; verilerin analizinde uzmanlarla değerlendirme toplantıları yapılmıştır. Uzmanlarla etkileşimde araştırmadaki tüm süreç ve görseller ayrıntılarıyla aktarılmış onlardan alınan dönütlere göre gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Son olarak görüşmelerde ses kayıt cihazı ve not tutulması uygulamalarıyla inandırıcılığı arttırmak için “katılımcı teyidi”ne önem verilmiştir. Ayrıca tarafsız bir şekilde veri toplanması için katılımcıları yönlendirecek hiçbir soru sorulmamıştır.

3.6.2. Aktarılabilirlik

Aktarılabilirlik Şencan (2005)’a göre bulgular ve sonuçların benzer durumlara ve olaylara genellenebilmesidir. Erlandson ve diğerleri (1993) araştırma sonuçlarının aktarılabilirliğini arttırmak için “amaçlı örnekleme” ve “ayrıntılı betimleme” olmak üzere iki yöntem önermektedir (Aktaran: Yıldırım ve Şimşek, 2011). Bu doğrultuda araştırmada amaçlı örnekleme yöntemlerinden benzeşik (homojen) örnekleme kullanılmıştır. Ayrıca araştırmada doğrudan alıntılar yapılarak öğretmen görüşleri ayrıntılı bir şekilde betimlenmiştir. Çünkü ayrıntılı bir betimleme yapılmadan sunulan sonuçların inandırıcılığı düşük olacaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2011).

3.6.3. Tutarlık

Aynı zamanda farklı kişiler ya da farklı zaman aralıklarında aynı kişi tarafından benzer sonuçlara ulaşmak tutarlıkla ilgilidir (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Bu doğrultuda araştırmacı tarafından veri setinin bir bölümünün kodlamaları farklı zaman aralıklarında tekrar yapılmıştır. Ayrıca iki ayrı konu alanı uzmanı da veri setinin kodlamalarını yapmış ve yapılan kodlamalar karşılaştırılarak tutarlık oranları hesaplanmıştır. Görüşmelerden alınan verilerin temaları desteklemesi açısından alıntılar

yapılmıştır.

3.6.4. Teyit edilebilirlik

Araştırmada veri kaynakları ayrıntılı bir şekilde belirtilmiştir. Bu durum benzer araştırma yapacak araştırmacılara yol gösterici nitelikte olacaktır. Ayrıca ham veriler ve kodlamalar araştırmacı tarafından saklanmakta olup araştırmacıların incelemesi için açıktır.

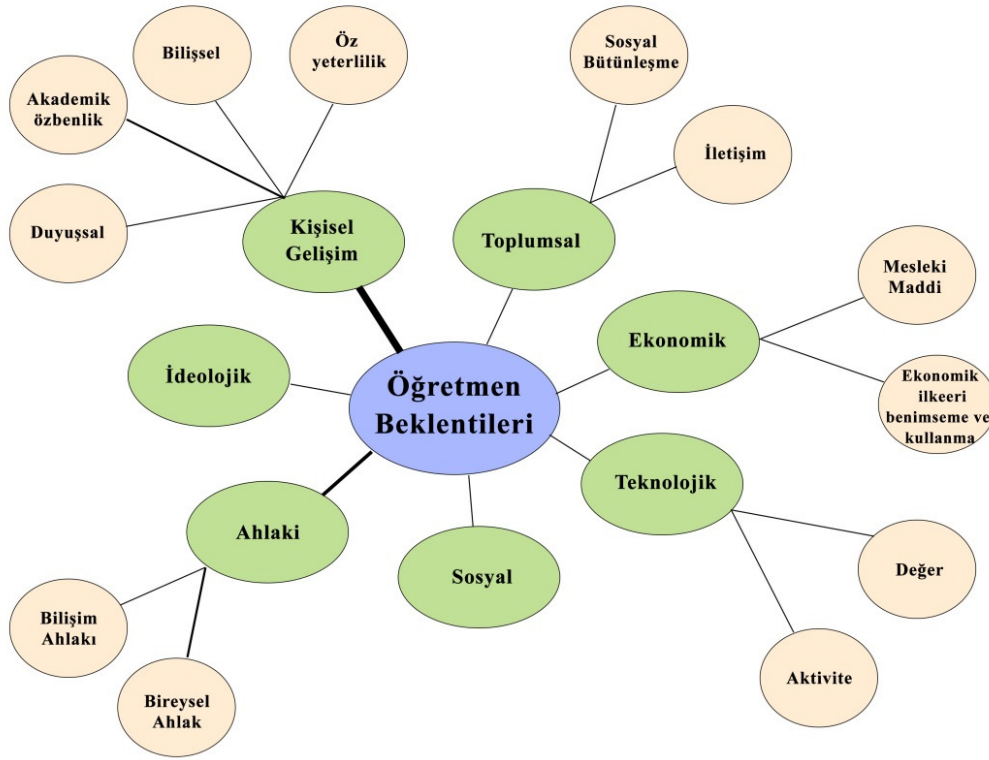
BÖLÜM IV

4. BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde verilerin analizi sonucu elde edilen bulgulara ve bunlara ilişkin yorumlara yer verilmiştir.

4.1. Seçmeli Bilişim Teknolojileri Dersinde Örtük Programın Varlığına İlişkin Bilişim Teknolojileri Rehber Öğretmenlerinin Beklentileriyleİlgili Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın birinci alt problemi, “*Seçmeli Bilişim Teknolojileri dersinde örtük programın varlığına ilişkin bilişim teknolojileri rehber öğretmenlerinin beklentileri nelerdir?*” şeklindedir.Bu doğrultuda öğretmen beklentileri kişisel gelişim, ideolojik, ahlaki, toplumsal, ekonomik, sosyal ve teknolojik olarak temalandırılmıştır.

Şekil 4-1.Öğretmen beklentilerine ilişkin şematik gösterim

Şekil 4-1’de öğretmen beklentileri teması alt temalarıyla birlikte belirtilmiştir. Veznedaroğlu (2007) öğrencilerin resmi program dışında öğrenmeler edinmelerinde öğretmenlerin ideolojik, toplumsal, ekonomik, kişisel nitelikler... vb bakımından öğrencilerde bulunmalarını istedikleri özelliklerin çok önemli olduğunu ve yazılı olarak ifade edilmeyen özelliklerin örtük program kapsamında değerlendirilebileceğini ifade etmiştir. BTRÖ’ler öğrencilere karşı kişisel gelişim ve ahlaki açıdan diğer temalara göre daha fazla beklenti içerisindedir. Alt tema ve kodlar alt başlıklarda detaylı olarak aşağıda yorumlanmıştır.

4.1.1. Seçmeli bilişim teknolojileri dersinde örtük programın varlığına ilişkin bilişim teknolojileri rehber öğretmenlerinin kişisel gelişim beklentileri

Seçmeli BT dersinde örtük programda öğretmenin kişisel gelişim beklentilerini tespit etmek amacıyla öğretmenlere “*Öğrencilerinizin kişisel gelişim (özsaygı, özgüven, üst düzey düşünme becerileri...) açısından hangi özellik ve değerleri kazanmalarını istiyorsunuz?*” sorusu yöneltilmiştir. Öğretmenlerin verdiği cevapları içeren kodların

frekans ve yüzde değerleri alt temalarıyla beraber aşağıdaki Tablo 4-1’de gösterilmiştir.

Tablo 4-1. Seçmeli bilişim teknolojileri dersinde öğretmenlerin kişisel gelişim beklentileri

Kişisel Gelişim Beklentileri	f	%
Öz yeterlilik	Özgüven	10 11,49
	Kendini ifade edebilen	5 5,75
	Özsaygı	3 3,45
	Kendini (öz) değerlendiren	1 1,15
	Benimseme duygusu olan	1 1,15
	Ara toplam	20 22,99
Bilişsel	Araştırma yeteneği gelişmiş	6 6,90
	Analitik düşünme becerisi gelişmiş	5 5,75
	Eleştirel düşünebilen	5 5,75
	Yordama yeteneği gelişmiş	1 1,15
	Kavrama becerisi yüksek	1 1,15
	Ara toplam	18 20,69
Akademik özbenlik	Yaratıcı	7 8,05
	Başarılı	4 4,60
	Üretken	4 4,60
	Zamanı etkin kullanma	4 4,60
	Aktif katılım	4 4,60
	Gelişmeye açık	3 3,45
	Bilgiyi kullanan	3 3,45
	İşbirliği yapan	3 3,45
	Açık görüşlü	1 1,15
	Rekabetçi	1 1,15
	Ara toplam	35 40,23
Duyuşsal	Bilinçli	5 5,75
	Empati kurabilen	3 3,45
	Dikkatli	3 3,45
	Meraklı	2 2,30
	Hazırbulunuşluğu yüksek	2 2,30
	Ara toplam	14 16,09
Toplam	87	100

Tablo 4-1 incelendiğinde seçmeli BT dersinde öğretmenlerin kişisel gelişim beklentilerine ilişkin BTRÖ’lerin verdikleri cevaplar doğrultusunda 87 görüş ve 25 çeşit kod elde edilmiştir. Elde edilen kodlar “öz yeterlilik”, “bilişsel”, “akademik özbenlik”, “duyuşsal” olmak üzere dört alt temaya ayrılmıştır. “Öz yeterlik” alt temasında

“özgüven” kodu öğretmenlerin cevapları doğrultusunda en fazla tekrarlanan koddur (f=10). Bu kodu “kendini ifade edebilen” (f=5) ve “özsaygı” (f=3) kodları izlemektedir.

Yukarıdaki bulgulara temel oluşturan öğretmen cevaplarına ilişkin bazı ifadeler aşağıda verilmiştir:

“İlk olarak kazandırmak istediğim değer özgüven duygusu. Bizim çocuklarda benim gördüğüm en büyük eksikliklerden bir tanesi bu. Çocuklarda özgüven ve güven sıkıntısı var okulumuz öğrencileri köy okulu olduğu için bilgisayara çok yakın değiller bu yüzden biraz bilgisayardan korkuyorlar.” (B15)

“Sonuçta bazı öğrenciler teknolojiyi kullanmada çekingen oluyorlar, bilgisayar konusunda olmasa bile bazı teknolojik araçlar karşısında özgüveni düşük oluyor. Ben özgüveni yüksek olsun istiyorum.” (B11)

“Kendine güvensin istiyorum. Korkak olmasın, özellikle bilgisayarlardan korkmasın istiyorum. Mesela benim dersimde bir kere bir öğrencim fareyi ekrandaki imlece bakarak sürekli hareket ettiriyor korkarak, fareyi masadan düşürecek çocuk ve yavaş yavaş korkarak hareket ettiriyor, hemen müdahale ediyorum bu yüzden.” (B10)

B15 kod numaralı öğretmen köy okulunda eğitim alan öğrencilerin bilgisayara yaklaşım tarzından bahsetmiş ve özgüvenin yetersiz olduğunu ifade etmiştir. Bu durum öğretmenin kişisel gelişim açısından özgüven beklentisini arttırmıştır. Altun ve diğerleri (2011) il merkezlerinde ve ilçe merkezlerinde öğrenim gören öğrencilerin köy yerlerindeki öğrencilere göre bilgisayarı kullanmada inançlarının ve kendilerine olan güvenin daha fazla olduğunu tespit etmiştir. Başar (2011), araştırmasında yaşam kalitesinin yüksek olduğu okullarda öğrencilerin özgüvenlerinin daha yüksek olduğunu bulmuştur. Bu doğrultuda merkez ve köy okullarında öğretmenlerin BT dersi açısından öğrenciden beklentileri de farklılık göstermektedir. Çünkü Yüksel (2004) öğretmenlerin öğrencilerden beklentilerinin örtük programın en önemli unsurları arasında olduğunu belirtmiştir. Bu beklentinin düzeyinin de yerleşim yerlerine göre farklılık gösterdiği görülmektedir.

“Bilişsel” alt temasında “araştırma yeteneği gelişmiş” kodu öğretmenlerin

cevapları doğrultusunda en fazla tekrarlanan koddur (f=6). Bu kodu “analitik düşünme becerisi gelişmiş” ve “eleştirel düşünebilen” kodları izlemektedir (f=5). “Bilişsel” temasındaki “yordama yeteneği gelişmiş” ve “kavrama becerisi yüksek” kodları Bloom’un taksonomisinde bilişsel basamak dağılımında alt seviyede görüldüğü düşünülmürse diğer kodlar Bloom’un revize edilmiş taksonomisinde (Anderson vd., 2001) üst seviyelerde görülmektedir. Bu doğrultuda denilebilir ki, öğretmenler öğrencilerine bilişsel olarak daha üst düzey düşünme becerilerini kazandırma beklentisindedirler. Bu temaya referans olan öğretmen görüşlerinden bazıları aşağıda verilmiştir.

“Araştırsınlar istiyorum. Öğrencim araştırma ruhuna sahip olsun, sürekli araştırsın, araştırmayı sevsin istiyorum.” (B2, B7, B8)

“Bir öğretmen olarak kişisel gelişim açısından öğrencinin benim açımdan baktığımızda analitik düşünme becerisini gelişmesini isterim, sonuçta 21 yüzyılda aşırı bilgini olduğu bu devirde olayları analiz etmesi lazım, iyice irdelemesi lazım.” (B4)

“Her şeye şüpheyle bakmasını öğretsin, bu yüzden bir çocuk eleştirel düşünebilmeli, her şeyi olduğu gibi kabullenmeden verilen fikri eleştirmesini bilmelidir.” (B9)

“Akademik özbenlik” alt temasında en çok tekrarlanan kod “yaratıcı” (f=7) olmakla birlikte bu kodu “başarılı”, “üretken”, “zamanı etkin kullanma” ve “aktif katılım” kodları (f=4) izlemektedir. “Duyuşsal” alt temasında “bilinçli” kodu en sık tekrarlanan koddur (f=5). Bu kodu “empati kurabilen” ve “dikkatli” kodları takip etmektedir (f=3). Bu temaya uygun öğretmen görüşlerine aşağıda yer verilmiştir.

“Yaratıcı olsun benim öğrencim. Kendi fikirlerini üreten, kopyala bilgi yapmayan, bir şeyler ortaya koyabilen ve fikirler üretebilen çocuklar istiyorum. Mesela proshow programında öğrencilerin kendi sesinin olduğu okulu tanıtan bir video istedim, orijinal ve yaratıcı olsun dedim. Mesela bu programda yok.” (B13)

“Ben bir çocuğun meraklı olup, sürekli konuları araştıran, araştırmacı ruhlu olmasını isterim, sürekli araştırıp yeni bir şeyler öğrenen çocuğu çok seviyorum. Hatta bazen geliyor sınıfta araştırdığı ilginç şeylerden

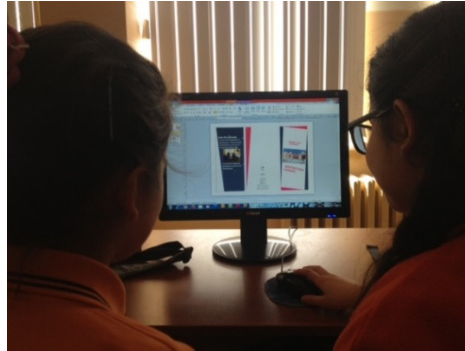
bahsediyor.” (B7)

“Bilgisayarı bilinçli kullanan öğrenciler yetiştirmek temel beklentim. Bilgisayarda bir şey yaparken neden yaptığını bilsin istiyorum” (B10)

“Uygulamaları yaparken daha dikkatli yapmalarını ve ders anında beni dikkatli bir şekilde dinlemelerini istiyorum.” (B11)

“Empati kursun isterim kendisini karşısındaki kişinin yerine koysun.” (B12)

Yukarıdaki ifadeler doğrultusunda B13 kod numaralı BTRÖ öğrencilere yaratıcılık duygusunu kazandırmak için yaptırdığı uygulamanın programda yer almadığını da belirtmiştir. Portelli (1993) örtük program kavramını resmi program dışındaki program olarak nitelendirmiştir (Aktaran: Yüksel, 2004). Bu bulguya göre BT dersinde örtük programın varlığı Portelli’nin tanımıyla paralellik göstermektedir. Yüksel (2004)’e göre örtük programın önemli fonksiyonlarından biri öğrencilerin duyuşsal nitelikli özellikleri kazanmasıdır. Bacanlı (2011) duyuşsal ve karakter özelliklerin daha çok gizli müfredatla kazandırılacağını ifade etmiştir. “Duyuşsal” alt teması ve kodları öğretmenlerin beklentilerini örtük olarak öğrencilere kazandırma eğiliminde olduğu göstermektedir.

Resim 4-1. Öğrencilerin okul tanıtım video etkinliği

Yukarıdaki Resim 4-1’de B13 tarafından ifade edilen ve programda yer almayan, öğrencilerin yaratıcılığını geliştirmeye yönelik, okul tanıtım videosu etkinliğinin ekran çıktısı görülmektedir. B7 kod numaralı öğretmen, beklentisi doğrultusunda öğrencilerin yaratıcılık duygusunu geliştirmek için, bozuk bilgisayar ürünlerini kullanarak öğrencilerden orijinal bir şeyler yapmalarını istemiştir. BT dersindeki bir öğrencinin yaptığı yaratıcı bir robot aşağıda Resim 4-2’de görülmektedir.

Resim 4-2. Öğrencilerin yaptığı yaratıcı bir robot örneği

4.1.2. Seçmeli bilişim teknolojileri dersinde örtük programın varlığına ilişkin bilişim teknolojileri rehber öğretmenlerinin ideolojik beklentileri

Seçmeli BT dersinde örtük programda öğretmenin kişisel gelişim beklentilerini tespit etmek amacıyla öğretmenlere “*Öğrencilerinizin ideolojik olarak hangi değerleri ve özellikleri kazanmalarını istiyorsunuz?*” sorusu yöneltilmiştir. Öğretmenlerin verdiği cevapları içeren kodların frekans ve yüzde değerleri aşağıdaki Tablo 4-2’de belirtilmiştir.

Tablo 4-2. Seçmeli bilişim teknolojileri dersinde öğretmenlerin ideolojik beklentileri

İdeolojik Beklentiler		f	%
1	Milli değerlere sahip çıkan	8	21,05
2	Atatürkçü	7	18,42
3	Bilimselliği savunan	6	15,79
4	Vatan ve millet sevgisi	5	13,16
5	Çağdaş	5	13,16
6	Dini yönü ağır basan	2	5,26
7	Cumhuriyetçi ve demokratik	2	5,26
8	Örnek insan olan	1	2,63
9	Dilini iyi kullanan	1	2,63
10	Tarihi ve ecdadını bilen	1	2,63
Toplam		38	100

Tablo 4-2 incelendiğinde seçmeli BT dersinde öğretmenlerin ideolojik beklentilerine ilişkin BTRÖ’lerin verdikleri cevaplar doğrultusunda 37 görüş ve 10 çeşit kod elde edilmiştir. Bu doğrultuda ideolojik beklentiler temasında “milli değerlere sahip çıkan” kodu en çok tekrarlanan koddur (f=8). Bu kodu “Atatürkçü” (f=7) ve

“bilimselliği savunan” (f=6) kodları takip etmektedir. Yukarıdaki bulgulara referans olarak bazı öğretmen görüşleri aşağıda verilmiştir.

“Öğrenci de milli değerlerine sahip çıkmasını isterim, örneğin istiklal marşını okurken o manevi milli duygularını hissetsin. Çanakkale Savaşı’nda neler olmuş neler bitmiş bilmesi lazım. Bayrağımızı, gelenek ve göreneklerimizi bilen bir öğrenci yetiştirmek isterim.” (B3)

“Özünde iyi bir vatandaş olmak üzere, Atatürk ilke ve inkılaplarına saygılı, Atatürk’ün izinde ve Atatürk’ün deyimiyle fikri hür vicdanı hür vatandaşlar yetiştirmek isterim.” (B10)

“Atatürkçülük ve bilim konusunda bir şeyler kazansın istiyorum, bir düşünceye bağlı kalmadan Atatürk’ün izinde yenilikçi ve uygar milletleri geçerek hep en iyisi olabildiği hedef seçen öğrenci istiyorum.” (B12)

“Aklın ve bilimin ışığında gitsin, hayatının her anında bilimsel olsun ve düşünsün. Mesela problem çözebilmeli ve hedeflediği doğrultuda belirli yolları geçmeli ve sorunları çözmelidir, deneysel elinde kanıtı olarak çalışmalıdır.” (B6, B7)

“İdeolojik olarak milli değerlerimizi yansıtan bayramlarda olsun haftalarda olsun üzerinde duruyorum. 18 Mart Çanakkale Haftası, Mehmet Akif Ersoy’un ölüm yıldönümünde ülkemize ve milletimize ait değerleri kazanmalarını istiyorum, bu konuda çok hassasım.” (B2)

Öğretmenlerin ideolojik beklentileri tüm bulgulara göre Milli Eğitimin amaçlarına paralel olması açısından değişik oranlarda farklılık göstermiştir. B5 kod numaralı öğretmen görüşünü *“Ben çocuğun dindar bir nesilde yetişmesini isterim. Politik, siyasi hiç oralara girmem. Daha çok dindar öğrenci kitlesini severim ve olmasını isterim.”* şeklinde belirtmiştir. Bu durum öğretmenlere göre farklılaşmıştır. “Dini yönü ağır basan” kodu Milli Eğitim’in temel amaçları ve dersin öğretim programıyla paralellik göstermemektedir. Programda olmayan öğretmenin bu beklentisi örtük programın varlığının bir göstergesi olarak kabul edilebilir. B13 kod numaralı öğretmen ise görüşünü *“Ben kendi dersimde Atatürk ilke ve inkılapları ya da Atatürkçülük konusu diğer derslerde verildiği için kendi dersimde üzerimde çok durmuyorum.”* şeklinde belirtmiştir. Bu durumda öğretmenlerin farklı beklentilerinin

olması örtük programın varlığını göstermektedir. Ayrıca öğretmenlerin çoğunun Milli Eğitim'in amaçları doğrultusunda Atatürkçülük ve milli değerler konusunda beklenti içerisinde olduğu görülmektedir.

4.1.3. Seçmeli bilişim teknolojileri dersinde örtük programın varlığına ilişkin bilişim teknolojileri rehber öğretmenlerinin ahlaki beklentileri

Seçmeli BT dersinde örtük programda öğretmenin kişisel gelişim beklentilerini tespit etmek amacıyla öğretmenlere “*Öğrencilerinizde ahlaki yönden hangi özelliklerin oluşmasını amaçlıyorsunuz?*” sorusu yöneltilmiştir. Öğretmenlerin verdiği cevapları içeren kodların frekans ve yüzde değerleri temalarıyla beraber aşağıdaki Tablo 4-3’de belirtilmiştir.

Tablo 4-3.Seçmeli bilişim teknolojileri dersinde öğretmenlerin ahlaki beklentileri

Ahlaki Beklentiler		f	%
Bilişim Ahlakı	Bilişim suçu işlemeyen	8	13,56
	İnternette düzgün ve doğru iletişim	7	11,86
	Müstehcen sitelere girmeme	5	8,47
	Başkalarının eşyasını izinsiz kullanmama	2	3,39
	Laboratuardaki eşyaları düzgün kullanan	1	1,69
	TV dizilerinden etkilenen	1	1,69
	Ara Toplam	24	40,68
Bireysel Ahlak	Saygılı	13	22,03
	Dürüst	6	10,17
	Dindar	4	6,78
	Sevgi duygusu olan	3	5,08
	Temiz olması	3	5,08
	Ahlaki değerleri olan	2	3,39
	Ailenin ahlak terbiyesinin olması	1	1,69
	Herkese güvenmeme	1	1,69
	Meslek hayatında ahlaki değerlere sahiplik	1	1,69
	Sigara ve alkol kullanmama	1	1,69
	Ara toplam	35	59,32
Toplam		59	100

Tablo 4-3 incelendiğinde seçmeli BT dersinde öğretmenlerin ahlaki beklentilerine ilişkin BTRÖ’lerin verdikleri cevaplar doğrultusunda 59 görüş ve 16 çeşit kod elde edilmiştir. Elde edilen kodlar “bilişim ahlakı” ve “bireysel ahlak” olmak üzere iki alt temaya ayrılmıştır. “Bilişim ahlakı” alt temasında “bilişim suçu işlemeyen” kodu en sık tekrarlanan koddur (f=8). Bu kodu “düzgün ve doğru iletişim” (f=7) ile “müstehcen sitelere girmeme” (f=5) kodları izlemektedir. “Bireysel ahlak” alt

temasında “saygılı” kodu en sık tekrarlanan koddur (f=13).“Dürüst” (f=6) ve “dindar” (f=4) kodları bu kodu izlemektedir. Yüksel (2005) öğretmenlerin genelde öğrencilerden beklentilerini saygılı olmaları, kendilerine karşı çıkmamaları... vb. olarak ifade etmiş, bu tür davranışları öğrencilerden beklediklerini ve beklenti düzeylerinin öğretmenler arasında farklılık göstereceğini vurgulamıştır. Bu doğrultuda BTRÖ’ler de öğrencilerden en fazla beklentisinin saygı olduğunu belirtmişlerdir. Bu bulgulara referans olan bazı öğretmenlerin görüşleri aşağıda belirtilmiştir.

“Lisanssız yazılımlar hakkında bilgi sahibi olan, İnternette bilgi hırsızlığı yapmayan bireyler yetiştirmek istiyorum. Telif hakkı kavramını bilsin başkasının hakkına müdahale etmesin.” (B2)

“Öğrenciye ahlaki açıdan kazandırmak istediğim en önemli şey kendisine ve başkalarına saygılı olması. Bir toplantıda söz hakkı almıştım müdür beye dedim ki okullarda eğitim bitti sadece öğretim var, okulda öğrenci öğretmene tekme atabiliyor, benim en çok üzüldüğüm nokta saygısızlık yapması” (B6, B15)

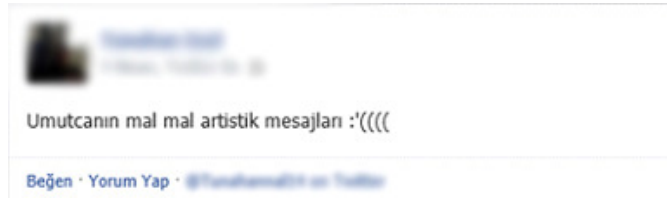
“Dindar olsun isterim, dürüst olmasını isterim, yalan söylemesini istemem, yaptıysa yaptım desin. Hatta ödevini yapmayan bir öğrenci bana yalan söyleyip mazeret uydurması yerine, zaman ayıramadım yapmadım desin, anlayışla karşılarım.” (B1)

“Bir kere bu yeni yetişen nesil birbiriyle çok rahat konuşuyor. Birbirlerine çok rahat küfür ediyorlar, saygısız konuşuyorlar.İnternette facebookta, twitterda paylaşımları yorumları çok rahatsız edici oluyor. Birbirlerine karşı kullandığı kelimelere dikkat etsinler ve düzgün konuşsunlar istiyorum.” (B12, B6)

“İnternette çocuklar ahlaki çöküntü yaşıyorlar. İnternet koskocaman bir dünya reklamlardan olsun başka şekilde olsun çocuk tıklayıp uygun olmayan sitelere girebiliyor. Çocukların bu sitelere girmelerini istemiyorum.” (B8)

B14 kod numaralı öğretmen görüşünü “Korsan konusunda bilgi veriyorum desem yalan, çünkü aynı şeyi kendimde yapıyorum, tabi dersimde anlatıyorum, kul hakkı olduğundan bahsediyorum...” şeklinde belirtmiştir. Sarı (2007) bir değeri kazandırmanın sadece açık programda ifade edilmesinin yeterli olmayacağını, öğretmenin o değeri benimseme ve kendisinin de içselleştirme durumunun örtük program kapsamına girdiğini ifade etmiştir. B14 bu beklentiye kendisi içselleştirmemiş

ve öğrencilere kazandırmada, onların içselleştirmesinde çelişki yaşamıştır. Bu durumda beklenti ve örtük program ilişkisi Sarı (2007)'nın araştırmasının bulgularıyla paralellik göstermektedir. Ayrıca Yüksel (2005) ahlak ve değerler eğitimi için bazı derslerin yetersiz kaldığını ifade etmiştir. Çünkü Sosyal Bilgiler ya da Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi gibi dersler bu konuda belirli değerleri öğrenciye kazandırmayı amaçlar. Bilişim Teknolojileri dersinde ahlak kavramı genel olarak bilişim ahlakı boyutundan incelenmektedir. Bu doğrultuda seçmeli BT dersi için “bilişim ahlakı” alt teması oluşturulmuştur. Ahlaki açıdan bu değerlerin öğrenciye kazandırılmasında seçmeli BT dersinde örtük şekilde öğretmen beklentileri etkili olmaktadır. Ayrıca öğretmenlerin daha çok BT araçlarından bilgisayar üzerine yoğunlaştığı görülmektedir ve beklentileri bilgisayar yönünde daha yüksektir. Bu bağlamda diğer bilişim teknolojileri araçları olan telefon, televizyon, tablet... gibi araçlardan daha çok bilgisayar kullandıkları için bu sonuca ulaşıldığı düşünülmektedir.

Resim 4-3. Öğrencilerin birbirlerine sosyal paylaşım sitesinden yazdığı ileti örneği

Yukarıda Resim 4-3'te B6 kod numaralı öğretmenin facebook adresinde kayıtlı bir öğrencisinin twitterda paylaştığı bir durum metninin ekran çıktısı görülmektedir. Öğrencilerin birbirlerine karşı saygısız ve kötü ifadeler kullandığı bu durumun (öğretmenin ahlaki bir beklentisi olarak) “internette düzgün ve doğru iletişim” kodunun çıkmasında rol oynadığını göstermektedir. Bu durumda öğretmenin bu beklentisini içselleştirmesi ve yüksek beklenti geliştirmesi örtük program kapsamında düşünülmektedir.

4.1.4. Seçmeli bilişim teknolojileri dersinde örtük programın varlığına ilişkin bilişim teknolojileri rehber öğretmenlerinin toplumsal beklentileri

Seçmeli BT dersinde örtük programda öğretmenin toplumsal beklentilerini

tespit etmek amacıyla öğretmenlere “Öğrencilerinizin toplumsal açıdan hangi değer ve normları kazanmalarını istersiniz?” sorusu yöneltilmiştir. Öğretmenlerin verdiği cevapları içeren kodların frekans ve yüzde değerleri alt temalarıyla beraber aşağıdaki Tablo 4-4’de belirtilmiştir.

Tablo 4-4. Seçmeli bilişim teknolojileri dersinde öğretmenlerin toplumsal beklentileri

Toplumsal Beklentiler		f	%
İletişim	Sosyalleşme becerisi yüksek	6	16,22
	İyi iletişim kurabilen	5	13,51
	Farklı kitlelerle etkileşimde bulunabilen	1	2,70
	Ara toplam	12	32,43
Toplumsal Bütünleşme	Toplum kurallarını ve değerlerini benimseyen	9	24,32
	Dayanışma ve paylaşma duygusu olan	6	16,22
	Çevreye duyarlı	3	8,11
	Sorumluluk sahibi	2	5,41
	Ayrımcılık yapmayan	2	5,41
	Arkadaşlarıyla kavga etmeme	1	2,70
	Topluma yararlı olan	1	2,70
	Bencil davranmama	1	2,70
	Ara toplam	25	67,57
	Toplam	37	100

Tablo 4-4 incelendiğinde seçmeli BT dersinde öğretmenlerin toplumsal beklentilerine ilişkin BTRÖ’lerin verdikleri cevaplar doğrultusunda 37 görüş ve 11 çeşit kod elde edilmiştir. Elde edilen kodlar “iletişim” ve “toplumsal bütünleşme” olmak üzere iki alt temaya ayrılmıştır. “İletişim” alt temasında “sosyalleşme becerisi yüksek” kodu en sık tekrarlanan koddur (f=6). “İyi iletişim kurabilen” kodu (f=5) frekans olarak bu kodun ardından gelmektedir. “Toplumsal bütünleşme” alt temasında “toplum kurallarını ve değerlerini benimseyen” kodu en sık tekrarlanan koddur (f=9). Jackson (1968) örtük programı toplumun kabul gören değerlerini öğrenciye kazandırmada etkili bir araç olarak görmektedir. Bu kod Jackson (1968)’in görüşüne paralel olarak öğretmenlerin toplum kurallarını öğrenme ve benimseme durumuna karşı yüksek bir beklenti içinde olduğu sonucunu çıkarmıştır. “Dayanışma ve paylaşma duygusu olan” kodu ise “toplum kurallarını ve değerlerini benimseyen” kodundan sonra en sık tekrarlanan koddur (f=6). Bu bulgulara referans olan öğretmenlerin bazılarının görüşleri aşağıda belirtilmiştir.

“Toplumsal açıdan kendisi için kazandığı değer ve normlar aynı zamanda yaşadığı toplumun değer ve normlarıdır. Bu yüzden yaşadığı sosyal çevreye uyum sağlayabilen bir öğrenci istiyorum.” (B9)

“Toplumda düzeni sağlayan kurallar vardır ve bu kurallara uyulduğu müddetçe huzur olur eğer uyulmazsa bir sıkıntı olur orada bu yüzden toplumsal kurallara uysun, düzeni bozmasın” (B7)

“Özellikle iletişim, sosyal iletişim, yardımlaşma ve örgütlenme konusu üzerinde çok dururum. Yardımlaşma becerisi gelişmiş olsun, dayanışma, işbirliği ve yardım kavramlarına önem veriyorum.”(B10)

“Okulumuz çok heterojen bir yapıya sahip, her bölgeden öğrenci var aşağı yukarı. Bunun getirdiği bir uyum sorunu var açıkçası. Bu noktada farklı insanlarla farklı düşüncede, farklı yaşam tarzı farklı türde insanlarla uyum içerisinde yaşayabilme kabiliyeti yüksek ve sosyal anlamda farklı kitlelerle iletişim kurabilen onların düşüncelerine saygı duyan...”(B4)

B14 kod numaralı öğretmen görüşünü *“Sınıfın kuralları vardır. İşte oturup kalkması, arkadaşıyla gürültü yapmaması, laboratuvarıda bilgisayara zarar vermemesi, yiyecek içecek sokmaması, gürültü ve ses yapmaması, sandalyesini düzeltmesi gibi kurallar var ben bu kurallara uymalarını istiyorum.”* şeklinde belirtmiştir. Jackson (1968)’a göre sınıfta yaşamla sınıf dışındaki yaşam birbirine benzemektedir. Jackson örtük programın çekirdeğini oluşturan öğelerden birinin kalabalıklık olduğunu ifade etmiştir. Kalabalık ortamda yani sınıfta yapılanlar toplum içerisinde yaşamayı öğretmeye yöneliktir. Bu durumda BTRÖ’lerin laboratuvarıda uyulması gereken kurallar ile öğrencilerin birlikte yaptığı çalışmalar, onları topluma hazırlamaya yöneliktir. Öğretmenlerin BT dersinde toplumsal açıdan beklentilerinin, öğrencilerin bunları içselleştirmesi ile ilgili olduğu görülmektedir. Çünkü öğrencilerin bu beklentileri içselleştirmelerine göre davranış gerçekleştirecek ve onların dersteki başarısını etkileyecektir. Öğretmenler branşlarından dolayı gerçek dünyadaki toplumsallığı sanal dünyadaki ortam olarak gördüklerinden sosyal paylaşım sitelerindeki toplumsal kurallardan bahsetmişlerdir. Nitekim B10 kod numaralı öğretmen görüşünü *“Facebookta birbirleriyle konuşurken toplumsal kurallarına uyarak, düzgün konuşsunlar, internet ortamında toplu yapılan şeylerde daha dikkatli olsunlar.”*

şeklinde ifade etmiştir. Bu bağlamda öğretmenlerin farklı seviyelerde beklentilerinin olduğu görülmektedir. Nitekim Gaikwad (2004) sosyal rollerin öğrenciye kazandırılmasında öğretmenlerin kritik bir rol oynadığını ifade etmiştir. Öğretmenlerin yüksek beklentileri öğrencilere karşı davranışlarının şekillenmesine katkı sağlamaktadır.

4.1.5. Seçmeli bilişim teknolojileri dersinde örtük programın varlığına ilişkin bilişim teknolojileri rehber öğretmenlerinin ekonomik beklentileri

Seçmeli BT dersinde örtük programda öğretmenin ekonomik beklentilerini tespit etmek amacıyla öğretmenlere “*Öğrencilerinizde ekonomik açıdan hangi değer ve normların bulunmasını istersiniz?*” sorusu yöneltilmiştir. Öğretmenlerin verdiği cevapları içeren kodların frekans ve yüzde değerleri alt temalarıyla birlikte aşağıdaki Tablo 4-5’de belirtilmiştir.

Tablo 4-5.Seçmeli bilişim teknolojileri dersinde öğretmenlerin ekonomik beklentileri

Ekonomik beklentiler		f	%
Mesleki-Maddi	Bilgisayar üzerinden para kazanma	6	16,22
	Mesleği edinme noktasında kazancı	6	16,22
	Meslek sahibi olan	6	16,22
	Mesleği edindikten sonra kazancı	5	13,51
	Ara toplam	23	62,16
	Yer ve zaman kazancı bilinci	5	13,51
Ekonomik ilkeleri benimseme ve kullanım	Pratiklik	3	8,11
	Veliler açısından kazancı	2	5,41
	İş gücünden tasarruf	2	5,41
	Ödev proje yapma	1	2,70
	İsraf etmeyen	1	2,70
	Ara toplam	14	37,84
Toplam		37	100

Tablo 4-5 incelendiğinde Seçmeli Bilişim Teknolojileri dersinde öğretmenlerin ekonomik beklentilerine ilişkin BTRÖ’lerin verdikleri cevaplar doğrultusunda 37 görüş ve 10 çeşit kod elde edilmiştir. Elde edilen kodlar “mesleki-maddi” ve “ekonomik ilkeleri benimseme ve kullanım” şeklinde alt temalara ayrılmıştır. “Mesleki-maddi” alt temasında “bilgisayar üzerinden para kazanma”, “mesleği edinme noktasında kazancı”,

“meslek sahibi olan” en fazla tekrarlanan kodlardır (f=6). Frekans olarak “mesleği edindikten sonra kazancı” bu kodları takip etmektedir (f=5). “Ekonomik ilkeleri benimseme ve kullanım” alt temasında “yer ve zaman kazancı bilinci” en sık tekrarlanan koddur (f=5). “Pratiklik” kodu frekans sıklığı bakımından bu kodu takip etmektedir (f=3). Bu bulgulara referans olan bazı öğretmen görüşleri aşağıdadır.

“Benin branşım bilgisayar. Bilgisayar meslekleri konusunda sürekli öğrencileri yönlendiriyorum. Bilgisayar sonuçta ileriye dönük, parlak bir meslek bilgisayarın birçok yan dalı var parasal olarak da boş kalınmayacak bir meslek sahibi olabilir.” (B5).

“Ödevlerini genelde bilgisayarda yapıyorlar, bilgisayarı ne kadar aktif ve kısa yolları falan kullanırsa ödevini ve çalışmalarını daha hızlı yapar. Az zamanda çok iş yapar. Her şeyi sanal ortamdan yaptığında güvenli olarak yerinden kımıldamadan hallediyor.” (B6)

“Hem işe alınırken bilgisayar bilmek bireyin işe alınmasında önemlidir, çalışmaya başladıktan sonra bilişim teknolojilerini kullanırsa işleri daha da kolaylaşır, bu konuda ileriye dönük yetiştirmeye çalışıyorum mesleki anlamda.” (B8)

“Sonuçta hangi meslek olursa olsun artık teknoloji her meslekte var. Bir torna tesviye, sanayi bütün mesleklerde bilgisayar hayatımıza girmiş durumda. Motor tamircisinde bile bilgisayarlı makinelerle arabanın arızasını biliyor. Benim amacım bu her meslekte bilgisayarın önemini olacağını vurguluyorum.” (B1)

“Teknoloji hayatlarına hız getiriyor, bu bilgi çağının hızla geliştiği zamanda öğrencim pratik olsun her şeyi hızlı ve doğru yapsın.” (B14)

B5, B2 ve B15 kod numaralı öğretmenler öğrencilere mesleki yönlendirme yaparken parasal olarak değil de sevdiği ve başarılı olduğu mesleklere yönlendirme yaptıklarını ifade etmişlerdir. Yukarıdaki görüşler doğrultusunda da öğretmenlerin ve okulların sosyo-ekonomik durumlarına bakılmaksızın öğrencilerin istek ve ilgilerine göre yönlendirme yapıldığı görülmektedir. Bu bulgular Apple (2004)’ın ve Anyon (1981)’un farklı sosyo-ekonomik duruma sahip öğrencileri belirli şekilde yetiştirme ve mesleki yönlendirme görüşleriyle farklılık göstermektedir.

4.1.6 Seçmeli bilişim teknolojileri dersinde örtük programın varlığına ilişkin bilişim teknolojileri rehber öğretmenlerinin sosyal beklentileri

Seçmeli BT dersinde örtük programda öğretmenin toplumsal beklentilerini tespit etmek amacıyla öğretmenlere “*Sosyal (sanatsal, kültürel) olarak hangi değer ve özellikleri kazanmasını istersiniz?*” sorusu yöneltilmiştir. Öğretmenlerin verdiği cevapları içeren kodların frekans ve yüzde değerleri aşağıdaki Tablo 4-6’da belirtilmiştir.

Tablo 4-6.Seçmeli bilişim teknolojileri dersinde öğretmenlerin sosyal beklentileri

Sosyal Beklentiler	f	%
1 Beklentim yok	9	28,13
2 Eğitici filmler izleyen	5	15,63
3 Kitap okuyan	4	12,50
4 Tiyatroya giden	4	12,50
5 Spor seven	3	9,38
6 Resim ve fotoğrafla ilgilenen	2	6,25
7 Kültürel etkinliklere katılan	2	6,25
8 Sosyal etkinliklere önem veren	2	6,25
9 Yarışmalara katılan	1	3,13
Toplam	32	100

Tablo 4-6 incelendiğinde Seçmeli Bilişim Teknolojileri dersinde öğretmenlerin beklentilerine ilişkin BTRÖ’lerin verdikleri cevaplar doğrultusunda 32 görüş ve 9 çeşit kod elde edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre öğretmenlerin büyük çoğunluğu sosyal olarak bir beklentisinin bulunmadığını ifade etmişlerdir. “Beklentim yok” kodundan sonra “eğitici filmler izleyen” (f=5), “kitap okuyan” (f=4) ve “tiyatroya giden” (f=4) kodları en sık tekrarlayan kodlardır. Bu doğrultuda BTRÖ’lerin bazılarının görüşleri aşağıda belirtilmiştir.

“Öğrencim sanatsal kültürel olarak her şeyden haberi olsun, film, tiyatro ya gitsin isterim. Ben sosyal bir öğretmen olduğumu düşünüyorum. Özellikle spor ve sinemaya düşkünümdür. Çünkü kitap okumaktan sıkılan bir öğrenciye sinemada çok şey öğretebilirsin.” (B12)

“İzlediğim filmleri sürekli anlatırım, ama yararlı ve onlara bir şey kazandıracaksa tabi.” (B13)

“Kitap okumasını isterim. Kişisel gelişim kitapları okusun, ona yararlı

olabilecek kitaplar okumasını isterim.” (B3, B14)

Bulgular doğrultusunda öğretmenlerin sanat, kültür ve sosyal alanlarda çok bir beklentisinin olmadığı görülmektedir. Bu durumun öğretmenlerin branşından kaynaklandığı düşünülmektedir. Nitekim B4 kod numaralı öğretmen görüşünü “*Branşım bilgisayar olduğu için sanat ve kültür yönünden bir beklentim yok. Daha çok teknoloji alanında yönlendirmeler yapmaya çalışıyorum.*” şeklinde ve B10 kod numaralı öğretmen görüşünü “*Zaten ben kendim sanatsal ve kültürel yönden çok iyi değilim, bu konuda çok bir şey yapmıyorum.*” şeklinde belirtmişlerdir. Bu doğrultuda öğretmenlerin genel olarak sosyal anlamda yetersiz olduğu ve branşından dolayısıyla sosyal açıdan yüksek bir beklenti içerisinde olmadıkları görülmektedir. Bu bulgulara göre internet, sosyal medya, bilgisayar gibi kavramlar bilinçsizce kullanıldığında insanın sosyalleşmesine olumsuz yönde etki ettiği görülmektedir. Bunun sonucunda insanı gerçek hayattan soyutlayıp farkında olmadan sanal ortama yönlendirdiği görülmektedir.

4.1.7. Seçmeli bilişim teknolojileri dersinde örtük programın varlığına ilişkin bilişim teknolojileri rehber öğretmenlerinin teknolojik beklentileri

Seçmeli BT dersinde örtük programda öğretmenin toplumsal beklentilerini tespit etmek amacıyla öğretmenlere “*Teknolojik olarak hangi değer ve özellikleri kazanmasını istersiniz?*” sorusu yöneltilmiştir. Öğretmenlerin verdiği cevapları içeren kodların frekans ve yüzde değerleri aşağıdaki Tablo 4-7’de belirtilmiştir.

Tablo 4-7. Seçmeli bilişim teknolojileri dersinde öğretmenlerin teknolojik beklentileri

Teknolojik Beklentiler		f	%
Aktivite	Etkinliklere katılan	9	27,27
	Teknolojiyi dersle ilişkilendiren	4	12,12
	Teknolojik dergiler okuyan	3	9,09
	Teknolojiyi yaşamla ilişkilendiren	2	6,06
	Ara toplam	18	54,55
Değer	Bilinçli ve güvenli kullanan	6	18,18
	Bilişim teknolojilerini seven	3	9,09
	Yeni teknolojileri takip eden	3	9,09
	Teknolojiyi benimseyen	2	6,06
	Teknolojinin önemini anlayan	1	3,03
	Ara toplam	15	45,45
Toplam		33	100

Tablo 4-7 incelendiğinde Seçmeli Bilişim Teknolojileri dersinde öğretmenlerin teknolojik beklentilerine ilişkin BTRÖ'lerin verdikleri cevaplar doğrultusunda 33 görüş ve 9 çeşit kod elde edilmiştir. Elde edilen kodlar “aktivite” ve “değer” alt temalarına ayrılmıştır. “Aktivite” alt temasında “etkinliklere katılan” kodu en çok tekrarlanan koddur (f=9). Bu kodu “teknolojiyi dersle ilişkilendiren” kodu izlemektedir (f=4). “Değer” alt temasında “bilinçli ve güvenli kullanan” kodu en sık tekrarlanan kod (f=6) iken “bilişim teknolojilerini seven” ve “yeni teknolojileri takip eden” kodları bu kodları izlemektedir (f=3). Ayrıca bulgulara göre öğretmenlerin teknolojik olarak daha çok uygulamaya dönük bir beklenti içerisinde oldukları görülmektedir. Aşağıda öğretmen görüşlerinden bazıları belirtilmiştir.

“Teknolojiyle ilgili etkinliklere katılmalarını istiyorum. Bilgisayarla ilgili bende bu konuda etkinlikler yapıyorum onları teşvik edici.” (B8).

“Dersimizi diğer derslerle ilişkilendirsin istiyorum, bu konuda onlara yardımum oluyor, sonra verilen ödev projelerde anlattıklarım işlerine yarıyor zaten.” (B7)

“Teknolojiyi bilinçli kullanması en büyük beklentim, öğrenci bilinçli kullanırsa ne yaptığını bilir sonucunda yararlı olmuş olur...” (B13)

“Yeni çıkan teknolojilerden haberdar olmasını isterim. Teknolojiyi yenilikleri takip etsin...” (B12)

Resim 4-4. Görsel Sanatlar dersi işbirliği ile yapılan çalışma örneği

B7 kod numaralı öğretmen yukarıda Resim 4-4'te görüldüğü gibi görsel sanatlar öğretmeniyle işbirliği içerisinde öğrencilerin teknolojiye olan ilgilerini, yaratıcılıklarını resim ile teşvik etmek istemiştir. Çünkü öğretmen öğrencilere belirli özellikleri kazandırmak için diğer branş öğretmeniyle işbirliği yapmıştır. Bu da teknolojik özellikleri kazandırmada öğrencilere karşı yüksek bir beklenti içerisinde olduğunu göstermektedir. Öğretmenin yüksek bir beklenti içinde olması öğretmen davranışlarına doğrudan yansımaktadır. Öğretmenlerin diğer derslerle ilişki kurup bu şekilde etkinlikler yaptırması öğrenci başarısı ve yeteneklerini de keşfetmeleri açısından önemlidir. Öğretmenlerin yüksek düzeyde beklentileri örtük olarak davranışlarına etki etmiştir. Çünkü örtük program Yüksel (2004)'e göre eğitim ve öğretim faaliyetlerinin kalitesini belirlemektedir.

4.2. Bilişim Teknolojileri Rehber Öğretmenlerinin Yaşadığı Sorunların Beklentilerine Etkilerine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın ikinci alt problemi “*Bilişim Teknolojileri Rehber Öğretmenlerinin yaşadığı sorunların beklentilerine olan etkileri nelerdir?*” şeklindedir. Bu yüzden BTRÖ'lere görüşmede “*Branşınızda yaşadığınız problemlerden bahsedermisiniz? Hangi problemler beklentilerinizi etkiliyor? Bu problemler beklentilerinizi nasıl etkiliyor?*” sorusu yöneltilmiştir. Öğretmenlerin verdiği cevapları içeren kodların frekans ve yüzde değerleri alt temalarla birlikte aşağıdaki Tablo 4-8'de belirtilmiştir.

Tablo 4-8. Öğretmenlerin yaşadığı sorunların beklentilerine olan etkileri

Beklentilere Etkileri		f	%
Bireysel	Motivasyon düşüklüğü	7	18,92
	Şevki, isteği ve azmi kırma	5	13,51
	Huzursuzluk ve üzüntü	4	10,81
	Kendimi yenilememe imkanı	2	5,41
	Kendimi değersiz ve önemsiz olarak hissetme	1	2,70
	Sinirli ve öfkeli hareketler	1	2,70
	Ara toplam	20	54,05
	Net bir görev tanımı yapamama	3	8,11
	Ders adına hedeflere bakış açısı	3	8,11
	Dersi önemsememe ve vurdumduymazlık	3	8,11
Mesleki	Öğrenciyi istediğin yere getirememek	2	5,41
	Gelecek adına kaygı	2	5,41
	Zorluk çekme	1	2,70
	Dersi anlatış tarzım	1	2,70
	Öğretmenlik mesleğine bakış açım	1	2,70
	Pişmanlık	1	2,70
	Ara toplam	17	45,95
	Toplam	37	100

Tablo 4-8 incelendiğinde öğretmenlerin yaşadığı sorunların beklentilerine olan etkilerine yönelik, BTRÖ'lerin verdiği cevaplar doğrultusunda toplam 37 görüş ve 15 çeşit kod elde edilmiştir. Elde edilen kodlar “bireysel” ve “mesleki” olmak üzere alt temalara ayrılmıştır. “Bireysel” alt temasında “motivasyon düşüklüğü” kodu en sık tekrarlanmıştır (f=7). Bu kodu “şevki, isteği ve azmi kırma” kodu takip etmektedir (f=5). Dolayısıyla öğretmenler yaşadığı sorunların azmini, şevklerini azalttığı ve huzursuzluk içerisinde olduklarına yönelik görüşlerini belirtmişlerdir. “Mesleki” alt temasında “net bir görev tanımı yapamama”, “ders adına hedeflere bakış açısı”, “dersi önemsememe ve vurdumduymazlık” kodları en sık tekrarlanan kodlardır (f=3). Genel olarak bu bulgulara göre öğretmenlerin sorunlarının beklentilerini etkilediği görülmüştür. Bir kısım öğretmen dersi önemsemediklerini ve vurdumduymaz olduklarını ifade etmişlerdir. Aşağıda bu bulgular doğrultusunda bazı öğretmen görüşleri verilmiştir.

“ Dersimiz haftada bir saat ve not değeri yok. Vermek zorunda olduğumuz program var sonuçta ve anlatırken çocuğun aklı başka yerlerde oluyor, çünkü biliyor ki not değeri yok, çocuk ilgisiz oluyor ve biliyor ki yazılıda şurası çıkacak burasını öğrenme zorunluluğum var derdi yok, bu da beni üzüyor ve

öğrenciye söz geçiremiyorsun bazen.” B2

“Okulda teknik eleman gibiyiz ve ne olduğumuz belli değil. Tabi etkiliyor azmimizi çalışma şevkimizi kırıyor bu durum... Not değeri olmadığından çocuk dinlemiyorum dediğinde zorla yaptırımıyorsun, ister istemez geri geliyor seni.”

B12

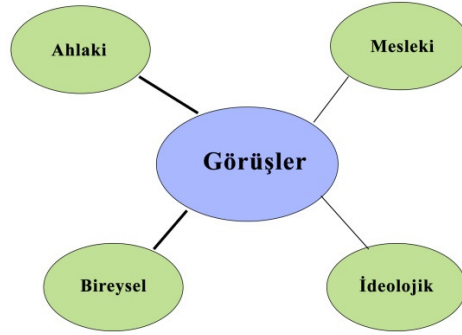
“Norm fazlası duruma düşme durumu ileriye dönük bir ümitsizlik ve muamma oluyor... Teknik eleman gibiyiz kimse sahiplenmiyor bizi, üzülüyorum böyle olunca. B6

Tüm bu bulgular doğrultusunda genel olarak sorunların öğretmenlerin motivasyonunu etkilediği görülmektedir. Karaköse ve Kocabaş (2006) bu sorunun kaynağının yöneticiler olduğunu, sunulan örgütsel iklimin istenilen düzeyde olmadığını ve sunulan olanakların öğretmeni tatmin etmediğini ifade etmiştir. B3 kod numaralı öğretmen görüşünü *“Beklentilerimi etkiliyor tabi, öğrenciyi istediğin yere getiremiyorsun, bu sıkıntılar nedeniyle istediğim katkıyı öğrencilere sağlayamıyorum.”* şeklinde belirtmiştir. Bu durumda BTRÖ’lerin yaşadığı sorunların beklentilere etki ettiği ve bu etkilerin öğretmen davranışlarına da yansıdığı görülmektedir. B11 kod numaralı öğretmenin *“Her şeyi öğretilim gelmiyor, derse güdülenemiyorum, beklentilerimi düşürüyor.”* görüşü doğrultusunda B9 numaralı öğretmen görüşünü *“Eğer sorunlar olmazsa yüksek bir motivasyonlar derse girersem kendimi daha iyi yetiştiririm.”* şeklinde ifade etmiştir. Bu bağlamda öğretmenlerin beklentileri yüksek olduğunda kendini daha iyi yetiştirecekleri ve öğrencilere başarı noktasında daha farklı yaklaşacakları düşünülmektedir.

4.3. Seçmeli Bilişim Teknolojileri Dersinde Örtük Programın Varlığına İlişkin Bilişim Teknolojileri Rehber Öğretmenlerinin Görüşleriyle İlgili Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın üçüncü alt problemi “Seçmeli Bilişim Teknolojileri dersinde örtük programın varlığına ilişkin Bilişim Teknolojileri Rehber öğretmenlerinin görüşleri nelerdir?” şeklindedir. Bu doğrultuda BTRÖ’lere *“Derste kişisel görüş, düşünce ve değerlerinizden hangilerini yansıtıyorsunuz? Örnek verebilir misiniz?”* sorusu

yöneltirilmiştir. Elde edilen kodlar frekans, yüzde ve alt temalar aşağıda Tablo 4-18’de ayrıntılı olarak gösterilmiştir. Ayrıca içerik analiziyle kodlardan elde edilen alt temalar aşağıda Şekil 4-3’te belirtilmiştir. Şekil 4-3’te öğretmenlerin ahlaki ve bireysel yönünde görüşlerinin diğer görüşlerden daha fazla olduğu görülmektedir.

Şekil 4-2. Öğretmen görüşlerine ilişkin şematik gösterim

Tablo 4-9. Seçmeli bilişim teknolojileri dersinde örtük programın varlığına ilişkin öğretmen görüşleri

Görüşler		f	%
Bireysel	Tecrübeleri aktarma	7	13,21
	Öğrencilere verilen sözü tutma	3	5,66
	Kendime güvenim	1	1,89
	Rahatlığım	1	1,89
	Güler yüzlü ve samimiyetim	1	1,89
	Şakalaşmam	1	1,89
	Benim zevklerim ve isteklerim	1	1,89
	Bana ters gelen şeyler	1	1,89
	Çalışkanlığım	1	1,89
	Düzgün iletişim kurmalarını isteme	1	1,89
	Ara toplam	18	33,96
İdeolojik	Dini yönü yansıtma	5	9,43
	Belirli gün ve haftalara değer verme	4	7,55
	Demokratik olma	2	3,77
	Kendi kültürümden örnek veririm	1	1,89
	Ara toplam	12	22,64
Ahlaki	Saygılı olmalarını isteme	4	7,55
	Doğru sözlü olmalarını isteme	3	5,66
	Ahlaki konudaki görüşlerim	2	3,77
	Titiz ve temizlik	1	1,89
	İsraf etmemeyi isteme	1	1,89
	Sabır	1	1,89
	Sigara içmemelerini isteme	1	1,89
	İnsanları kırmama ve özür dileme	1	1,89
	Ara toplam	14	26,42
Mesleki	Güzel ve orijinal örnekler verme	3	5,66
	Teknolojik anlamda kendini geliştirmelerini isteme	2	3,77
	Bilgisayar öğretmeni olmamaları	1	1,89
	Alanımı sevmek ve sevdirmek	1	1,89
	Disiplinli, planlı programlı olmak	1	1,89
	Ayrıntıya girmeden basit ve yüzeysel anlatma	1	1,89
	Ara toplam	9	16,98
Toplam		53	100

Tablo 4-18 incelendiğinde seçmeli BT dersinde örtük programın varlığına ilişkin öğretmen görüşlerine ilişkin toplamda 53 görüş ve 28 çeşit kod elde edilmiştir. Elde edilen kodlar “bireysel”, “ideolojik”, “ahlaki” ve “mesleki” olmak üzere dört alt temaya ayrılmıştır. “Bireysel” alt temasında en sık tekrarlanan kod “tecrübelerini aktarma”dır (f=7). Bu kodu “öğrencilere verilen sözü tutma” kodu izlemektedir (f=3). “İdeolojik” alt temasında en sık tekrarlanan kod “dini yönü yansıtma” kodudur (f=5). Bu kodu “belirli gün ve haftalara değer verme” kodunun izlediği görülmektedir (f=4). “Ahlaki” alt temasında en sık “saygılı olmalarını isteme” kodu tekrarlamaktadır (f=4). Bu kodu “doğru sözlü olmalarını isteme” kodu izlemektedir (f=3). “Mesleki” alt temasında en sık “güzel ve orijinal örnekler verme” kodu tekrarlamaktadır (f=3). Ayrıca

öğretmenler öğrencilerden kendilerini geliştirmelerini istemiştir. Bu bulgulara göre bazı BTRÖ'lerin görüşleri aşağıda verilmiştir.

“Dini açıdan görüşlerimi yansıtırım, bunu anlıyorlardır heralde. Sonra çok kızdığım anlarda oluyor da bazen ellerine vurduğum oluyor biraz zaman geçince gidip kafasını okşuyorum sonra.” B5

“Ben sert ve bazen sinirli biriyim, ister istemez bazen bağırdığım oluyor. Sonra kutlu doğum haftası olsun Mehmet Akif'i anma günlerinde kendi görüşlerimi paylaşırım, örnekler veririm anlatırım.” B11

“Kendi tecrübelerimden, üniversitede yaşadıklarımın örnekler veririm. Yaptığım hataları ve olumsuzlukları anlatırım, onların da aynı şeyleri yaşamamaları için.” B13

“Beni örnek alsınlar aynen benim gibi olsunlar istiyorum ben çok titizim ve öğrencilerimin de öyle olmasını istiyorum.” B14

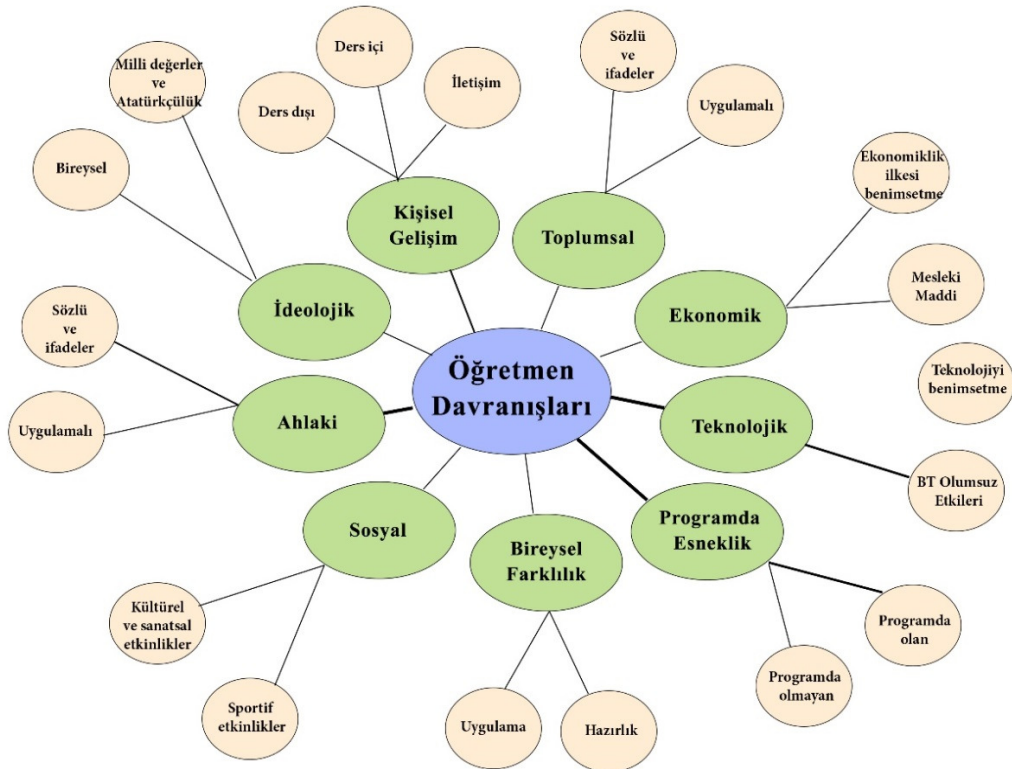
“Başımdan geçen olaylardan örnekler gösteririm, bakın benim başıma gelmişti sizin de başınıza gelebilir, aynı şekilde bilgisayar kullanırken de internet kullanırken de aynı” B10

Tüm bu bulgular doğrultusunda bazı öğretmenlerin ideolojik açıdan dini görüşlerini de yansıttıkları görülmektedir. Bu durum resmi programın amaçlarıyla çelişmektedir. Buna paralel olarak Yüksel (2004) öğretmenlerin derste kendi görüş, düşünce ve anlayışlarını yansıttıklarını, bunların resmi programla çeliştiğinde örtük programın devreye girdiğini ifade etmiştir. Yukarıda B14 numaralı öğretmen öğrencilerini doğrudan kendi özelliklerine göre yetiştirdiğini ifade etmiştir. Böyle bir durumda örtük programın varlığı söz konusudur. B11 numaralı öğretmenin kendi görüşleri ve anlayışı dâhilinde örtük olarak sınıf ortamında demokratik bir ortamdan uzak davranışlar sergilediği görülmektedir. B6 kod numaralı öğretmen görüşünü *“Ben sigara kullanıyorum ve sigara içmemeleri gerektiğini söylüyorum. Tabi ne kadar etkili oluyor bilmiyorum... Evet, görüyorlar okul dışında içerken.”* şeklinde ifade etmiştir. Dolayısıyla öğretmenin öğrencilere karşı gösterdiği davranış ile öğrencilerden beklentileri uyuşmamaktadır. B7 kod numaralı öğretmen görüşünü *“Belirli gün ve haftalar hakkında her zaman bir şeyler yapmak istiyorum, ben vatanıma milletimin değerlerine bağlıyım, Atatürkçüyüm, yalnız bunları anlatmak için yeterli ders saatimiz*

yok.” şeklinde ifade etmiştir. Bu durumda öğretmenlerin yaşadıkları sorunların beklentilerine etkileriyle bağlantılı sonuçlar elde edilmiştir. B3 kod numaralı öğretmen öğrencilere uygulama yaptırırken kendi zevkine göre örnekler verip onlara göre öğrencilerden uygulamalarını yapmalarını istemiştir. Dolayısıyla kendi zevklerini öğrencilere örtük olarak uygulamalarda yansıttığı görülmektedir.

4.4. Seçmeli Bilişim Teknolojileri Dersinde Örtük Programın Varlığına İlişkin Bilişim Teknolojileri Rehber Öğretmenlerinin Davranışlarıyla İlgili Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın dördüncü alt problemi, “*Seçmeli Bilişim Teknolojileri dersinde örtük programın varlığına ilişkin bilişim teknolojileri rehber öğretmenlerinin davranışları nelerdir?*” şeklindedir. Bu doğrultuda öğretmen davranışları kişisel gelişim, ideolojik, ahlaki, toplumsal, ekonomik, sosyal, teknolojik, bireysel farklılık, programda esneklik olarak temalandırılmıştır.

Şekil 4-3. Öğretmen davranışları ilişkin şematik gösterim

Şekil 4-2’de öğretmen davranışları teması alt temalarıyla birlikte belirtilmiştir. BTRÖ’ler öğrencilere karşı daha çok ahlaki, teknolojik ve programda esneklik yönünden diğer temalara göre daha fazla davranış sergilemektedir. Alt tema ve kodlar alt başlıklarda detaylı olarak aşağıda yorumlanmıştır.

4.4.1. Seçmeli bilişim teknolojileri dersinde örtük programın varlığına ilişkin bilişim teknolojileri rehber öğretmenlerinin öğrencilerin kişisel gelişimlerine ilişkin davranışları

Seçmeli BT dersinde örtük programda öğretmenin toplumsal beklentilerini tespit etmek amacıyla öğretmenlere öğrencilerine kişisel gelişim değerlerini ve özelliklerini nasıl kazandırdığı sorulmuştur. Öğretmenlerin verdiği cevapları içeren kodların frekans ve yüzde değerleri alt temalarıyla birlikte aşağıdaki Tablo 4-9’da belirtilmiştir.

Tablo 4-10. Seçmeli bilişim teknolojileri dersinde öğretmenlerin öğrencilerin kişisel gelişimi açısından davranışları

Kişisel Gelişim		f	%
İletişim	İletişime çok dikkat etme	5	9,26
	Karşısındaki kişiyi dinlemesini öğretme	1	1,85
	Öğrencilerle yakın arkadaş gibi davranma	1	1,85
	Ara toplam	7	12,96
	BT Sınıfını devamlı açık tutma	5	9,26
Ders dışı	Ödevlere ağırlık verme	4	7,41
	Kişisel ürün dosyaları oluşturma ve takibi	1	1,85
	Güzel ödev, ürünleri sergileme	1	1,85
	Laboratuardan sorumlu öğrenci seçme	1	1,85
	Ara toplam	12	22,22
Ders içi	Rehberlik adına konuşma ve kişisel gelişim için öğüt verme	10	18,52
	Uygulamaya ağırlık verme	5	9,26
	Pasif öğrenciye söz hakkı verme	4	7,41
	İhtiyaçlarını ve isteklerini önemseme	3	5,56
	Kitap okuma konusunda bilgilendirme	2	3,70
	Çocukları rahat bırakma, rahat olmalarını sağlama	2	3,70
	Orijinal ve yaratıcı örnekler verme ve uygulama yaptırma	2	3,70
	Oyunla öğretme	2	3,70
	Kişisel gelişim kitaplarımdan okuma	1	1,85
	Beyin fırtınası yaptırıyorum	1	1,85
	Rehberlik servisi ile işbirliği içinde çalışma	1	1,85
	Başarı belgesi verme	1	1,85
	Dersin sonunda serbest bırakma	1	1,85
	Ara toplam	35	64,81
Toplam		54	100

Tablo 4-9 incelendiğinde seçmeli BT dersinde öğrencilerin kişisel gelişimi açısından öğretmen davranışlarına ilişkin BTRÖ'lerin verdikleri cevaplar doğrultusunda 54 görüş ve 21 çeşit kod elde edilmiştir. Elde edilen kodlar “iletişim”, “ders içi” ve “ders dışı” alt temalarına ayrılmıştır. “İletişim” alt temasında “iletişime çok dikkat etme” kodu en sık tekrarlanan koddur (f=5). “Ders dışı” alt temasında “BT sınıfını devamlı açık tutma” kodu en sık tekrarlanan koddur (f=5). Bu kodu “ödevlere ağırlık verme” kodunun izlediği görülmektedir (f=4). “Ders içi” alt temasında “rehberlik adına konuşma ve kişisel gelişim için öğüt verme” kodu en çok tekrarlanan koddur (f=10). Bu kodu “uygulamaya ağırlık verme”(f=5) ve “pasif öğrenciye söz hakkı verme”(f=4) kodlarının izlediği görülmektedir. Bulgularda genel olarak kişisel gelişim açısından uygulamaya verilen ağırlığın sözlü öğüt ve konuşmadan sonra geldiği görülmektedir. Aşağıda bu bulgulara referans olan öğretmen görüşleri verilmiştir.

“Ben ilk derste ve arada konuşurum, burası öğrenme yeri. Burada hiç çekinmeyin, tabi parçaları kırmadan bozulsun ne olursa olsun dokunun korkmayın diyorum, çocuğa ya aile baskısı var, ya maddi durumu kötü, babam duyarsa ne olur diye düşünüyor, rahatlatıyorum konuşarak...” B1

“Kişisel gelişimleri için, özellikle yaratıcılık konusunda yeni şeyler tasarlatıyorum, bazen powerpointte sunu yaptırırken hayal güçlerini kullanarak orijinal sunulara olumlu pekiştireç vermeye çalışıyorum... Derslerde ara ara konuşurum kendilerini geliştirsinler diye, örnekler veririm, yaşadıklarımın yapamadıklarımın bahsederim.” B12

“Okul sonunda, teneffüslerde, öğle aralarında her zaman laboratuvar açıktır, çocuklar araştırsın, ödevlerini yapsın diye, sorumlu öğrenci görevlendiriyorum, çocuk hem de çocuk internet kafeye gitmiyor böyle olunca.” B9

“Genelde uygulama ağırlıklı dersleri işlerim uygulamalarda konu seçiminde ödevlerinde de kendilerine bırakırım, hem kendi yaratıcılıklarını kullansınlar, bir yere bağımlı kalmasınlar... Derslerde hep konuşurum, öğüt veririm kişisel gelişim konularında. Hatta yaramaz sınıflarda konuşmakla geçer dersin çoğu.” B10

Resim 4-5. Bilişim teknolojileri dersinde bir öğretmenin verdiği başarı belgesi örneği

B7 kod numaralı öğretmen dersin not değeri olmadığını bu yüzden öğrencilerin derse olan ilgisini arttırmak ve öğrenmeye teşvik etmek amacıyla dönem sonunda başarılı öğrencilere başarı belgesi verdiğini ifade etmiştir. Bu belge örneği yukarıda Resim 4-5'te gösterilmiştir. Ayrıca bu başarı belgesinin verildiği öğrencilerin kişisel gelişimini olumlu yönde etkilediğini, onların derse olan ilgilerinin arttığını ve öğrencilerin kendilerini değerli hissettiklerini ifade etmiştir. B8 kod numaralı öğretmen görüşünü *“Derste kaybetmeye yüz tutmuş değerlerimizle, etkileyici yaşanmış hikâyecikler anlatıyorum, sonra bunlar üzerinde tartışıp konuşuyoruz”* şeklinde ifade etmiştir. B14 kod numaralı öğretmen görüşünü *“Benim kitaplarım var, mesela her dersin başında birer gelişim hikâyeciği okuyorum, eğlenceli çok hoşlarına gidiyor.”* şeklinde ifade etmiştir. Merter ve Akbulut (2011) öğretmenlerin öğrencileriyle konuşmalarının, öğrencilerle kurmuş oldukları sözlü ya da sözsüz iletişim yollarının örtük olarak öğrencilere davranış kazandırdığını ifade etmişlerdir. Bu doğrultuda BTRÖ'lerin görüşlerinin daha çok konuşma ve öğüt verme üzerine yoğunlaştığı görülmektedir. Aşağıdaki Resim 4-6'da B8 kod numaralı öğretmenin sınıf içerisinde izlettiği video görüntüsü görülmektedir.

Resim 4-6. Öğrencilerin eğitici bir film izleme sahnesi örneği

4.4.2. Seçmeli bilişim teknolojileri dersinde örtük programın varlığına ilişkin bilişim teknolojileri rehber öğretmenlerinin öğrencilere ideolojik açıdan davranışları

Seçmeli BT dersinde örtük programda öğretmenin ideolojik açıdan davranışlarını tespit etmek amacıyla öğretmenlere öğrencilerine ideolojik değerleri ve özellikleri nasıl kazandırdığı sorulmuştur. Öğretmenlerin verdiği cevapları içeren kodların frekans ve yüzde değerleri alt temalarıyla birlikte aşağıdaki Tablo 4-10'da belirtilmiştir.

Tablo 4-11. Seçmeli bilişim teknolojileri dersinde öğretmenlerin ideolojik davranışları

İdeolojik		f	%
Mili değerler ve Atatürkçülük	Belirli gün ve hafta, resmi bayramlar konusunda çalışma	9	27,27
	Film ve video izletme	4	12,12
	Video hazırlatma	3	9,09
	İstiklal marşını ciddi okumaları gerektiğini anlatma	3	9,09
	Atatürk'ün bilme ve uygarlık konusunda örneklerine yer verme	2	6,06
	Öğrenciye bilgisayar masasını zimmetleme	2	6,06
	Diğer derslerinde belirli günler hakkında ödevlerini çıktı alma	1	3,03
	Kendi ürünümüzü kendimiz üretme bilinci aşılama	1	3,03
	Ara toplam	25	75,76
Bireysel	Dini örnekler anlatma	5	15,15
	Kendim iyi bir örnek olmam	2	6,06
	Çevreden örnek verme	1	3,03
	Ara toplam	8	24,24
Toplam		33	100

Tablo 4-10 incelendiğinde seçmeli BT dersinde öğretmenlerin ideolojik davranışlarına ilişkin BTRÖ'lerin verdiği cevaplar doğrultusunda toplamda 33 görüş ve 11 çeşit kod elde edilmiştir. Elde edilen kodlar "Milli değerler ve Atatürkçülük" ve

“bireysel” olmak üzere iki alt temaya ayrılmıştır. “Milli değerler ve Atatürkçülük” alt temasında “belirli gün ve hafta, resmi bayramlar konusunda çalışma” kodu en sık tekrarlanan koddur (f=9). “Film ve video izletme” bu kodu izlemektedir (f=4). “Bireysel” alt temasında ise “dini örnekler anlatma” kodu en sık tekrarlanan koddur (f=5). Ayrıca BTRÖ’ler iyi birer örnek olduklarını ifade etmişlerdir. Aşağıda bu bulgulara referans olan bazı öğretmen görüşleri verilmiştir.

“23 Nisan, 19 Mayıs olsun önemli gördüğüm belirli gün ve haftalarda o günün önemi hakkında sunu ya da Word de çalışma yaptırıyorum. Özellikle Atatürk’le ilgili bilime verdiği önemle ilgili powerpointte mesela sunu yaptırmıştım. Bunları zaten normalde sınıfta da anlatıyorum. İstiklal Marşı’nda öğrencilerin davranışlarına önem veririm. Bazen itişip kakışanlara sert tepkilerde bulunabiliyorum, bu konularda hassas davranmaya çalışıyorum.” B3

“Politik, siyasi hiç girmem. Dindar bir öğrenci olması için anlatırım, konuşurum, örnekler veririm. Ders anlatırken Allah bunları yaratmış falan derim alttan alttan zaman anlatırım.” B5

“18 Mart ve Mehmet Akif konusunda araştırma yapmalarını istedim. Ayrıca kutlu doğum haftasıyla ilgili de peygamberimizin hayatıyla ilgili de küçük bir sunu istiyorum.” B11

Tüm bu bulgular doğrultusunda BTRÖ’lerin daha çok milli değerler ve resmi bayramlar konusunu öğrencilere örtük olarak kazandırmaya çalıştıkları görülmektedir. Bazı öğretmenlerin ideolojik yönlerini yansıtmaları, programda yer almayan bir amaç olduğundan örtük programın ögesi olarak görülmektedir. Veznedaroğlu (2007) ve Yüksel (2004) öğretmenlerin okulda bir takım ideolojik mesajlar verebileceğini ifade etmiştir. Bu durum örtük program hakkında önemli ipuçlarıdır ve örtük program sonuçta ideolojik düşünce, görüş ve inançların öğrenciye kazandırılmasında devreye girer. Bu durumda öğretmenlerin seçmeli BT dersinde ideolojik olarak verdikleri mesajlar örtük programın varlığına işaret etmektedir.

4.4.3. Seçmeli bilişim teknolojileri dersinde örtük programın varlığına ilişkin bilişim teknolojileri rehber öğretmenlerinin ahlaki açıdan davranışları

Seçmeli BT dersinde örtük programda öğretmenin ahlaki açıdan davranışlarını tespit etmek amacıyla öğretmenlere öğrencilerine ahlaki değerleri ve özellikleri nasıl kazandırdığına dair soru sorulmuştur. Öğretmenlerin verdiği cevapları içeren kodların frekans ve yüzde değerleri alt temalarıyla birlikte aşağıdaki Tablo 4-11’de belirtilmiştir.

Tablo 4-12. Seçmeli bilişim teknolojileri dersinde öğretmenlerin ahlaki davranışları

Ahlaki		f	%
Sözlü ve ifadeler	Nasihat ve öğüt verme	12	19,67
	Bire bir veya sınıfta konuşma yapma	10	16,39
	Uyarma	8	13,11
	Kızma	2	3,28
	Yasaklama	1	1,64
	Sözlü ve yazılı ödül	1	1,64
	Ara toplam	34	55,74
	Aileyi bilgilendirme	7	11,48
	Empati yaptırma	4	6,56
	İlk kaynağı gösterme ve telif hakları	4	6,56
Uygulamalı	Sorumluluk yükleme	2	3,28
	Nöbetçi öğrenci bırakma	2	3,28
	Futbol oynarken örnek olma	2	3,28
	Kendimin iyi bir örnek olması	2	3,28
	Bilgilendirici sunu ve video izlettirme	2	3,28
	Sosyal ağlarda öğrencileri takip etme	1	1,64
	Başka kurumlarla birlikte hareket etme	1	1,64
	Ara toplam	27	44,26
	Toplam	61	100

Tablo 4-11 incelendiğinde seçmeli BT dersinde öğretmenlerin ahlaki davranışlarına ilişkin BTRÖ’lerin verdiği cevaplar doğrultusunda 61 görüş ve 16 çeşit kod elde edilmiştir. Elde edilen kodlar “sözlü ve ifadeler” ve “uygulamalı” olmak üzere iki alt temaya ayrılmıştır. “Sözlü ve ifadeler” temasında ahlaki açıdan daha çok öğrencilerine nasihat ve öğütte bulundukları görülmektedir. Ayrıca sınıfta birebir konuşma yaptıkları ve sözlü uyarılarda bulundukları görülmektedir. “Uygulamalı” temasında en sık tekrarlanan kod “aileyi bilgilendirme” şeklindedir (f=7). Bunun yanında “empati yapma” ve “ilk kaynağı gösterme ve telif hakları”nı sınıf içerisinde uygulamalı olarak anlattıklarını ifade etmişlerdir. Gaikwad (2004)’a göre öğretmenler dürüstlük, saygı, merhamet gibi değerleri öğrenciye kazandırmada sorumluluk üstlenirler. Bu bağlamda yukarıda belirtilen öğretmen davranışları ile öğretmenlerin

ahlaki beklentileri arasında paralellik gösterdiği görülmektedir. Yukarıdaki bulgularareferans olarak bazı öğretmen görüşleri aşağıda verilmiştir.

“Çocuk arkadaşının şifresini çalmak için uğraşiyor, sohbette konuşurken erkek kız gibi davranıyor, yalan söylemeyi öğreniyor bu gerçek hayatına yansıyor. Genelde hep uyarıyorum anlatıyorum, yapmamaları gerektiğini... Çocuk oyun hilelerini araştırıyor, oğlum diyorum zevk alıyormuşsun hile ile oynayınca.”

B1

“Cinsel içerikli siteler konusunda aileler önemli. Veli toplantılarında bu konularda bilgilendirme yapıyoruz. Hatta ailelere bilişim konusunda seminer düzenledim.” B7

“Benim derse sakızla girildiğinde ve derste “lan” sesi duyduğumda hemen dersi bırakıp bazen kızarım bazen konuşurum onlarla. Sonra başkasının masasını izinsiz kullananlar oluyor, facebook hesapları doğrultusunda bilişim suçlarının önemini anlatıyorum.” B12

“Özellikle aileler evde çocuk ve aile profili kullanmaları konusunda öğüt veriyorum. Evde internete girilen alanların ortak olması gerektiği konusunda söylüyorum. Ayrıca müstehcen siteler için falan velilere filtreleme programlarını kullanmaları konusunda bilgilendiriyorum.” B11

“Bazen öğrenciler geliyor öğretmenim işte antivirüs yazılım var mı diye soruyorlar, ben özellikle programlarda dikkat ederim lisanslı program almaya çalışıyorum. Bu durumu da anlatıyorum ben başkasının hakkına giremem ki, vermiyorum yazılımı, gidip satın alması gerektiğini söylüyorum.” B2

Genel olarak öğretmenlerin uygulamalı davranışlardan çok uyarı, konuşma ve öğüt içeren sözlü davranışlarda bulunduğu görülmektedir. Sınıf içinde ahlaki olarak istenmeyen davranışları yönetmede öğretmenler daha çok sözel ifadeyi kullanmaktadırlar. Bu sonuç bu araştırmaların bulgularıyla benzerlik göstermektedir (Başar, 2011; Aydın, 2004; Yüksel, 2005; Sadık, 2006; Filiz ve Doğar, 2012). B14 kod numaralı öğretmen *“Korsancılık falan önüne geçmek zor aynı şeyleri bende yapıyorum. İnternette bedava program oyun, film indirmek konusunda ne dersek diyelim bende yaptığım için bu konuda dediklerim onlarda ne kadar etkili oluyor bilmiyorum.”*; B12 kod numaralı öğretmen ise *“Bilişim suçları ile ilgili video izlettiriyordum. Office*

programlarını mesela orijinal kullanın dedim, çocuk dedi ki öğretmenim benim çevremde hiç kimse kullanmıyor siz kullanıyor musunuz? dedi. Bende orijinal yazılım kullanmadığım için konuyu hemen kapattım.” olarak görüşlerini belirtmişlerdir. BT dersinde orijinal yazılım kullanmama ahlaki ve etik bir davranış olmamasına rağmen öğretmenin kendisinin de yaptığı bu davranışının öğrenciler üzerinde etkisinin olmadığı görülmektedir. Bu öğretmenler yukarıda B2 kod numaralı öğretmenin davranışına hem ahlaki olarak hem de resmi programla çelişkili olarak ters bir davranış sergilemişlerdir. B5 ve B1 kod numaralı öğretmenler ahlaki açıdan dindar olmaları yönünde hep dini örnekler verdiklerini söylemeleri doğrudan örtük program kapsamına girmektedir. Bir davranışı anlatırken doğrudan din üzerinden anlattıkları ve öğrencilere dini duyguları üzerinden ahlaki davranışı kazandırmaya çalıştıkları görülmektedir. B13 kod numaralı öğretmen görüşünü “*Ben dini kurallara dayalı bir yurtta yetiştim, bu yüzden öğrencilerimi ahlaki açıdan bu şekilde sözlerime ve davranışlarıma yansıttığım oluyor.*” şeklinde ifade etmiştir. Tezcan (2005) Ankara’da bir yurt ve dersane öğretmenlerinin dini açıdan öğrencilerini yetiştirdiği ve bu durumda öğretmenlerin kendi değer ve görüşlerini örtük program kapsamında öğrencilere aktardığını ifade etmiştir. Bu doğrultuda B13 kod numaralı öğretmenin davranışlarıyla Tezcan’ın araştırma bulgusu paralellik göstermektedir. B12 ve B3 ideolojik olarak çok demokratik olduklarını söylemişler yalnız öğrencilerin olumsuz davranışlarında sert ve otoriter olduklarını belirtmişlerdir. Sarı ve Doğanay (2004) bu durumda örtük programla resmi program arasında bir çelişki olduğunu ifade etmiştir. Filiz ve Doğan (2012) öğretmenlerin sınıfta konuşma hakkı vermediğinde, aşırı disiplinli ve sert olduklarında, demokratik ve eleştirel düşünebilen öğrenciler yetiştiremeyeceğini, öğretmen davranışlarının bu durumda örtük program dâhilinde olacağını ifade etmişlerdir.

4.4.4. Seçmeli bilişim teknolojileri dersinde örtük programın varlığına ilişkin bilişim teknolojileri rehber öğretmenlerinin toplumsal açıdan davranışları

Seçmeli BT dersinde örtük programda öğretmenin toplumsal açıdan davranışlarını tespit etmek amacıyla öğretmenlere öğrencilerine toplumsal değerleri ve özellikleri nasıl kazandırdıkları sorulmuştur. Öğretmenlerin verdiği cevapları içeren kodların frekans ve yüzde değerleri alt temalarıyla birlikte aşağıdaki Tablo 4-12’de

belirtilmiştir.

Tablo 4-13. Seçmeli bilişim teknoloji dersinde öğretmenlerin toplumsal açıdan davranışları

Toplumsal		f	%
Sözlü ve ifadeler	Toplumda ve sanal ortamda kuralları anlatma	7	17,95
	Sözlü nasihat, ödül, konuşma	7	17,95
	Laboratuvar kurallarını anlatma	3	7,69
	Gülümseme	1	2,56
	Ara toplam	18	46,15
Uygulamalı	Grup halinde yapılan aktiviteler, ödevler	8	20,51
	Akran öğrenmesi uygulaması yardımlaşma	5	12,82
	İkişer kişi oturtma	2	5,13
	Benzer durumlarla karşı karşıya getirme	2	5,13
	Diğer ülke öğrencileriyle fikir alışverişi yapma	1	2,56
	Proje ekibini kendisinin seçimine müsaade	1	2,56
	İlk benim örnek olmam	1	2,56
	Veliler arası etkinlikler yaptırma	1	2,56
	Ara toplam	21	53,85
	Toplam	39	100

Tablo 4-12 incelendiğinde seçmeli BT dersinde öğretmenlerin toplumsal açıdan davranışlarına yönelik BTRÖ'lerin verdiği cevaplar doğrultusunda toplam 39 görüş ve 12 çeşit kod elde edilmiştir. Elde edilen kodlar “sözlü ve ifadeler” ve “uygulamalı” olmak üzere iki alt temaya ayrılmıştır. “Sözlü ve ifadeler” alt temasında en çok tekrarlanan kodlar “toplumda ve sanal ortamda kuralları anlatma” ve “sözlü nasihat, ödül ve konuşma” kodlarıdır (f=7). “Uygulamalı” alt temasında ise en sık tekrarlanan kod “grup halinde yapılan aktiviteler, ödevler” kodudur (f=8). Bu kodu “akran öğrenmesi uygulaması yardımlaşma” kodunun izlediği görülmektedir (f=5). Bu durumda öğretmenlerin öğrencilerin toplumsal özelliklerini geliştirmek için grup halinde ödev verdikleri ayrıca akran öğrenmesi uyguladıkları görülmektedir. Genel olarak öğretmenler toplumsal değerleri kazandırmak için sözlü aktarmaları daha fazla kullanmışlardır. Çünkü öğrenciler davranışlarını değiştirip öğretmenin söylediklerini içselleştiriyorlarsa onların söylediklerini doğru olarak benimsiyorlardır (Veznedaroğlu, 2007). Aşağıda bu bulgulara referans olan bazı BTRÖ'lerin görüşleri verilmiştir.

“Facebook, twitterda ihtiyacınız kadar arkadaş ekleyin diyorum, gereksiz ve tanımadığınız kişileri eklememe konusunda uyarıyorum, sanal ortamında bir adabı var anlatıyorum sürekli...” B2

“Kendilerini konuşan arkadaşlarının yerine koymasını istiyorum. Dinleme

alışkanlığı kazanması için sürekli uyarıyorum sözlü olarak. Ayrıca günlük hayatta insanlarla nasıl iletişim kuruyorsa sosyal ağdada öyle iletişim kurlarını anlatıyorum.” B11

“Derste genelde iki kişi oturuyorlar, akran öğrenmesi uyguluyorum, uygulaması erken biten daha hızlı ve doğru yapan öğrencilerin diğerlerine yardımcı olması için birbirinden destek almasını sağlatıyorum.” B14

Bulgular doğrultusunda BTRÖ’lerin çoğu daha çok sözlü olarak toplumsal özellikleri öğrencilere kazandırmaya çalışmışlardır. B15 kod numaralı öğretmen görüşünü “*Girdiğim sınıflarda Van depremi için örgütlenmelerini istedim, öğrencide yardımlaşma, dayanışma duygusunu geliştirmek için benim desteğimle yardım kampanyası düzenledik. Hatta öğrenciler bu konuda internet üzerinden de örgütlendi.*” şeklinde belirtmiştir. Bu etkinliğin toplumsal duyguları geliştirmek için uygulamalı yapılan bir etkinlik olduğu görülmektedir. B1 kod numaralı öğretmen görüşünü “*İki kişi oturunca bazen sıkıntı oluyor, işte o benden daha fazla kullandı, ben az kullandım falan diye. Bu durumu anlatıyorum dersin 40 dakika olduğunu, bu ders kavga edip 5 ders boyunca küs mü duracaklarını biraz duygusal anlatıyorum. Hatta bilgisayarı yoksa o zaman diğeri olaya daha duygusal bakabiliyor*” olarak ifade etmiştir. Bu bulgu doğrultusunda öğretmenlerin öğrencilere dersi anlatış tarzının öğrenciler üzerinde etkisinin farklı olabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

4.4.5. Seçmeli bilişim teknolojileri dersinde örtük programın varlığına ilişkin bilişim teknolojileri rehber öğretmenlerinin öğrencilere ekonomik açıdan davranışları

Seçmeli BT dersinde örtük programda öğretmenin ekonomik açıdan davranışlarını tespit etmek amacıyla öğretmenlere öğrencilerine ekonomik açıdan değerleri ve özellikleri nasıl kazandırdığı sorulmuştur. Öğretmenlerin verdiği cevapları içeren kodların frekans ve yüzde değerleri alt temalarıyla birlikte aşağıdaki Tablo 4-13’te belirtilmiştir.

Tablo 4-14.Seçmeli bilişim teknolojileri dersinde öğretmenlerin ekonomik açıdan davranışları

Ekonomik		f	%
Ekonomiklik ilkesi benimsetme	Zaman israfı konusunda sözlü nasihat	5	12,20
	Teneffüslerde ve okul çıkışında laboratuvarı açma	3	7,32
	Bilgisayarın bozuk parçalarından bir ürün yaptırma	2	4,88
	Önemli kişilerin hayatlarını anlatma ve sunma	2	4,88
	Az zamanda çok şey yaptırıyorum	2	4,88
	Veli toplantılarında zamanı planlamadan bahsediyorum	1	2,44
	Ailelerine katkıda bulunmalarını isteme	1	2,44
	Ara toplam	16	39,02
	Mesleki yönlendirme konuşmaları	7	17,07
	Mesleklerde bilgisayarın olacağından bahsetme	3	7,32
Mesleki-Maddi	Diğer derslerdeki ödevlerini hazırlamaya yönelik ders işleme	3	7,32
	Liseye yönlendirme	2	4,88
	İşçi sınıfı öğrencilerine anne ve babalarını örnek gösterme	2	4,88
	Paranın çok önemli olmadığını anlatma	2	4,88
	Diğer branş öğretmenleriyle işbirliği yapmak	2	4,88
	İnternet kısıtlama getirmek	2	4,88
	Ders süresini etkin planlama	1	2,44
	Bilişim teknolojileriyle ilgili mesleki video ve sunu	1	2,44
	Ara toplam	25	60,98
	Toplam	41	100

Tablo 4-13 incelendiğinde seçmeli BT dersinde öğretmenlerin ekonomik açıdan davranışlarına yönelik BTRÖ'lerin verdiği cevaplar doğrultusunda toplamda 41 görüş ve 17 çeşit kod elde edilmiştir. Elde edilen kodlar “ekonomiklik ilkesi benimsetme” ve “mesleki-maddi” olmak üzere iki alt temaya ayrılmıştır. “Ekonomiklik ilkesi benimsetme” alt temasında en sık tekrarlanan kod “zaman israfı konusunda sözlü nasihat” olmuştur (f=5). Ayrıca öğretmenler bu ilkeyi benimsetmek için laboratuvarı teneffüslerde ve okul çıkışlarında açık tuttuğunu ifade etmişlerdir. “Mesleki-maddi” alt temasında “mesleki yönlendirme konuşmaları” en sık tekrarlanan koddur (f=7). Öğretmenler mesleki açıdan diğer alanlarda da bilgisayarın işlevinden bahsetmişlerdir. Ayrıca öğretmenlerin diğer derslerin ödevlerini hazırlamaya yönelik etkinlikler de yaptıkları görülmektedir. Aşağıda ekonomik açıdan öğrencilere kazandırılmak istenen davranışlara yönelik bazı öğretmen görüşleri verilmiştir.

“Paradan çok mesleki açıdan yönlendiriyorum, para benim içinde ikinci plandadır. İleride ne olmak istiyorsanız ona yönelin diyorum, ama yöneleceğiniz mesleğe, hayatta kullanıma göre bilişim teknolojilerini öğrenin diyorum.” B7

“Mesela bir uygulama yaparken zamanı planlaması konusunda

bilgilendiriyorum, özellikle 8. sınıflarda SBS sınavı olması dolayısıyla bilgisayar başında çok kalmamalarını istiyorum hatta facebook hesaplarını sınav sonuna kadar kapatmalarını istiyorum.” B11

“Bilgisayar zaman, yer bakımından zaten her zaman kolaylık sağlıyor, kısa yolları anlatıyorum, kes kopyala yapıştır yaparak hatta ben bir kere kız öğrencimin bir tanesi hocam ne işe yarayacak bunlar dedi öğrenmek istemedi, ben de sınıfta kes-kopyala yarışması yaptım, ben kız öğrencimi yendim zamandan kazandığımızı daha iyi anladı.” B1

“Önemli kişilerin hayatlarını anlatan videolar izletiyorum bilgisayar alanında, mesela Bill Gates dünyanın en zengini diyorum, peki ne iş yapıyor yazılımcı yani bilgisayarla ilgili bu alanın ne mesleki açıdan ne kadar getirisi olacağını anlatıyorum. Sonra ilgisi olanları meslek liseleri bilgisayar bölümüne yönlendiriyorum.” B5

“Laboratuvarı açık tutuyorum, bazı öğrencilerin evinde bilgisayar yok, ödevlerini araştırmalarını yapsınlar diye... Çoğu ödev verilen derslerde bilgisayarla oluyor bunlara yönelikte çalışmalarım oluyor ” B6

Yukarıda BTRÖ görüşlerinden B5 ve B7 arasında öğrencileri mesleki olarak yönlendirme açısından büyük bir fark vardır. B5 sadece bilgisayar alanının mesleki açıdan ekonomik katkısını, B7 ise para değil hangi meslek olursa olsun teknolojinin o mesleklerde kullanılabileceğini ifade etmektedir. Bu görüş açısından öğretmen davranışları örtük program kapsamına girmektedir. B12 kod numaralı öğretmen görüşünü “Çocuklara bakın anneleriniz babalarınız işçi ve sizlerde onlar gibi mi olmak istiyorsunuz diyorum, Çünkü ailelerin sosyo-ekonomik yönden durumları düşük.” olarak belirtmiştir. Bu görüş Anyon (1981)’un ve Apple (2004)’ın öğretmenlerin işçi sınıfı çocuklarını alt düzey mesleklere yönlendirdiği görüşüyle çelişmektedir.

4.4.6. Seçmeli bilişim teknolojileri dersinde örtük programın varlığına ilişkin bilişim teknolojileri rehber öğretmenlerinin sosyal açıdan davranışları

Seçmeli BT dersinde örtük programda öğretmenin sosyal açıdan davranışlarını tespit etmek amacıyla öğretmenlere öğrencilerine toplumsal değerleri ve özellikleri nasıl

kazandırdıkları sorulmuştur. Öğretmenlerin verdiği cevapları içeren kodların frekans ve yüzde değerleri alt temalarıyla birlikte aşağıdaki Tablo 4-14’te belirtilmiştir.

Tablo 4-15. Seçmeli bilişim teknoloji öğretmenlerinin sosyal açıdan öğrencilere davranışları

Sosyal		f	%
Kültürel ve sanatsal etkinlikler	İzlediğim filmleri anlatma	5	14,29
	Sinemaya götürme	4	11,43
	Etkinliklere katılma	4	11,43
	Sosyal etkinliklere katılmalarını isteme	3	8,57
	Okulda film günleri yapma	2	5,71
	Tiyatroya götürme	2	5,71
	Panolarla tiyatro ve etkinlik afişleri asma	2	5,71
	Dil eğitime yönlendirme	2	5,71
	Bilgisayar donanım ürünleri sergisi açma	1	2,86
	Kültür gezileri düzenleme	1	2,86
	Eğlendirici kitaplar okuma olaylar anlatma	1	2,86
	Etkinliklere sözlü yönlendirme	1	2,86
	Ara toplam	28	80
	Futbol oynama	3	8,57
Sportif etkinlikler	Öğrencilerle satranç ve dart oynama	2	5,71
	Sınıflar arası etkinlikler yaptırma	1	2,86
	Veliler arası etkinlikler yaptırma	1	2,86
	Ara toplam	7	20
Toplam		35	100

Tablo 4-14 incelendiğinde öğretmenlerin öğrencilere sosyal açıdan davranışlarına ilişkin toplamda 35 görüş ve 16 kod elde edilmiştir. Elde edilen kodlar “kültürel ve sanatsal etkinlikler” ve “sportif etkinlikler” olmak üzere iki alt temaya ayrılmıştır. “Kültürel ve sanatsal etkinlikler” alt temasında en sık tekrarlanan kod “izlediği filmleri anlatma”dır (f=5). Bu kodu “sinemaya götürme” (f=4) ve “etkinliklere katılma” (f=4) kodları izlemektedir. “Sportif etkinlikler” alt temasında ise en sık tekrarlanan kod “futbol oynama”dır (f=3). Bu doğrultuda sportif etkinliklerin öğrencilerin hem sosyal hem toplumsal hem de ahlaki yönlerini geliştirmek için yapıldığı düşünülebilir. Aşağıda bu bulguları destekleyen öğretmenlerden bazılarının görüşleri verilmiştir.

“Ben film izlemesini çok severim, izlediğim filmlerden olsun sinemaya yeni gelmiş olsun eğer onların izlemesi gerekiyorsa yönlendiririm hatta sınıfta bazen konuşuruz filmler hakkında, bilim kurgu filmleri falan hep örnekler veririm, hayal güçlerini etkileyen.” B11

“Maça gidiyoruz beraber, öğrenciler burada bizimle ikili ilişkilerde

bulunuyorlar, öğretmenler olarak hep seviyeli ve örnek olmaya çalışıyoruz çocuğa da yansıyor bu. Ben hastayım zaten maça iyi oluyor halı sahada hem spor hem kaynaşma oluyor.” B7

“Okulumuzun konferans salonunda iki haftada bir benim desteğimle film günleri oluyor, böyle yararlı filmleri izliyoruz, bazen sınıfta da izliyoruz. Kendi sınıfla cinemaya güzel ve onların izleyebileceği filmlere de gidiyorum, çok hoşlarına gidiyor benle sinemaya gitmeleri.” B14

“Bazen temizlik yarışmasında olsun başka bir ödül koyduğumuz bir şeyde olsun kazanan sınıfları rehber öğretmenle mesela ben sinemaya götürdük” B3

B6 kod numaralı öğretmen görüşünü “*sanatsal faaliyet adına yaptığım bir şey yok. Dersimizin zaten saati az hangi ara yapabilirim ki?*” şeklinde belirtmiştir. B8 kod numaralı öğretmen de kendisinin sanatsal ve kültürel olarak ilgisinin olmadığını ve bu konuda çocuklara bir yönlendirme yapmadığını dile getirmiştir. B12 kod numaralı öğretmenin görev yaptığı okul hem sosyo-ekonomik açıdan düşük seviyede olduğu için hem de köyden gelen öğrencilerin daha fazla olmasından dolayı görüşünü “*Ben sosyal olduğumu düşünüyorum mesela Fetih 1453 filmine gittik, hayatında hiç sinemaya gitmemiş öğrenciler var, onlar içinde çok iyi oldu.*” olarak belirtmiştir. Bunun aksine BTRÖ’lerin verdiği cevaplar yukarıda belirtilmiş beklenti ana temasında “*beklentim yok*” koduyla paraleldir ve sosyal beklentilerinin davranışlarını doğrudan etkilediği görülmektedir. Yani öğretmenler genel olarak sosyal yönlerinin zayıf olduğunu ifade etmişlerdir ve buna bağlı olarak çoğunun öğrencilere karşı bu yönde yönlendirme yapmadığı tespit edilmiştir.

4.4.7. Seçmeli bilişim teknolojileri dersinde örtük programın varlığına ilişkin bilişim teknolojileri rehber öğretmenlerinin teknolojik açıdan davranışları

Seçmeli BT dersinde örtük programda öğretmenin teknolojik olarak davranışlarını tespit etmek amacıyla öğretmenlere öğrencilerine teknolojik değerleri ve özellikleri nasıl kazandırdıklarına dair soru sorulmuştur. Öğretmenlerin verdiği cevapları içeren kodların frekans ve yüzde değerleri alt temalarıyla birlikte aşağıdaki Tablo 4-15’te belirtilmiştir.

Tablo 4.16. Seçmelibilişim teknolojileri dersinde öğretmenlerin teknolojik açıdan davranışları

Teknolojik Davranışlar		f	%
Teknolojiyi benimsetme	Etkinliklere,projelere teşvik etme	10	12,66
	Yeni teknolojiler hakkında bilgilendirme	4	5,06
	Teknolojik olarak bilgilendirmeleri için duvar gazetesi yapma	3	3,80
	Bilişim olimpiyatlarında öncülük etme	3	3,80
	BTsınıfı açık tutma	3	3,80
	Video ve fotoğraf yarışmalarına beraber katılma	2	2,53
	Panolara proje ve yarışma duyurusu asma	2	2,53
	Günlük hayatta kullanabilecekleri uygulamalar yaptırma	2	2,53
	Bilgisayar işlerinde çocuklara görev verme	1	1,27
	Kendimi teknoloji anlamında geliştiriyorum	1	1,27
	Ara toplam	31	39,24
BT Olumsuz etkileri	Sözlü nasihat, uyarı ve bilgilendirme	12	15,19
	Ailelerin bilinçlendirilmesi	8	10,13
	Örnek verme	7	8,86
	Yasaklama ve kısıtlama	5	6,33
	Kontrol etme	4	5,06
	Meb engelli internet hattı kullanma	2	2,53
	Başka şeylere yönlendirme	2	2,53
	Öğrencilere eğitim ve seminer	1	1,27
	Empati yaparak hareket etme	1	1,27
	Tartışma	1	1,27
	Zaman Planlaması yapma	1	1,27
	Dersin sonuna doğru oyun, eğlenceye müsaade	1	1,27
	İdareyle ortak hareket etme	1	1,27
	Öğrencileri serbest bırakmama	1	1,27
	Başka kurumlarla iletişime geçme	1	1,27
	Ara toplam	48	60,76
Toplam		79	100

Tablo 4-15 incelendiğinde seçmeli BT dersinde öğretmenlerin öğrencilerine teknolojik açıdan davranışlarına ilişkin BTRÖ'lerin verdikleri cevaplar doğrultusunda toplam 79 görüş ve 25 çeşit kod elde edilmiştir. Elde edilen kodlar “teknolojiyi benimsetme” ve “BT olumsuz etkileri” olmak üzere iki alt temaya ayrılmıştır. “Teknolojiyi benimsetme” alt temasında en sık tekrarlanan kod “etkinliklere, projelere teşvik etme” kodudur (f=10). Bu kodu “yeni teknolojiler hakkında bilgilendirme” kodunun izlediği görülmektedir (f=4). “BT olumsuz etkileri” alt temasında ise en sık tekrarlanan kod “sözlü nasihat, uyarı ve bilgilendirme”dir (f=12). Bu kodu “ailelerin bilinçlendirilmesi”(f=8) ve “örnek verme” (f=7) kodları izlemektedir. Aşağıda bu bulgulara destek olan bazı öğretmen görüşleri verilmiştir.

“Bazen imkânlar el vermiyor. Ben teknoloji fuarlarına götürmek istiyorum ama olmuyor. Ben de mesela 2012 de teknoloji fuarında sergilenen şeffaf

ekranlar teknolojisi videolarını izlettim. Bu tarz video izletmek iyi oluyor. Sonra resimlerini çıkartıp panolara asıyorum.” B11

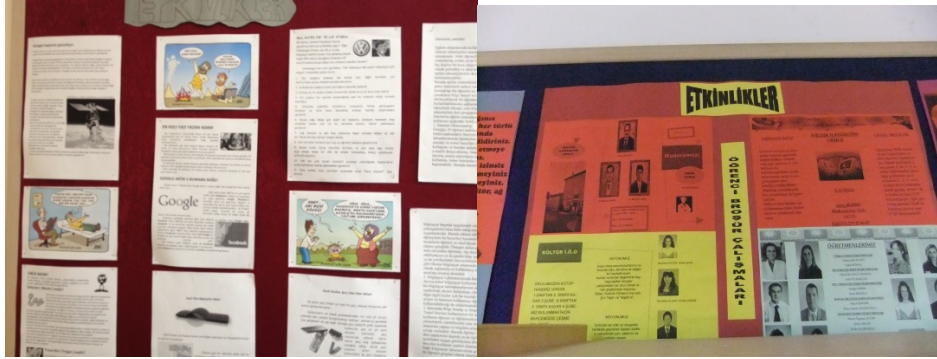
“Öğrencilerimi sürekli teknolojik etkinliklere yönlendiririm ve beraber katılırız, bilişim olimpiyatlarında 1.ciliğimiz var. Thinqest çalışmalarına öğrencilerimi yönlendirdim ve ben kendim öncü oldum. Dyned projesinde İngilizce dil öğretmenleriyle beraber laboratuvarında öğrencilerin dil gelişimine katkıda bulundum.”B7

“ Teknoloji gazetemiz var sürekli aktif yeni şeyler koymaya çalışıyorum, pano aynı şekilde eğlenceli ve renkli şeyler asmaya çalışıyorum. Mesela yeni teknolojik aygıtların tanıtımı olsun, kısa yollar var, sonra teknolojiyle ilgili eğitici komik şeyler”B9

“Açıkçası programa bu konuda bağlı değilim. Etkinliklerimi hep kendim seçerim öğrencilerin ihtiyacını ve gelişmesini istediğim konularda. Hem eğlence hem de yenilik programın artık değişmesi lazım. Ben bilgisayarda güzel ve eğlenceli programlarla eğlenceli şeyler yaptırıyorum daha çok görselliğe hitap eden şeyler... İlgimi çeken farklı teknolojileri hep gösteririm, hayretle izlerler...” B13

Yukarıda B13 kod numaralı öğretmen programa bağlı kalmadığını,farklı görsel materyallerle farklı konular işlediğini ifade etmiştir. Ayrıca programın şu anki teknolojiye göre geri kaldığını, değişmesi gerektiğini söylemiştir.Resmi program dışında öğrencilere amaçlı ya da amaçsız verilen bu mesajlar örtük program kapsamında değerlendirilir. Ayrıca B13’ün “İlgimi çeken farklı teknolojileri...”ifadesiyle kendi zevklerini ve ilgilerini öğrenciler üzerine doğrudan yansıttığı görülmektedir. Bu yüzden daha çok öğretmen merkezli bir yaklaşım izlediği görülmektedir.B8 kod numaralı öğretmen “Öğrenciler çok meraklı değil teknolojik faaliyetlere falan, çoğu şeyi biliyorlar zaten. Bir de derslerimiz 40 dakika bu zaman diliminde ders mi işleyeceğiz, başka şeylere mi yer vereceğiz.”, B10 kod numaralı öğretmen “Bu yarışmaların falan sadece duyurusunu yapıyorum, ben kendim bir şey yapmıyorum.” şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir. B8 ve B10 kod numaralı öğretmenlerin teknolojik anlamda ders içi ve ders dışında bir aktivite yapmadığı görülmektedir. B15 kod numaralı öğretmen görüşünü “Ders saati yetersiz geliyor etkinlikler için ama ben fen ve teknoloji dersi

öğretmeniyle görüşüp uygun zamanlarda film izletiyoruz teknolojiyle ilgili...” şeklinde belirtmiştir. Bu durum yukarıda BTRÖ’lerin yaşadığı sorunların beklentilerine etkileriyle davranışa yansımaları paralellik göstermektedir. Çünkü öğretmenlerin yaşadığı sorunlar öğrencilere kazandırmak istedikleri özelliklerin öğrenciye aktarılmasında engel olmuştur.

Resim 4-7. Etkinlik panosu örnekleri

Yukarıda B9 kod numaralı öğretmen öğrencilerle birlikte ders dışında faydalanabilmeleri için eğlenceli bir etkinlik köşesi oluşturmuştur. Bu etkinlikler öğrencilerin örtük olarak derse olan ilgisini arttırdığı ve istenilen özellikleri kazanmalarına olumlu etkide bulunduğu görülmüştür (Resim 4-7).

B12 kod numaralı öğretmen taşınabilir eğitim yapan bir okulda çalıştığından ve sosyo-ekonomik olarak düşük öğrenci profiline sahip olduğundan dolayı ders dışında teknolojik etkinliklere ağırlık vermediğini ifade etmiştir. Ayrıca öğrencilere sınıf farklılığından dolayı bir önyargı içerisinde yaklaşmış, öğrencilerin sosyo-ekonomik durumları doğrultusunda davranış sergilemiştir.

Resim 4-8. Etkinlik panosu ve tuşlardan yapılmış bir Türk bayrağı örneği

Yukarıda Resim 4-8’de B7 ve B2 kod numaralı öğretmenlerin teknolojik etkinliklere teşvik etmek amacıyla yaptırdığı etkinlik panosu ve kullanılmayan klavye tuşlarından oluşan bir bayrak örneği görülmektedir. Bu doğrultuda eğitsel kol hariç diğer resmi programda olmayan öğretmenlerin yaptırdığı ders dışı etkinlikler de örtük program olarak değerlendirilir (Veznedaroğlu, 2007; Yüksel; 2004; Demirel, 2009).

4.4.8. Seçmeli bilişim teknolojileri dersinde örtük programın varlığına ilişkin bilişim teknolojileri rehber öğretmenlerinin bireysel farklılık açısından davranışları

Seçmeli BT dersinde örtük programda öğretmenin bireysel farklılıklara göre davranışlarını tespit etmek amacıyla öğretmenlere “*Derste öğrencilerin bireysel farklılıklarını nasıl dikkate alıyorsunuz? Bu farklılıklara yönelik neler yapıyorsunuz? (Sosyo-ekonomik, başarı, kaynaştırma...)*” şeklinde soru sorulmuştur. Öğretmenlerin verdiği cevapları içeren kodların frekans ve yüzde değerleri alt temalarıyla birlikte aşağıdaki Tablo 4-16’da belirtilmiştir.

Tablo 4-17. Seçmeli bilişim teknolojileri dersinde öğretmenlerin bireysel farklılıklara göre öğrencilere davranışları

Bireysel Farklılık		f	%
Uygulama	Farklı uygulamalar yaptırma	5	13,16
	Pekiştireç verme	2	5,26
	Eğitsel oyunlar oynatma	2	5,26
	Projeleri işbirliği içinde yaptırma	1	2,63
	Kızmak	1	2,63
	Eğlence katma	1	2,63
	Diğer derslerle bağlantı kurmadan değerlendirme	1	2,63
	Akran öğrenmesi yaptırma	1	2,63
	Ara toplam	14	36,84
	Oturma düzeni ayarlama	8	21,05
Hazırlık	Telkin ve öğüt verme	4	10,53
	Basamak seçimi	3	7,89
	Bire bir ilgilenme	2	5,26
	Çocuğu serbest bırakma, müsamaha gösterme	2	5,26
	Özel rahatsızlığı olan öğrenciyi belirleme	1	2,63
	Ekstra vakitlerde laboratuvarı açma	1	2,63
	Bilgisayarları zimmetleme	1	2,63
	Maddi durumlarını tespit etme	1	2,63
	Sözlü olarak derse güdüleme	1	2,63
	Ara toplam	24	63,16
Toplam	38	100	

Tablo 4-16 incelendiğinde seçmeli BT dersinde öğretmenlerin bireysel farklılıklarına göre öğrencilere karşı davranışlarına ilişkin toplam 38 görüş ve 18 çeşit kod elde edilmiştir. “Uygulama” alt temasında en sık tekrarlanan kod “farklı uygulamalar yaptırma” kodudur (f=5). Bu kodu “pekiştireç verme” ve “eğitsel oyunlar oynatma” izlemektedir (f=2). “Hazırlık” alt temasında “oturma düzeni ayarlama” en sık tekrarlanan koddur (f=8). Bu kodu “telkin ve öğüt verme” kodunun izlediği görülmektedir (f=4). Ayrıca öğretmenler bireysel farklılıklar açısından öğrenci seviyelerine göre basamak seçiminde bulunduklarını belirtmişlerdir. Bu bulgulara destek olan bazı öğretmen görüşleri aşağıda verilmiştir.

“Özellikle bilgisayarı çok iyi kullananlarda var, iyi kullanamayanlarda. İyi kullananları diğerlerinin yanına oturtmayı tercih ediyorum. Ben teker teker baksam zaman kaybı oluyor... Bazen x rahatsızlığı olabiliyor ya da önemli bir rahatsızlığı. Ona göre oturma düzenlerini ayarlıyorum.” B13

“Bazıları bilgisayar konusunda çok iyi uygulamaları hızlı yapıyor onlara başka uygulamalar veriyorum, mesela wordde yazı yazdırırken onlara şekil ekleme gibi süsleme gibi...” B15

“Kimi öğrencinin bilgisayarı var kimisinin yok, onları genelde tek oturtmaya çalışıyorum, Dikkat ettim, tek oturttuğumda çocuk bazen ödevini araştırıyor, diğerleri oyun oynarken. Sonra diğer çocuklardan şikâyet geliyor, biz niye tek oturmuyoruz diye, sonra biraz duygusal yaklaşıyorum diğerlerini ikna etmek için.” B1

“Normalde başarılı öğrencinin cevabında çok fazla takdirde bulunmasam da kendisinden beklenmeyen bir cevabı veren öğrenim durumu düşük ya da orta dereceli çocuğa davranışını takdir ederek pekiştiriyorum, başarılı öğrenci zaten kendinden motorlu.” B11

Bulgular doğrultusunda öğretmenlerin çoğunun öğrencileri bilgisayarı iyi kullanan ve kullanmayanlar olarak ayırdıkları, genel olarak iyi kullanan öğrencileri diğerlerine yardım etmeleri için görevlendirdikleri belirlenmiştir. B14, B7, B11 kod numaralı öğretmenler sınıflarında kaynaştırma öğrencilerinin olduğunu ama onlar için ekstra bir program uygulamadıklarını dile getirmişlerdir. Bu öğrencilerin bireysel farklılıklarının göz önünde bulundurulmadığı görülmektedir. B13 kod numaralı

öğretmen görüşünü “*Benim dersimde başarısız öğrenci yoktur, diğer derslerde başarısız olarak nitelendirilen öğrenciler benim dersimde başarılı*” olarak ifade etmiştir. Bu öğretmen çoklu zekâ kuramı doğrultusunda öğrencilere uygulamalar yaptırdığını belirtmiştir. Demirel (2009) çoklu zekâ yoluyla öğrenmede öğretmenlerin materyal sunumunda tüm zekâ alanlarını geliştirici etkinlikler yapması gerektiğini belirtmiştir.

B6, B1, B12 kod numaralı öğretmenler özellikle köyden gelen ve taşınmalı öğrencilerin bazılarının evlerinde bilgisayar olmadığını ve onları bilgisayar masasına tek oturttuklarını ifade etmişlerdir. Bu oturma düzeninin bilgisayar sınıfında öğrenciler arasında sosyo-ekonomik ayrımın varlığını ortaya koyduğunu göstermektedir. Bu doğrultuda öğrencilerin sosyo-ekonomik düzeyleri ile öğretmen davranışları arasında bir ilişki vardır ve diğer okullardan daha farklıdır (Anyon, 1981; Sarı, 2007). Bu görüşe örnek olarak; B12 kod numaralı öğretmen görüşünü “*Bazı şeyleri bilgi alacak öğrencilere anlatıyorsun. Diğerleri ayrılan zaman boşuna gibi, çünkü ilgileniyorsun ilk başta ama çocukta hiç ilerleme yok, çocuğun ailevi, maddi problemleri var.*” olarak belirtmiştir.

4.4.8. Seçmeli bilişim teknolojileri dersinde örtük programın varlığına ilişkin bilişim teknolojileri rehber öğretmenlerinin programda esneklik durumuna göre davranışları

Seçmeli BT dersinde öğretmenlerin resmi programda esnekliğine yönelik davranışlarını tespit etmek amacıyla öğretmenlere “*Programı uygularken esnek (konu ekleme, konu çıkartma, basamak seçimi...) olarak davrandığınız durumlar nelerdir? Önemsemediğiniz ya da önemsemediğiniz konuları işleyiş tarzınız nasıldır*” sorusu yöneltilmiştir. Öğretmenlerin verdiği cevapları içeren kodların frekans ve yüzde değerleri alt temalarla birlikte aşağıdaki Tablo 4-17’de belirtilmiştir.

Tablo 4-18. Seçmeli bilişim teknolojileri dersinde öğretmenlerin programın esnekliğine yönelik davranışları

Programda esneklik		f	%
Programda Olmayan	Konu ekleme	12	16,44
	İhtiyaca göre anlatma	6	8,22
	Oyun oynatma	3	4,11
	Belirli gün ve haftalar hakkında anlatma	2	2,74
	Sergi yarışma gibi ekstra aktiviteler	2	2,74
	Diğer derslerden işlediğim yere göre ödev talebi	1	1,37
	Güncel yazılımlarla anlatma	1	1,37
	Kendi bulduğum etkinlikler yaptırıyorum	1	1,37
	Ara Toplam	28	38,36
	Konu çıkarma	11	15,07
Programda Olan	Bazı konulara ağırlık verme	9	12,33
	Süreyi kısaltma ve artırma	7	9,59
	Yüzeysel anlatma	6	8,22
	Basamak seçiminde esneklik	4	5,48
	Önemsizse anlatmama	4	5,48
	Bire bir programı uygulama	3	4,11
	Eğlenceli hale getirme	1	1,37
	Ara Toplam	45	61,64
Toplam		73	100

Tablo 4-17 incelendiğinde BTRÖ'lerin seçmeli BT dersinde programın esnekliğine yönelik davranışlarına ilişkin 73 görüş ve 16 çeşit kod elde edilmiştir. Elde edilen kodlar “programda olan” ve “programda olmayan” olmak üzere iki alt temaya ayrılmıştır. “Programda olan” alt temasında “konu çıkarma” en sık tekrarlanan koddur (f=11). Bu kodu “bazı konulara ağırlık verme” (f=9) ve “süreyi kısaltma ve artırma” (f=7) kodlarının izlediği görülmektedir. “Programda olmayan” alt temasında “konu ekleme” kodu en sık tekrarlanan koddur (f=12). Bu kodu “ihtiyaca göre anlatma” kodunun izlediği görülmektedir (f=6). Bu durumda genel olarak öğretmenlerin programda var olan konulardan çıkarıp yerine başka konular eklediği ve öğrencilerin ihtiyaçlarına göre dersi anlattığı görülmektedir. Ayrıca programda var olan konuları anlatış tarzlarının değişiklik gösterdiği, buna göre ders süresini arttırıp azalttığı, bazı konuları yüzeysel geçerken bazılarını ayrıntılı ve derinlemesine anlattığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgulara referans olan öğretmen görüşlerinden bazıları aşağıda verilmiştir.

“Genel olarak sene programında 3 hafta ayıran konuları bazen 1 haftada işliyorum. Bazı konuların süresini kısaltıp bazılarını arttırıyorum, burada tabii önemsemediğim çocuklara zor gelecek bir şey varsa üzerinde durmuyorum. Ya da yüzeysel anlatıyorum mesela veri tabanı, programlama konularında...” B2

“Genelde ihtiyaca göre anlatıyorum, programa hiç bağlı kalmıyorum diyebilirim. Programda çocukların istekleri ve ihtiyaçları doğrultusunda eksik çok var. Mesela bir öğrencim gelip bana öğretmenim video yapmayı anlatır mısınız diyor. Bir başkası photoshop programını soruyor, bunlar doğrultusunda anlatıyorum, çok da güzel oluyor daha çok görsel ürünlere yönelik anlatıyorum.” B7

“İngilizce ve Sosyal Bilgiler öğretmenleri çocuklara ödev vermişler. Mesela İngilizce öğretmeni bilmediğiniz kelimeler hakkında video oluşturun demiş, bende proshow programından video oluşturmaya öğrettim. Örneğin on parmak klavye zaten klavyeler f klavye hiç işlemiyorum...” B13

“Veri tabanını yüzeysel ve kısa geçiyorum mesela. Onun yerine daha işlerine yarayacak sunu ve excele ağırlık veriyorum.” B11

“Kitaptaki etkinlikler çocukları sıkıyor, sadık kalmıyor, çocuk bilgisayarın içini merak ediyor, donanım diyelim, ne kadar görsel olursa olsun içini merak ediyor ben de etkinliği hızlıca yüzeysel geçiyorum, kasanın içini açtım ve gösterdim. Program bu bakımlardan ihtiyacı karşılamıyor.” B14

“Öğrenciler görselliğe daha çok önem veriyor sanki mesela web tasarım konusunda frontpage yerine wings diye bir program buldum daha çok hoşlarına gidiyor... MEB müfredatını birebir uygulama şansım yok.” B3

B8 kod numaralı öğretmen *“Mesela ben normalde Access konusunu sevmiyorum. Yüzeysel olarak geçip gidiyorum.”* ve *“Mesela excelde formülleri çok seviyorum onu anlatırken o kadar coşkulu ve heyecanlı anlatıyorum ki”* olarak görüşünü belirtmiştir. Bu yüzden öğretmenin kişisel olarak konuya bakış açısı, o konuyu kendisinin daha çok beğenmesi gibi etkiler anlatış tarzını örtük olarak etkilemiştir. Veznedaroğlu (2007) araştırmasında öğretmenlerin önem verdikleri konularda daha pozitif bedensel ve psikolojik duruma girdikleri ve bu konuları işlerken daha üretici olduklarını ve daha iyi anlattıklarını tespit etmesi bu bulgularla paraleldir. Genel olarak öğretmenlerin programda ve basamak seçiminde esnek olduğu görülmektedir. Bu durum iyi bir programın özelliğidir ve resmi program dışındaki her türlü uygulama örtük program kapsamına girmektedir. Öğretmenler programın tekrar güncellenmesi ve gözden geçirilmesi gerektiğini de ifade etmişlerdir. Öğretmenlerden sadece B10 kod

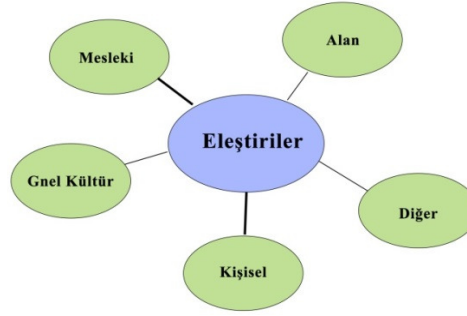
numaralı öğretmen programa birebir bağlı kaldığını, ek hiçbir şey ekleyip çıkarmadığını, sadece süre bakımından değiştirdiğini ifade etmiştir. Programın esneklik kavramını çok dikkate almadığından kendisini “*Çocuklar beni hep dersi anlattığımdan sevmez.*” şeklinde eleştirmiştir. Aşağıda Resim 4-9’da B11 kod numaralı öğretmenin görüşleri doğrultusunda sınıfta bazı öğrencilerin oyun oynarken çekilmiş fotoğrafı görülmektedir.

Resim 4-9.Oyun oynayan öğrencilerden bir kesit örneği

4.5. Seçmeli Bilişim Teknolojileri Dersinde Bilişim Teknolojileri Rehber Öğretmenlerinin Kendilerini Eleştirmelerine Yönelik Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın son alt problemi “*Bilişim Teknolojileri Rehber Öğretmenleri’nin öğrencilere model olup olmama durumlarına ilişkin kendilerine yönelik eleştirileri nelerdir?*” şeklindedir. Bu doğrultuda BTRÖ’lere “*Öğrenciler için iyi bir model (kişisel gelişim, değer ve norm, temizlik, sınıf düzeni, sosyal, konuşma ve diksiyon, öğrencilere sözlü ve fiziksel davranışlar, argo ve şiddetli sözler) olduğunuzu düşünüyor musunuz? Kendinizi eleştirebilir misiniz?*” sorusu yöneltilmiştir. Elde edilen kodlar doğrultusunda mesleki, alan, kişisel, genel kültür ve diğer şeklinde alt temalar aşağıda Şekil 4-4’te görülmektedir.

Şekil 4-4. Öğretmenlerin kendilerine yönelik eleştirilerine ilişkin şematik gösterim

Yukarıda Şekil 4-4'te görüldüğü gibi BTRÖ'ler genelde kendilerini mesleki (%31,37) ve kişisel (%27,45) olarak daha fazla eleştirmişlerdir. Öğretmenlerin verdiği genel cevaplar doğrultusunda kodların frekans ve yüzde değerleri alt temalarla birlikte aşağıdaki Tablo 4-19'da belirtilmiştir.

Tablo 4-19. Seçmeli bilişim teknolojileri dersinde bilişim teknolojileri rehber öğretmenlerinin kendilerine yönelik eleştirileri

Eleştiriler	f	%
Pedagogik olarak yetersiz olma	3	5,88
Çocukların seviyelerine inememe	2	3,92
Sınıfa geç girme	2	3,92
Çocukları ve ailelerini tanımama	2	3,92
Problem çözmede yetersiz kalma	1	1,96
Mesleki		
Mesleki anlamda fazla yönlendirme yapmama	1	1,96
Çok serbest bırakma	1	1,96
Küçük sınıflarda iletişimde çok iyi olamama	1	1,96
Öğrencileri sıkma	1	1,96
Teneffüste ders işleme	1	1,96
Çok oyun oynatma	1	1,96
Ara toplam	16	31,37
Çocuklara karşı çok sert olma	3	5,88
Orta dereceli davranma	3	5,88
Çocukları sonuna kadar dinlemek konusunda sabırsız olma	1	1,96
Arkadaşça çok samimi olma	1	1,96
Kişisel		
Önerdiği şeyleri kendi yapma	1	1,96
Makyaj çelişmesi	1	1,96

Tablo 4-19'un devamı

	Dış görünüŖe önem verme	1	1,96
	Bilgisayar kitaplarından çok dini kitaplar okuma	1	1,96
	Beni çok sevmiyorlar	1	1,96
	Sigara kullanma ve bu konuda uyarıları	1	1,96
	Ara toplam	14	27,45
	Alan yönünden eksik olma	3	5,88
	Yeni teknolojileri anında takip edememe	3	5,88
Alan	Teknolojiyi çok sevmeme	1	1,96
	Ara toplam	7	13,73
	Kitap okumama	4	7,84
Genel Kültür	Sanatsal yönünden eksik olma	3	5,88
	Ara toplam	7	13,73
Diğer	Genel olarak iyi bir model olma	7	13,73
Toplam		51	100

Tablo 4-19 incelendiğinde seçmeli BT dersinde biliŖim teknolojileri rehber öğretmenlerinin kendilerine yönelik eleŖtirileri doğrultusunda verdikleri cevaplara göre toplamda 51 görüş belirtilmiŖ ve 27 farklı kod elde edilmiŖtir. Elde edilen kodlar “mesleki”, “alan”, “genel kültür”, “kiŖisel” ve “diğer” olarak alt temalara ayrılmıŖtır. “Mesleki” alt temasında en sık tekrarlanan kod “pedagojik olarak yetersiz olma” kodudur (f=3). Ayrıca öğretmenler öğrencilerin seviyesine inemediklerini, sınıfa geç girdiklerini ve öğrencilerin ailelerini tanımadıklarını açıklamıŖlardır. “KiŖisel” alt temasında “çocuklara karşı çok sert olma” kodu en sık tekrarlanan koddur (f=3). “Alan” alt temasında “alan yönünden eksik olma” kodu en sık tekrarlanan koddur (f=3). Bundan başka öğretmenler BT alanında eksik olduklarını ve yeni teknolojilerden çok haberdar olmadıklarını ifade etmiŖlerdir. “Genel kültür” alt temasında “kitap okumama” kodu en sık tekrarlanan koddur (f=4). Ayrıca sanatsal yönlerinin eksikliğinden söz etmiŖler ve kendilerini eleŖtirmişlerdir. Bunların dışında öğretmenlerin çoğu kendini öğrencilere iyi birer model olarak görmüşlerdir. Bu bulgulara referans olan bazı öğretmen görüşleri aŖağıdadır.

“Alanım yönünden eksikliğim var, Çocuklara daha somut ve daha güzel etkinlikler hazırlamak istiyorum ama ne gerek var dediğim zamanlar oluyor... Kitap okumuyorum, onları okumaları yönünde yönlendirmiyorum. Dersi

anlatırken farklı teknikler uyulabilirim ama uygulamıyorum.” B15

“Genel olarak iyi bir modelim, Konuşmalarında iletişimimde düzgün kelimeler seçiyorum. Öğretmen arkadaşlarım olsun çocukların yanında hocam derim, çocuklara canlarım benim derim, isimleriyle hitap ederim. Onlardan gerektiğinde özür dilemesini bilirim, örnek olmaya çalışıyorum.” B3

“ Ya okulun bilgisayar işleri oluyor, mecburen sınıfa geç geliyorum aslında hassasımdır çocukların da geç gelmesini istemem ama ben böyle olunca üzülüyorum.” B9

“Pedagojik olarak çok eksikim var, çocukların seviyesine inemediğim zamanlar oluyor, anlaşılmaz oluyorum büyük eksikliğim. Özellikle alt sınıflarda oluyor, biraz. Ayrıca küçük sınıflarda çocuk bir düşüncesini açıklarken çok konuşuyor, dinlemek canımı sıkıyor çok sabırsızım.” B10

Yukarıda B3 kod numaralı öğretmen öğrencilere isimleriyle, öğretmen arkadaşlarına hocam diye hitap etmesi Filiz ve Doğan (2012)’a göre öğretmenlerin birbirleriyle ve öğrencilerle aralarına örtük bir şekilde seviye koymalarından kaynaklanır. Öğretmenlerin öğrencilerinin seviyelerine inememesi durumu öğretmenlerin pedagojik olarak eksik olduğunu göstermektedir. B12 ve B8 kod numaralı öğretmenler kendilerini eleştirirken öğrencilerine bazen çok sert davrandıklarını ve çok fazla bağırabildiklerini söylemişlerdir. Öğrenciden beklentilerinde demokratiklik ilkesini kazanmalarını istemlerine rağmen kendilerini eleştirirken otoriter bir yapıda olduklarını ifade etmişlerdir. Böyle çelişkili bir durumda örtük programın varlığı söz konusudur (Sarı ve Doğanay, 2004; Yüksel, 2004; Veznedaroğlu, 2007). Yine B8 kod numaralı öğretmen branşını çok sevmediğini yalnız öğretmenlik mesleğini sevdiğini dile getirmiştir. Öğrencilere alanıyla ilgili kazandıracak minimum bilgilere sahip olmasından dolayı bu durumun kendisi için çok sorun olmadığını da ifade etmiştir. Bunun sonucunda alan ve mesleki açıdan bir çelişki olduğu görülmektedir ve bu olumsuz durumun öğretmenliğe yansması örtük programın kapsamına girmektedir. Bilişim teknolojileri öğretmenlerinin özel alan yeterlilikleriyle teknoloji ve mesleki gelişim arasında ilişki doğrultusunda yeni teknolojilerin yaygınlaşmasında ve onlara uyum sağlamada BTRÖ’lerin önemi büyüktür (MEB, 2008). B10 ve B11 kod numaralı öğretmenlerin alan yönünden eksik olmasının nedeni

B7 kod numaralı öğretmenin “*Bizim için yeterli hizmet içi eğitim açılmıyor, branşımızla ilgili hiç kendimizi geliştirecek bir ortam hazırlanmıyor...*” görüşünden yola çıkarak bu sorundan kaynaklandığı düşünülebilir. B9 numaralı öğretmen sınıfa geç girmesi durumunu okul idaresinin başka işler vermesine bağlamaktadır. Bazı durumlarda öğretmenlerin kendilerini eleştirmelerinin nedeni BTRÖ’lerin yaşadıkları sorunlarla paralel olmasıdır. Bu yüzden BTRÖ’ler istedikleri gibi davranamamaktadırlar. Bu durum BT dersinde öğretmenlerin öğrencilere karşı davranışlarını etkilediğinden örtük program kapsamında düşünülmektedir.

BÖLÜM V

5. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmanın bulguları,alt amaçlar doğrultusunda elde edilen sonuçlarla birlikte eğitim alanında örtük programa ilişkin ve gelecekte yapılabilecek benzer araştırmalara yönelik önerilere yer verilmiştir.

5.1. Sonuçlar

Araştırmanın sonuçları elde edilen bulgular doğrultusunda Seçmeli Bilişim Teknolojileri dersinde örtük programın varlığı öğretmen görüşleri, beklentileri, davranışları, eleştirileri şeklinde betimlenmiştir ve araştırmanın alt problemlere göre sıralanarak verilmiştir.

5.1.1. Öğretmen beklentilerine ilişkin sonuçlar

Araştırmanın “*Seçmeli Bilişim Teknolojileri dersinde örtük programın varlığına ilişkin bilişim teknolojileri rehber öğretmenlerinin beklentileri nelerdir?*” şeklinde ifade edilen birinci alt problemine ilişkin öğretmenlerin beklentileri daha çok öğrencilerin kişisel gelişim ve ahlaki yönündedir.

- Öğretmenlerin çalıştığı okulların özelliklerine göre farklı beklentilerde olduğu, sosyo-ekonomik yönden düşük okullarda öğrencilerin BT dersinde özgüvenin daha düşük olduğu ve öğretmen beklentisinin bu okullarda ters orantılı olarak arttığı görülmüştür.
- Sosyal medyanın ve BT araçlarının toplumsal açıdan etkilerinin sonucunda öğrencilerin davranışlarını şekillendirdiği, öğrencilerin bu ortamlarda çok rahat,

saygısızca, argo ve yakışmayan şekillerde konuştukları tespit edilmiştir. Bu durum onların gerçek hayatla sanal hayatı birbirinden ayırt edememelerinden kaynaklanmaktadır. Öğrencilerin gerçek hayatta da bu istenmeyen davranışları devam ettirdikleri görülmüştür. Ayrıca bu ortamlarda popüler olmak için sosyal paylaşım ortamlarında heveslendikleri şeylere karşı davranışlarını örtük olarak şekillendirdiği tespit edilmiştir. Öğretmen görüşlerine göre ahlaki açıdan ortaokul yaşındaki öğrencilerin bu ortamlarda yalan söyleme, düzgün konuşmama, müstehcen sitelere girme gibi olumsuz davranışları kazandığı tespit edilmiştir. Araştırmada BTRÖ'ler ahlaki, toplumsal ve teknolojik açıdan birbirleriyle ilişkili olarak beklenti içerisinde oldukları görülmüştür.

- Öğretmenler toplumsal ve ahlaki değerler algısını BT olarak sosyal paylaşım siteleri (facebook, twitter), mesajlaşma, akıllı telefonlar... vb olarak ele aldıklarından örtük olarak bu ortamlardaki sosyal değerleri öğrencilere kazandırmaya yönelik beklentilerinin ağırlıkta olduğu tespit edilmiştir.
- İdeolojik olarak öğrencilerden milli değerler ve Atatürkçülük konusunda beklentilerinin olduğu bu değerlerin dersin ana amaçlarından olan teknoloji ve bilimsellikten daha ağır bastığı sonucuna varılmıştır. Bu durumda devlet yapısının temel amaçlarının dersin amaçlarından daha ağırlıklı olarak öğrencilere kazandırılmak istenmektedir. Ayrıca öğretmenlerden bazılarının kendi dini görüşlerini ideolojik ve ahlaki yönden öğrencilere örtük olarak yansıtmaya beklentisinde oldukları da görülmüştür.
- Ekonomik olarak ve meslek edindirme noktasında öğretmenler örtük olarak kendi mesleklerini öğrencilere benimsetme isteği içinde oldukları sonucuna ulaşılmıştır.
- Öğretmenlerin sosyal açıdan öğrencilerden beklentilerinin olmadığı daha çok teknolojik faaliyetler ve aktiviteler doğrultusunda beklentilerinin olduğu tespit edilmiştir. Bu durumun gerekçesinin kendi branşından dolayı olduğu sonucuna varılmıştır. Teknolojik beklentileri okullar arası farklılık göstermekte ve imkânların daha yüksek, öğrencilerin sosyo-ekonomik durumlarının daha iyi olduğu okullarda daha fazla etkinliğe teşvik edilmektedir. Ayrıca öğrencilerin BT araçlarının olumsuz etkilerine karşı öğretmenlerin BT değerlerini öğrencilerine örtük olarak kazandırmak istediği tespit edilmiştir.

- Öğretmenler öğrenci velilerine açtıkları kurslar sayesinde onlara örtük olarak kazandırdıkları değerleri ev ortamında öğrencileri kontrol edebilmeleri noktasında bir beklentilerinin olduğu sonucuna varılmıştır.

5.1.2. Öğretmenlerin yaşadığı sorunların beklentilere etkisine ilişkin sonuçlar

Araştırmanın “*Bilişim Teknolojileri Rehber Öğretmenlerinin yaşadığı sorunların beklentilerine olan etkileri nelerdir?*” şeklinde ifade edilen ikinci alt problemine ilişkin öğretmenlerin beklentilerinin bireysel ve mesleki yönde olumsuz olarak etkilendiği tespit edilmiştir.

BTRÖ’lerin genel olarak yaşadığı sorunlar; dersin seçmeli olması, ders saatinin yetersiz olması, laboratuvarların alt yapı eksikliği, okulda teknik eleman gibi görülmeleri, norm fazlası olma durumları şeklinde tespit edilmiştir. Bu sorunlar BTRÖ’lerin beklentilerini bireysel ve mesleki olarak etkilediği, motivasyon düşüklüğü, çalışma azimlerinin kırıldığı ve huzursuz oldukları sonuçlarına ulaşılmıştır. Araştırmada bu olumsuz durumların ve sorunların öğretmenlerin örtük olarak davranışlarına etki ettiği görülmüştür. Öğretmenlerin ders anlatış tarzı, dersini önemsemesi durumlarının ve derse bakış açılarının değiştiği tespit edilmiştir.

5.1.3. Öğretmen görüşlerine ilişkin sonuçlar

Araştırmanın “*Seçmeli Bilişim teknolojileri dersinde örtük programın varlığına ilişkin bilişim teknolojileri rehber öğretmenlerinin görüşleri nelerdir?*” şeklinde ifade edilen üçüncü alt probleme ilişkin öğretmen görüşleri bireysel yönde ağırlıktadır.

- Öğretmenlerin bazılarının ideolojik olarak dini görüşlerini öğrencilere yansıttığı görülmüştür.
- Öğretmenlerin öğrencilerden beklentileri demokratik olma yönünde ağırlıklı olmasına rağmen bazılarının öğrencilere sert davrandığını ve otoriter bir ortam oluşturdukları tespit edilmiş, dolayısıyla sınıf ortamında örtük programın etkileri görülmüştür.
- Öğretmenlerden bazıları derste uygulama yaptırırken kendi istek ve zevklerini

ön plana çıkararak öğrencilerin ilgilerini uygulamalara yansıtamadıkları sonucu ortaya çıkmıştır. Öğrenciler örtük olarak öğretmenlerin istedikleri örnekleri uygulamalarına yansıtmıştır.

- Öğretmenlerin çoğunun kendi tecrübe ve deneyimlerinin etkileri derste görülmüştür.

5.1.4. Öğretmen davranışlarına ilişkin sonuçlar

Araştırmanın “*Seçmeli Bilişim Teknolojileri dersinde örtük programın varlığına ilişkin bilişim teknolojileri rehber öğretmenlerinin davranışları nelerdir*” şeklinde ifade edilen dördüncü alt probleme ilişkin öğretmen davranışları daha çok ahlaki, teknolojik, programda esnek olma yönündedir.

- Öğrencilerin genel olarak okul içinde ve okul dışında BT araçları sebebiyle örtük olarak kazandığı birçok olumlu ya da olumsuz davranışlar söz konusudur. Bu durum BTRÖ’lerin beklentilerini bu doğrultuda da davranışlarını etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Özellikle öğrencilerin örtük olarak BT’nin sebep olduğu istenmeyen davranışlar kazandığı bu duruma karşı daha çok öğretmenlerin daha çok ahlaki açıdan kendi görüşlerini yansıtarak bu olumsuzları azaltmayı amaçladıkları görülmüştür. Öğretmenlerin kişisel gelişim, ahlak, toplumsal, ekonomik, sosyal ve teknolojik açıdan değerleri, özellikleri öğrencilere örtük olarak kazandırmada en çok kullandığı davranış sözlü ve konuşarak kazandırmaya çalıştığı ortaya çıkmıştır.
- Öğretmenlerin öğrencilerin kişisel gelişimleri konusunda ders dışı yaptığı “BT sınıfını açma, ödevi ağırlık verme, öğrencilerin ürünlerini sergileme, laboratuvarında sorumlu öğrenci belirleme” gibi örtük davranışlarda bulunduğu öğretmenler arasında farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenlerin kişisel gelişim açısından beklentileri daha çok üst yeterlilikleri kapsar nitelikte olmasına rağmen öğrencilerin bu yeterliliklerini, yaratıcılıklarını, geliştiren uygulamalı etkinlikleri daha az yaptıkları sonucuna varılmıştır. Bu durumda davranışlarıyla beklentilerinin uyuşmadığı görülmektedir. BTÖP’da 8. basamak daha üst yeterlilikleri kazandırmaya yönelik olarak hazırlanmıştır. Bu durum, öğretmenlerin çoğunun öğrenci seviyesinden dolayı bu basamağı

uygulamamakta olduğundan ve ders süresinin yeterli olmamasından kaynaklanmaktadır.

- İdeolojik olarak öğrencilere değerleri ve özellikleri kazandırırken BT dersinde “belirli gün ve haftalarla bilgisayar ortamında uygulama, bilgisayardan video izlettirme” örtük bir şekilde kazandırmaya çalışmışlardır. Bu bağlamda ideolojik beklentileriyle öğretmen davranışları tutarlılık göstermektedir. Ayrıca öğretmenler bireysel olarak derste dini görüşünü öğrencilere yansıtan örnekler ve ifadeler kullandığı sonucuna varılmıştır. Bu durum resmi programla tutarlı olmadığı için örtük programın varlığı ortaya çıkmıştır.
- BTRÖ’lerin öğrencilere genel olarak “teşekkür etme, özür dileme, gülümseme, ismiyle hitap etme, empati” davranışlarında bulunması öğrenciye değer vermesinin bir göstergesi olarak amaçlanmamış davranışlar olduğu sonucuna ulaşılmıştır. BTRÖ’ler laboratuvarında düzeni oluşturmada kuralları kendileri oluşturmaktadır. Beklentilerinde demokratik olduklarını ve öğrencilerin bu yönde özellik kazanımlarını istemelerine rağmen sınıfta bu yönde baskın ve otoriter davranmaktadırlar. Bu durum öğretmenlerin kişisel olarak beklentilerinden eleştirel düşünme, ideolojik beklentilerinden demokratik olmayla uyumlamamış ve örtük programın açığa çıkmasına neden olmuştur.
- Akran öğrenmeyi BTRÖ’lerin çok sık kullandığı görülmektedir. Bu bireysel farklılıklar noktasında iyi bilen öğrencilerin az bilenlere desteği ve işbirliğine katkıda bulunması açısından önemlidir. Ancak BTRÖ’ler bütün öğrencilerle ders saatinin yetersizliğinden dolayı öğrencilerle bireysel ilgilenemediğinden dolayı bu yöntemi sık kullandıkları sonucuna varılmıştır.
- Öğretmenler öğrencilerin derse kesinlikle geç gelmemelerini dile getirmelerine rağmen çoğunun derse geç geldiği sonucu ortaya çıkmıştır. Bu durumun okul idaresinin BTRÖ’lere ders dışında fazla iş vermesinden dolayı olduğu sonucuna varılmıştır. Sonuç olarak da öğretmenlerin beklentileri ve istemeyerek de olsa davranışlarının uyumlamaması örtük programı açığa çıkarmaktadır.
- Sosyal açıdan öğretmenler daha çok kendi izlediği filmleri anlatarak, film izleterek ve öğrencilerle futbol maçı yaparak öğrencilere ders dışında aktivitelere yönlendirme yapıldığı belirlenmiştir. Sportif aktivitelere yapılan yönlendirmenin sadece erkeklere yapılması ve kız öğrencilere bu konuda bir

yönlendirmenin yapılmadığı görülmekte ve bu durumun örtük programından kaynaklandığı tespit edilmiştir. Öğretmenler genel olarak sosyal aktiviteler konusunda çok davranış sergilememeleri branşından dolayı teknolojik aktivitelere önem vermesi, kendilerini alanıyla ilgili sosyal görmelerinden kaynaklanmaktadır.

- Ekonomik açıdan öğretmen kendi düşünceleri doğrultusunda mesleki yönlendirmeler yaptığı, kendi mesleğini hem maddi olarak hem de gelecekte iyi bir meslek olduğunu anlatması öğrencileri bu yönde düşüncelerine etkilediği için yönlendirmelerin programda amaçlamayan hedefler olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Taşımali eğitim yapan okullarda ve köy okullarında öğrencilerin daha alt sosyo-ekonomik ve kültürel özellikler içerdiği ve bu okullarda “hırsızlık, dersi dinlememe” gibi istenmeyen davranışlara neden olmaktadır. Bu okullarda BTRÖ’lerin öğrencilerin bu özellikleri doğrultusunda “meslek yönlendirmesi, ailelerin durumunu örnek vermesi, kızma, onların isteklerini önemsememe” gibi davranışlarda bulundukları sonucuna ulaşılmıştır.
- Öğrencilerin okul dışında özellikle bilgisayar oyunu, sosyal paylaşım sitelerinde çok fazla vakit harcadığı tespit edilmiştir. Okul dışında öğretmen davranışları yerini örtük olarak aileye bıraktığı ve bu konuda ailelerin toplantı, seminer... vb vasıtasıyla bilinçlendirildiği görülmüştür.
- Dersin not değerinin olmaması öğretmenlerin kaygısını arttırmış, öğrencilerin daha rahat istenmeyen davranışlar sergilemesine neden olmuştur. Öğretmenlerin notu çoğu zaman düzeni sağlamada öğrenciler üzerinde bir korku aracı olarak kullandıkları bu durum sonucunda öğretmenlerin de vurdumduymaz, önemsemez davranışlar sergilediği sonucuna ulaşılmıştır.
- Öğretmenler öğrencilerin bireysel farklılıklarını hazırlık aşamasında daha çok oturma düzeni, telkin ve öğüt, basamak seçimi” şeklinde, uygulama aşamasında ise farklı seviyelerdeki öğrencilere farklı çalışmalar yaptırma, farklı seviyedeki öğrenci dönütlerine göre pekiştireç verdikleri görülmektedir. Genel olarak kaynaştırma öğrencilerine her hangi bir özel plan ve uygulama yapılmamıştır. Bunun nedeni ders saatinin az olmasından dolayı süre sıkıntısı yaşamaktan kaynaklanmaktadır.
- BTRÖ’ler genel olarak öğretim programına bağlı kalmadan öğrencilerin

ihtiyaçları doğrultusunda “konu ekleme, konu çıkarma, oyun oynatma” şeklinde çok sıklıkla bu davranışlarda bulundukları görülmektedir. Bu durumda mevcut programın ihtiyacı karşılamadığı sonucu da ortaya çıkmaktadır. Öğretmenler bu durumda konuları “hiç anlatmama, yüzeysel anlatma, konu süresini kısaltma-uzatma, önemsemeden anlatma” davranışlarını örtük olarak sergilemekte olduğu tespit edilmiştir. Önemsedikleri konuları daha yüksek performansta, daha pozitif olarak öğrencilere vermeye çalıştıkları görülmüştür.

- Bilişim ahlaki konusunda BTRÖ’ler ahlaki açıdan telif hakları konusunda hassas olduklarını ve yüksek bir beklenti içerisinde oldukları halde kendilerinin orijinal olmayan yazılımlar kullanmaları ve programlar indirmeleri beklentileriyle çelişmelerine sebep olmuş ve örtük olarak öğrencilere karşı davranışlarını etkilemiştir.

5.1.5. Öğretmenlerin kendilerini eleştirmelerine yönelik sonuçlar

Araştırmanın “*Bilişim Teknolojileri Rehber Öğretmenlerinin öğrencilere model olup olmama durumlarına ilişkin kendilerine yönelik eleştirileri nelerdir?*” şeklinde ifade edilen son alt probleme ilişkin öğretmenlerin kendilerini eleştirileri mesleki yönde ağırlıktadır.

- Öğretmenlerin bazıları demokrasi kavramına önem vermelerine rağmen öğrencilere sert davrandıkları sınıfta otoriter oldukları görülmüştür.
- Öğretmenlerin çoğu sanatsal ve sportif aktivitelere katılmadığı yönünde kendilerini eleştirmişlerdir. Ayrıca öğretmenlerin çoğunun kitap okumadığı genel kültür yönünden eksikleri olduğu görülmüştür. Öğretmenler ağırlıkta kendi alanları olan bilişim teknolojilerine yönelik kendilerini geliştirmişlerdir.
- Öğretmenler mesleki açıdan pedagojik açıdan öğrencilerin seviyelerine inemedikleri, yeni teknolojilerden ve yaklaşımlar konusunda eksik kaldıkları sonucuna ulaşmıştır.
- Öğrenci-öğretmen iletişimi konusunda sıkıntılar olduğu bu durumda öğrenme-öğretme durumlarını örtük olarak olumsuz yönde etkilediği görülmüştür.
- Öğretmenlerin yaşadığı sorunlarla kendilerini eleştirmeleri arasında paralel bir ilişki bulunmuştur. Bu yüzden öğretmenlerin öğrencilerden beklentileri ve

öğrencilere davranışları da örtük olarak etkilendiği görülmektedir.

5.2. Öneriler

Araştırmanın bulguları doğrultusunda elde edilen sonuçlara dayalı öneriler araştırma bulgularına göre ve gelecekte yapılacak benzer araştırmalara yönelik olarak aşağıda verilmiştir.

5.2.1. Araştırma bulgularına yönelik öneriler

- Araştırmada BTRÖ'lerin öğrencilerden beklentileri, onlara davranışları, kendi görüşleri örtük program kapsamında tema ve kodlarla belirtilmiştir. Ulaşılan sonuçların Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu'nca ilkököl ve ortaokul seçmeli BT dersi öğretim programı hazırlayan ve düzenleyen kişilere katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu yüzden bu araştırma program geliştirme komisyonunda görevli alan uzmanlarınca incelenip değerlendirilmelidir.
- BTRÖ'ler sınıfta istenmeyen öğretmen davranışları konusunda bilgilendirilmeli, farkında olmadan sergiledikleri davranışların öğrencilerin resmi programda ifade edilmeyen öğrenmeler edinmelerindeki etkisine dikkat çekilmelidir. Bu sebeple BTRÖ'lere konu alanı uzmanlarınca örtük program konusunda seminer, hizmet içi eğitimi... vb. verilmelidir.
- Mevcut program yeniden revize edilmeli, ihtiyaçlara yönelik daha eğlenceli ve görsel etkinliklere yer verilmelidir. Bu doğrultuda dersin örtük programı yeniden açığa çıkarılmalıdır.
- Laboratuvar kuralları BTRÖ öncülüğünde öğrencilerle beraber oluşturulmalı, kurallara uyulmadığında istenmeyen öğrenci davranışlarına karşı kızma, bağırma, yasaklama gibi davranışların çok sık gösterilmemesine özen gösterilmelidir.
- Üniversitelerde BTRÖ yetiştiren bölümlerdeki öğretmen adayları örtük program ve örtük programın öğretmen davranışlarına etkileri konusunda bilgilendirilmelidirler.

- Öğretmenlerin yaşadığı sorunlar beklentilerini örtük olarak etkilemektedir. Özellikle okulda idari işler ve görevleri dışında birçok iş yapmaktadırlar. Bu yüzden BTRÖ'lerin yaşadıkları sorunların sebepleri araştırılarak çözüm getirilmelidir, çalışma şevkleri kırılmamalıdır.
- BTRÖ'ler öğrencilere sınıf içinde ve dışında teknolojik ve sosyal aktivitelere katılımlarını arttırıcı etkinlikler yaptırmalı, onları bu yönde teşvik etmelidirler. Ayrıca bu etkinlikleri gerçekleştiren öğretmenlere ödül verilmelidir.
- BTRÖ'lerin ahlaki olarak ve BT'nin olumsuz etkilerine karşı örtük olarak ailenin önemi ortaya çıkmıştır. Bu sebeple öğrencilerin okul dışında ve evde aileler tarafından BT kullanımı bilinçli bir şekilde yapılmalıdır. Bu konuda aileler seminer, toplantı gibi etkinliklerle bilinçlendirilmelidir.
- BTRÖ'ler resmi program dışında özellikleri öğrencileri kazandırabileceği için kazandırılacak özelliklerin planlı ve bilinçli seçilmesi gerekmektedir. Ayrıca ideolojik, toplumsal, ahlaki, kişisel gelişim, sosyal yönden öğrenciye kazandırılacak davranışlar resmi programla tutarlı olmalıdır.
- Görüşme yapılan okullardaki BT laboratuvarları genelde şu anki gereksinimleri karşılamamakta olduğu tespit edilmiştir. Sosyo-ekonomik yönden daha yüksek okullarda bu durumun daha az etki ettiği, sosyo-ekonomik yönden düşük okullarda ise laboratuvar alt yapısı düşük olduğu için eğitim ve öğretime daha fazla etki ettiği görülmektedir. Bu sebeple okulların BT laboratuvarlarının alt yapısı yenilenmelidir ve özellikle BT Laboratuvarlarında ileri teknolojiler kullanılmalıdır.
- BTRÖ'lere seçmeli BT dersinde istenmeyen öğrenci davranışlarına karşı bir yaptırım olanağı verilmelidir. Seçmeli dersler, karnede notlarının olmaması itibariyle bir sorun teşkil etmektedir. Bu yüzden ortak standartlarda MEB tarafından da desteklenen başarı belgesi, katılım belgesi gibi öğrenci değerlendirilmesinin ön plana çıkarıldığı düzenlemeler yapılmalıdır.
- BTRÖ'lerin kendi branşları doğrultusunda teknolojik aktivitelere yönlenmesi, onların sosyal etkinlikler açısından daha geride kalmasına neden olmuş ve öğrencileri bu alanlarda yönlendirmelerini zayıflatmıştır, bu yüzden BTRÖ'ler kendilerini sosyal, kültürel alanlarda geliştirmeli, öğrencileri de bu doğrultuda yönlendirmelidirler.

- BTRÖ'lerin öğrencileri ekonomik yönden yönlendirmelerinde BT alanında meslekler ve para ikinci planda tutulup; öğrenci istekleri, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda rehberlik servisi ile işbirliği içinde daha bilinçli olarak yapılmalıdır.

5.2.2. Yapılabilecek araştırmalara yönelik öneriler

- Örtük programın bütün ögeleri (öğrenci, yönetim, okul...) alınarak ortaokullardaki Seçmeli Bilişim Teknolojileri dersinin örtük programı detaylı bir şekilde incelenebilir. Ayrıca aynı kapsam ilkokullarda seçmeli BT ve ortaöğretim kurumlarındaki Bilgi ve İletişim Teknolojisi dersi örtük programı için de incelenebilir.
- Örtük programın başka ögeleri (bir ya da birkaç ögesi) BT dersi için detaylı olarak araştırılabilir.
- Seçmeli BT dersinin örtük programı ortaya çıkarılarak öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve psikomotor (devinişsel) gelişimlerine nasıl etkiye bulunduğu araştırılabilir.
- Seçmeli Bilişim Teknolojileri dersi öğretim programı ile dersin örtük programı ortaya çıkartılıp arasındaki tutarlılık incelenebilir.
- Seçmeli BT dersi örtük programın varlığını tespit etmek için anket, ölçek, gözlem gibi farklı veri toplama yolları kullanılarak bu araştırma yapılabilir.
- Bu araştırma Bolu ilindeki okulları kapsadığından farklı ortamlardaki farklı okullarda tekrar edilebilir.
- Seçmeli Bilişim Teknolojileri dersi örtük programının en önemli ortamlarından biri okul dışındaki öğrencinin BT araçlarını kullandığı ortamlar olup bu ortamlar, veliler, akranlar... vb. araştırmaya dahil edilebilir.
- Bu araştırma Bolu ilindeki okulları kapsadığından, başka okullardaki (farklı sosyo-ekonomik düzeydeki okullar, özel okullar, başka ortamdaki okullar, başka ülke okulları...) BT dersi örtük programı ortaya çıkartılabilir ve birbirleri arasında karşılaştırma yapılabilir.
- Örtük programın okulların kalitesini belirlemede önemli faktörlerden biri olduğu düşünülürse okullarda okutulan diğer seçmeli derslerin de örtük programı açığa

ıkartılabilir. Okul hem kendi örtük programının hem de okutulan derslerdeki örtük programın açığa çıkartılmasına fırsat vermelidir.

KAYNAKÇA

- Abdulsalam, A. (2009). *Saudi students' perspectives on their teachers' transmission of negative messages: A hidden curriculum*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Kansas: University of Kansas.
- Ahola, S. (2000). Hidden Curriculum in higher education: something to fear for or comply to? Higher Education 2000 Conference (August 30 - September 2, Helsinki).
- Akpınar, B. (2011). Değerler eğitimden bileşke modeli. *Eğitime bakış*, 7(19), 30-38.
- Altun, T., Yiğit, N., ve Adanur, Z. (2011). İlköğretim öğrencilerinin bilgisayara yönelik tutumlarının incelenmesi: Trabzon ili örneği. *Turkish Journal of Computer and Mathematics Education*. Vol.2 No.1 (2011), 69-86.
- Anadolu Üniversitesi. (2013). Eğitim Fakültesi, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü (http://w2.anadolu.edu.tr/akademik/fak_egt/bilgveogrttekg/, 19.03.2013 tarihinde erişildi).
- Anderson, L. W., Krathwohl, D. R., (Eds.) Airasian, P. W., Cruikshank, K. A., Mayer, R. E., Pintrich, P. R., Raths, J. ve Wittrock, M. C. (2001). *A taxonomy for learning, teaching, and assessing: A Revision of Bloom's Taxonomy of Educational Objectives*. U.S: Addison Wesley Longman, Inc.
- Anyon, J. (1981). Social class and the hidden curriculum of work. (Edts. Henry Giroux and David Purpel, The hidden curriculum and moral education). Berkeley, California: McCurthan Publishing Corporation.
- Apple, M. W. (2004). *Ideology and curriculum* (3rd ed.). New York: Routledge.

- Apple, M. W. (2012). Öğretim ve teknoloji: Bilgisayarların öğretmen ve öğrenciler üzerindeki etkileri (çev. A. Bozkurt). *Eğitime Bakış*, 24, 24-34.
- Arkan, A. (2004). *Gizli müfredatı öğrenci deneyimleri yoluyla ortaya çıkarmak*. XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı (6-9 Temmuz, Malatya) İnönü Üniversitesi.
- Aydın, B. (2004). Disiplin sorunları ve çözümleri konusunda öğretmenlerin görüşleri. *Eğitim Yönetimi Dergisi*, 39, 326–337.
- Aziz, A. (2011). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri ve teknikleri* (Geliştirilmiş 6.Baskı). Ankara: Birlik Matbaacılık.
- Bacanlı, H. (2011). Gizli müfredat bağlamında bağımlılık. *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim*, 131, 45-49.
- Başar, M. (2011). *Sınıf içi istenmeyen öğrenci davranışlarının yönetiminde örtük program*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Bergenhengouwen, G. (1987). Hidden curriculum in the university. *Higher Education* 5(16), 535–543.
- Beyhan, C. ve Kurt, Y. (2013). *Bilinçli internet kullanımı*. AREM (<http://www.arem.gov.tr/Arem/defaultarem.aspx?icerik=118#>, 13.02.2013 tarihinde erişildi).
- Bloom, B. S. (1995). *İnsan nitelikleri ve okulda öğrenme*. (çev. D.A. Özçelik). İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Bowles, S. ve Gintis H. (1976). *Schooling in capitalist America*. New York: Basic Book.

- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E., Özcan, E. A., Karadeniz, Ş., Demirel, F. (2008). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (Geliştirilmiş 2.baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Carvalho, O. R. (1995). *Values in the hidden curriculum: An axiological reproduction*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ohio: The Ohio State University.
- Cozby, P. C. and CE Bates, S. C. (2011). *Methods in behavioral research* (Eleventh Edition). New York: The McGraw-Hill Companies.
- Crawley, F. E. and Salyer, B. (1995). Origins of life science teachers' beliefs underlying curriculum reform in texas. *Science Education*, 79, 611-635.
- Cribb, A. ve Bignold, S. (1999). Towards the reflexive medical school: The hidden curriculum and medical education research. *Studies In Higher Education*, 24, 195-209.
- Cridel, K. (2010). *Encyclopedia of curriculum studies*. California: Sage Publication.
- D'Angelo, J. F. (1981). The hidden curriculum in a suburban catholic high school. Abstract: Dissertation for the University of Pennsylvania.
- Demirel, Ö. (2009). *Eğitimde Program Geliştirme* (12.baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Demirel, Ö. (2010). *Eğitim Sözlüğü* (Geliştirilmiş 4.baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Doğanay, A. ve Sarı, M. (2004). İlköğretim ikinci kademe öğrencilerine temel demokratik değerlerin kazandırılma düzeyi ve bu değerlerin kazandırılması sürecinde açık ve örtük programın etkilerinin karşılaştırılması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 10 (39), 355–383.
- Dreeben, R. (1968). *On what is learned in school*. Massachusetts: Addison Wesley.

- Eisner, E. W. (1994). *The educational imagination* (Third Edition). New York: Mac Millan College Publishing Company.
- Ekiz, D. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (Geliştirilmiş 2.baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Erdoğan, İrfan.(2008). *Öğrenmenin Gücü*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Erlandson, A. D., Harris, L. E., Skipper, L. B., Allen, D. S.(1993). *Doing naturalistic inquiry: A guide to methods*.Newbury Park, California: Sage.
- Espinosa, M. E. (2004). California's hidden curriculum: Institutional discrimination in the fourth grade. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi,Fullerton: California States University.
- Eva, W. (1988). *Hidden curriculum: the elusive side of classroom life in first grade* (ERIC Document Reproduction Services, ED307991).
- Fidan, M. ve Sak, İ. M. (2012). İlköğretim Öğretmenlerinin Tamamlayıcı Ölçme Değerlendirme Teknikleri Hakkında Görüşleri. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 1(1), 174-189.
- Filiz, B. ve Doğan, Y. (2012). Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Davranışlarının Örtük Program Açısından Öğrenci Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*.23, 21-51.
- Gaikwad, P. (2004) Curriculum pedagogy and values: Revealing theinvisible.*AIIAS Academic Press*, 2(7), 5-16 (<http://internationalforum.aiias.edu/images/vol07no02/gaikwad.pdf>, 02.10.2012 tarihinde erişildi).

- Gair, M. ve Mullins, G. (2001). Hiding in plain sight. E. Margolis (Ed.). The Hidden Curriculum in Higher Education. New York: Routledge.
- Gair, M. (2003). *Socrates never took attendance: Hidden curricula in a teacher preperation program*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Arizona: Arizona State University.
- Giroux, H.A. (1983a). *Theory and Resistance in Education* (Towards A Pedagogy For The Opposition Revised And Expanded Edition). London: Bergin&Garvey.
- Giroux, H. A. (1983b). Teacher education and the ideology of social control: The politics of the hidden curriculum. H. Giroux and D. Purpel (Ed.). The Hidden Curriculum and Moral Education: Deception or discovery? California: McCutchan Publishing Corporation.
- Given L. M. (Ed.) (2008) *The Sage encyclopedia of qualitative research methods* (Vols. 1&2). Los Angeles: Sage publications.
- Ginsburg, M. B. ve Clift, R. T. (1990). Hidden curriculum of preservice teacher education, W. R. Houston (Ed.) Handbook of research on teacher education: A Project of the Association of Teacher Educators (s.s 450-465)İçinde, New York: Macmillan Publishing Co.
- Gordon, D. (1984). The image of science, technological consciousness and the hidden curriculum. *Curriculum Inquiry*. 4(14), 367–400.
- Gözütok, Dilek F. (2008). *Eğitim ve şiddet*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Gündoğdu, K. (2004). A case study on democracy and human rights education in elementary school. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Hataysal, Ö. A. (2012). *Örtük program ile yabancı dil eğitimi*. 3rd International Conference on New Trends in Education and Their Implications (26-28 Nisan 2012). Eskişehir Anadolu Üniversitesi.
- Hemmings, A. (2000). The hidden corridor curriculum. *The High School Journal*. 83(2), 1-10.
- Horn, R.A. (2003). Developing a critical awareness of the hidden curriculum through media literacy. *The Clearing House*, 76(6), 298-300 (<http://www.jstor.org/stable/30189856>, 12 Aralık 2012 tarihinde erişildi).
- Hubbard, B. (2010). *Manifestations of hidden curriculum in a community college online opticianry program: An ecological approach*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Florida: University of South Florida.
- Illich, I. (2000). *Okulsuz toplum* (Çev: M. Özay). İstanbul: Şule Yayınları.
- İnal, K. (1998). *Türkiye’de ders kitaplarında demokratik ve milliyetçi değerler: 27 Mayıs ve 12 Eylül askeri müdahale dönemlerine ilişkin bir inceleme*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Jackson, P.W. (1968). *Life in Classrooms*. New York: by Teachers College, Columbia University.
- Jacobson, J. A. (2008). *The gendered processes of hidden curriculum and cultural capital within two teacher preparation programs*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Arizona: Arizona State University.

- Karaköse, T. ve Kocabaş, İ. (2006).Özel ve devlet okullarında öğretmenlerin beklentilerinin iş doyumu ve motivasyon üzerine etkileri. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*.2(1), 3-14.
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*.Ankara: Nobel Yayınları.
- Kentli, F. D. (2009). Comparison of hidden curriculum theories. *European Journal of Educational Studies*. 1(2), 83-88.
- Kesici, A. E. ve Türkoğlu, A. (2012). Ortaöğretim kurumlarının yaşam kalitesi düzeyi ve ortaöğretim öğretmenlerinin sınıf içi iletişimde kullandıkları örtük davranışlar. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31, 149-162.
- Kuş, D. (2009). *İlköğretim programlarının, örtük programın ve okul dışı etmenlerin değerleri kazandırma etkililiğinin 8. sınıf ilköğretim öğrencilerinin ve öğretmenlerinin görüşlerine göre incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Küçükahmet, L. (2007). *Program geliştirme ve öğretim* (20. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Langhout, R. ve Mitchell C. (2008). Engaging contexts: Drawing the link between student and teacher experiences of the hidden curriculum. *Journoul of Community and Applied Social Psychology* 18, 593-614.
- Lavoie, R. (2005). *It's so much work to be your friend*. Newyork: Touchstone
- Leblanc, C. (2007). *Exploring the "hidden curriculum" in emergency medicine training programs*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Canada: Mount Saint Vincent University.

- Lempp, H. ve Clive, S. (2004). The hidden curriculum in undergraduate medical education: qualitative study of medical students' perceptions of teaching. *British Medical Journal (International Edition)*. (<http://www.bmj.com/content/329/7469/770#aff-2>, 07.01.2013 tarihinde erişildi).
- Lincoln, S. Y. ve Guba, G. E. (1985). *Naturalistic inquiry*. Newbury Park, California: SAGE.
- Lynch, K. (1989). *The hidden curriculum: Reproduction in education, an appraisal*. Philadelphia: The Falmer Press.
- Margolis, E. ve Romero, M. (1998). Department is very male, Very old and very conservative: The functioning of the hidden curriculum in graduate sociology departments. *Harvard Educational Review*, 68, 1-32.
- Martin, J. R. (1976). What should we do with a hidden curriculum when we find one? *Curriculum Inquiry*. 6(2), 135-151.
- McMillan, J. H. (2000). *Educational research: Fundamentals for the consumer* (Third Edition). New York: Longman
- Merter, F. ve Akbulut, E. (2011). *İlköğretimde örtük programın saptanması*. Malatya: Serhat Kitap-Kırtasiye.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2003). *İlköğretim kurumları yönetmeliği*. (http://mevzuat.meb.gov.tr/html/225_0.html, 21 Ocak 2013 tarihinde erişildi).
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2003). *Eğitim ve öğretim çalışmalarının planlı yürütülmesine ilişkin yönerge* (http://mevzuat.meb.gov.tr/html/2551_0.html, 16 Kasım 2012 tarihinde erişildi).

- Milli Eğitim Bakanlığı. (2006). Bilişim teknolojileri dersi (1-8 sınıflar) öğretim programı (<http://ttkb.meb.gov.tr/program2.aspx/program2.aspx?islem=2&kno=21>, 15 Mart 2011 tarihinde erişildi).
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2007). *Bilişim Teknolojileri Alanı*. Mesleki eğitim ve öğretimi güçlendirme projesi.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2008). *Bilişim teknolojileri öğretmenlerinin özel alan yeterlilikleri* (<http://otmg.meb.gov.tr/alanbt.html>, 01 Eylül 2012 tarihinde erişildi).
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2009). *İlköğretim 4.ve 5. Basamak bilişim teknolojileri öğretmen kılavuz kitabı*.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2012). *Bilişim rehberliğinin görevleri*. Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü.
- .
- Oakes, J. (1982). Classroom social relationship exploring the bowles and gintis hyphothesis. *Sociology of Education*. 55, 197-212.
- Patton, M. Q. (1987). *How to use qualitative methods in evaluation*. Newbury Park, California: Sage.
- Portelli, J. P. (1993). Exposing the hidden curriculum. *Journal of Curriculum Studies*. 25(4), 343-358.
- Posner, J.G. (1995). *Analyzing the curriculum*. New York: Mc Grac-Hill Inc.
- Previna, D. S. (2011). *Hidden in plain view: classroom space, teacher agency and the hidden curricula*.Yayımlanmamış Doktora Tezi, Massachusetts: Harvard University.

- Punch, F. K. (2005). *Sosyal Araştırmalara Giriş, Nicel ve Nitel Yaklaşımlar* (çev. H. Bayraktar). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Rennert-Ariev, P. (2008). The hidden curriculum of performance-based teacher education teachers. *College Record*, 1(110), 105-138.
- Sadık, F. (2006). *Öğrencilerin istenmeyen davranışları ve bu davranışlarla baş edilme stratejilerinin öğretmen, öğrenci ve veli görüşlerine göre incelenmesi ve güvergen disiplin modeli temele alınarak uygulanan eğitim programının öğretmenlerin baş etme stratejilerine etkisi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sambell, K. ve McDowell, L.(1998). The Construction of the Hidden curriculum: Messages and Meanings in the Assessment of Student Learning. *Assessment and Evaluation in Higher Education*. 23, 391-401.
- Sarı, M. (2007). *Demokratik değerlerin kazanımı sürecinde örtük program: düşük ve yüksek okul yaşam kalitesine sahip iki ilköğretim okulunda nitel bir çalışma*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Senemoğlu, N. (2005). *Gelişim öğrenme ve öğretim kuramdan uygulamaya* (12.baskı). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Serhatlıoğlu, B. ve Gürol, A. (2009). *Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Örtük Programa İlişkin Algıları: Fırat Üniversitesi Örneği*. 18. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı'nda sunulan bildiri (1-3 Ekim 2009, İzmir).
- Sezen, F. (2011). *Bir üniversite yabancı diller hazırlık okulunun örtük programının algılar yoluyla incelenmesi üzerine bir vaka çalışması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Skelton, A (1997). Studying hidden curricula: Developing a perspective in the light of postmodern insights. *Curriculum Studies*. 5 (2), 177-193.
- Snyder, B. R. (1971). *The hidden curriculum*. New York: Alfred A. Knoph.
- Sönmez, V. (2008). *Eğitim Felsefesi* (8.Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sönmez, V. (2010). *Program Geliştirmede Öğretmen El Kitabı* (16.Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Şahan, H. H. ve Kalkay, İ. (2012). Örtük programın öğretmenlik meslek bilgisi kapsamındaki ideal nitelikleri kazandırmadaki etkililiği. 2. Ulusal Eğitim Programları ve Öğretim Kongresi'nde sunulan bildiri (27-29 Eylül 2012, Bolu). .
- Şencan, H. (2005). *Sosyal ve davranışsal ölçümlerde güvenilirlik ve geçerlilik* (1.Baskı), Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Tavşancıl, E. ve Aslan, E. (2001). *Sözel, yazılı ve diğer materyaller için içerik analizi ve uygulama örnekleri*. İstanbul: Epsilon Yayınları.
- Tezcan, M. (2003). Gizli Müfredat. Eğitim Sosyolojisi Açısından Bir Kavram Çözümlemesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*. 1 (1), 53 – 58.
- Tezcan, M. (2005). *Sosyolojik kuramlarda eğitim*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Tuncel, İ. (2008). *Duyuşsal özelliklerin gelişimi açısından örtük program*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Türedi, H. (2008). *Örtük programın eğitimdeki yeri ve önemi*. Yayımlanmamış Yüksek Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi.

- Vallance, E. (1973). Hiding the hidden curriculum: an interpretation of the language of justification in nineteenth-century educational reform. *Curriculum Theory Network*, 1(4), 5-21.
- Varış, F. (1997). *Eğitim Bilimine Giriş*. İstanbul: Alkım Yayıncılık.
- Veznedaroğlu, R.L. (2007). *Okulda ve Sınıfta Örtük Program*.Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Voogt, J. ve Knezek, G. (2008). *International handbook of information technology in primary and secondary education*. Amerika: Springer Science Business Media.
- Willis, P. (1981). Learning to labor: How working class kids get working class jobs (first published in 1977). New York: Colombia University Press.
- Wren, D. J. (1999). School culture: Exploring the hidden curriculum, *Academic Journal*, 135(34), 593-596.
- Yeşilyurt, E, Kurt, İ. (2012). Değerleri kazandırmada etkililik açısından resmi ve örtük program ile okul dışı etmenlerin öğrenci görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesi. *Turkish Studies*, 7(4), 3253-3272.
- Yıldırım, A. ve Şimşek H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*(8. Basım). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yin, R. K. (1994). *Case study research design and methods* (Second Edition). London: Sage Publications.
- Yüksel, S. (2002). Yükseköğretimde eğitim ve öğretim faaliyetleri ve örtük program. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 15(1). 361-370.

Yüksel, S. (2004). *Örtük program: Eğitimde saklı uygulamalar*. Ankara: Nobel Yayıncılık.

Yüksel, S. (2005). Kohlberg ve ahlak eğitiminde örtük program: Yeni ilköğretim programlarında yer alan ahlaki değerleri kazandırma için bir açılım. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 2(5), 307–338.

Yüksel, S. (2007). Örtük programın öğretmen adaylarının öğretmenlik meslek derslerine yönelik düşüncelerindeki etkisi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 50, 321-345.

EKLER

Ek 1.Öğretmen Görüşme Formu

ÖĞRETMEN GÖRÜŞME FORMU

Sevgili meslektaşım merhaba;

Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Programları ve Öğretimi Anabilim Dalında yüksek lisans öğrencisiyim aynı zamanda Bartın Üniversitesi'nde akademik personelim. Yüksek lisans çalışmamda Seçmeli Bilişim Teknolojileri dersinde bilişim rehber öğretmenlerinin görüş, beklenti ve davranışları çerçevesinde örtük programın varlığı üzerine çalışmaktayım. Örtük program eğitim-öğretim faaliyetlerinin kalitesini belirler. Resmi program dışında bütün eğitim ve öğretim faaliyetlerini kapsar. Bu bağlamda okul ortamında örtük programda etkisi ve rolü büyük olan siz değerli öğretmenimizle yapacağımız görüşmenin yararlı olacağı düşünüyorum.

Yapacağımız görüşmenin gizli kalacağını, isminizin araştırmanın hiçbir yerinde açıklanmayacağını ve araştırmacı dışında kimsenin görmemesinin mümkün olmadığını belirtmek istiyorum. Görüşmemizin yaklaşık olarak 1 saat süreceğini tahmin ediyorum. Vereceğiniz samimi cevaplar için şimdiden teşekkür ederim.

- Görüşme sırasında kayıt cihazı kullanılmasının sizin için bir sakıncası var mı?
- Görüşme hakkında bir sorunuz var mı?

İzin verirseniz görüşme sorularına başlamak istiyorum.

Mustafa FİDAN

Görüşme tarihi:

Görüşme başlangıç-bitiş saati:

Görüşme Yeri:

Cinsiyetiniz:

Yaşınız:

Kıdem Yılıınız:

Öğrenim durumu:

GÖRÜŞME SORULARI

1-Yetiştirmek istediğiniz bir öğrencide bulunması gereken özelliklerden;

- ✓ Öğrencilerinizin kişisel gelişim (özsaygı, özgüven, üst düzey düşünme becerileri...) açısından hangi özellik ve değerleri kazanmalarını istiyorsunuz? Sizce bu beklentiler öğrencilere nasıl kazandırılmalıdır, siz ne yapıyorsunuz? (Ders açısından / Genel açıdan).
- ✓ Öğrencilerinizin ideolojik olarak hangi değerleri ve özellikleri kazanmalarını istiyorsunuz? Sizce bu beklentiler öğrencilere nasıl kazandırılmalıdır, siz ne yapıyorsunuz? (Ders açısından / Genel açıdan).
- ✓ Öğrencilerinizde ahlaki yönden hangi özelliklerin oluşmasını amaçlıyorsunuz? Sizce bu beklentiler öğrencilere nasıl kazandırılmalıdır, siz ne yapıyorsunuz? (Ders açısından / Genel açıdan).
- ✓ Öğrencilerinizin toplumsal açıdan hangi değer ve normları kazanmalarını istersiniz? Sizce bu beklentiler öğrencilere nasıl kazandırılmalıdır, siz ne yapıyorsunuz? (Ders açısından / Genel açıdan).
- ✓ Öğrencilerinizde ekonomik açıdan hangi değer ve normların bulunmasını istersiniz? Sizce bu beklentiler öğrencilere nasıl kazandırılmalıdır, siz ne yapıyorsunuz? (Ders açısından / Genel açıdan).
- ✓ Sanatsal, kültürel ve teknolojik (bilim, sanayi...) olarak hangi değer ve özellikleri kazanmasını istersiniz?
- ✓ Sanatsal, kültürel ve teknolojik etkinliklerle ilgili olarak öğrencileri nasıl bilgilendiriyorsunuz? Örnek verir misiniz?
- ✓ Öğrencide Bilişim Teknolojileri dersi adına olarak hangi değerleri, normları kazanmalarını istersiniz? Sizce bu beklentiler öğrencilere nasıl kazandırılmalıdır, siz ne yapıyorsunuz? (Ders açısından / Genel açıdan).
- ✓ Branşınızdaki yaşadığınız problemlerden bahseder misiniz? Hangi problemler beklentilerinizi etkiliyor? Bu problemler beklentilerinizi nasıl etkiliyor? (Laboratuvar durumu, bilgisayarların yenilik durumu...)

2-Derste kişisel görüş, düşünce ve değerlerinizden hangilerini yansıtıyorsunuz? Örnek verebilir misiniz?

3-Programı uygularken esnek (konu ekleme, konu çıkartma, basamak seçimi...) olarak davrandığınız durumlar nelerdir? Önemsediğiniz ya da önemsemediğiniz konuları

işleyiş tarzınız nasıldır? Derste ara disiplinlerle ilgili çalışmalarınıza örnek verebilir misiniz?

4-Derste öğrencilerin bireysel farklılıklarını nasıl dikkate alıyorsunuz? Bu farklılıklara yönelik neler yapıyorsunuz? (Sosyo-ekonomik, başarı, kaynaştırma...)

5-Bilişim teknolojilerinin sizce öğrenciler üzerinde olumsuz etkileri nelerdir? Siz bu olumsuzlukları gidermek için neler yapıyorsunuz? Örnek verebilir misiniz?

6- Öğrenciler için iyi bir model (kişisel gelişim, değer ve norm, temizlik, sınıf düzeni, sosyal, konuşma ve diksiyon, öğrencilere sözlü ve fiziksel davranışlar, argo ve şiddetli sözler) olduğunuzu düşünüyor musunuz? Kendinizi eleştirebilir misiniz? Öğrencilerinizi kendi modeliniz doğrultusunda nasıl yetiştiriyorsunuz? (Otoriter, işbirlikçi, demokratik...)

Ek 2.İzin Belgesi-1

T.C.
BOLU VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

14 Mart 2013
13

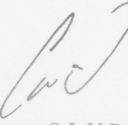
Sayı : 93554413 -200- 4686
Konu: İzin

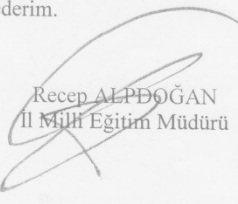
VALİLİK MAKAMINA
BOLU

Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğünün ekte sunulan 01/03/2013 tarih ve 200 sayılı yazılarında; "Enstitümüz Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Eğitim Programları ve Öğretimi Bilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Mustafa FİDAN'ın "Ortaokullarda Bilişim Teknolojileri Dersinde Örtük Programın Varlığına İlişkin Öğretmen Görüşleri" konulu tez çalışmasına veri sağlamak amacıyla; Bolu İli Merkez İlçesindeki ortaokullarda görev yapan tüm bilişim teknolojileri rehber öğretmenleri ile yüz yüze görüşme yapmak istemektedir." denilmektedir.

Söz konusu çalışmanın eğitim ve öğretimi aksatmayacak şekilde yapılması Müdürlüğümüzce uygun mütalaa edilmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.

OLUR
14/03/2013

Recep ALPDOĞAN
İl Millî Eğitim Müdürü

Barış AKTAN
Vali a.
Vali Yardımcısı

EK: Yazı Örneği ve Ekleri (23 Sayfa)

Bolu İl Millî Eğitim Müdürlüğü
Tabaklar Mah. Cumhuriyet Cad.
Anadolı Sok. 14200 BOLU
Tel : 0374 215 11 06- 0374 215 12 04
Fax : 0374 215 44 85
Web : <http://bolu.meb.gov.tr>
E-Posta: hizmetci14@meb.gov.tr

EGİTİM
%100
DESTEK

EGİTİMDE REFORM
Daha aydınlık
gelecek!

Ek 3. İzin Belgesi-2

T.C
ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Sayı : 26073066-605 - 253
Konu : Araştırma İzni (Mustafa FİDAN)

01.03.2013

BOLU VALİLİĞİ
(İl Millî Eğitim Müdürlüğüne)

Enstitümüz Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Eğitim Programları ve Öğretimi Bilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Mustafa FİDAN'ın "Ortaokullarda Bilişim Teknolojileri Dersinde Örtük Programın Varlığına İlişkin Öğretmen Görüşleri" konulu tez çalışmasına veri sağlamak amacıyla; Bolu İli Merkez İlçesindeki ortaokullarda görev yapan tüm bilişim teknolojileri rehber öğretmenleri ile yüz yüze görüşme yapmak istemektedir.

Gereğini bilgilerinize arz ederim

7143

BOLU VALİLİĞİ EVRAK BÜROSU	
Havale Tarihi	- 8 -03- 2013
Hav. Ed. Yer	m. Fidan
Vali Y. İmza	

Prof. Dr. Soner DURMUŞ
 Enstitü Müdürü

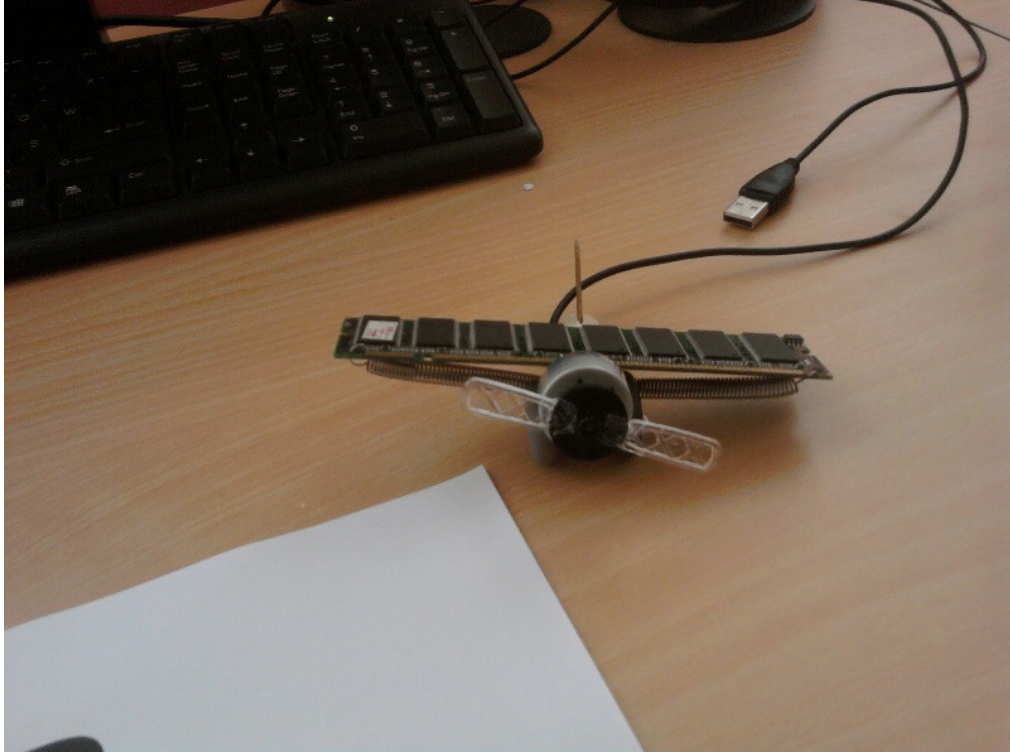
Ekler :

- 1 : Dilekçe
- 2 : Araştırma Önerisi
- 3:Görüşme Soruları

Ek 4. Bilişim Teknolojileri Dersi Öğretim Programı Dışında Yaptırılan Etkinlikler
(Bilişim Sergisi Görüntüleri)-1

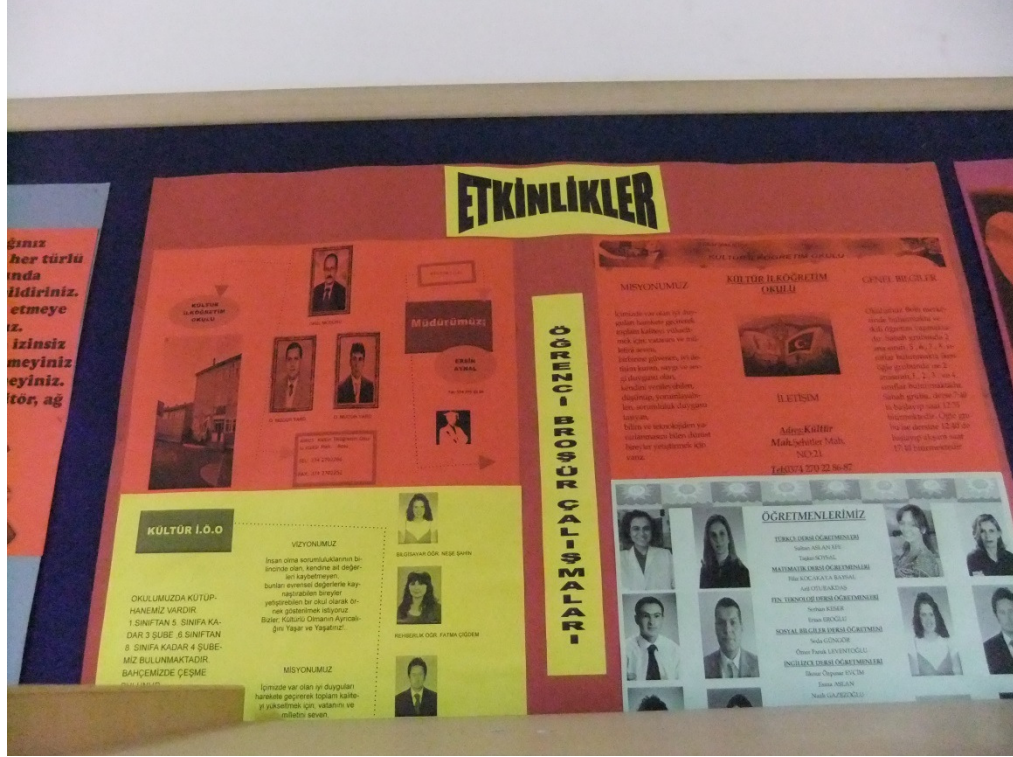
Ek 5. Bilişim Teknolojileri Dersi Öğretim Programı Dışında Yaptırılan Etkinlikler
(Bilişim Sergisi Görüntüleri)-2

Ek 6. Bilişim Teknolojileri Dersi Öğretim Programı Dışında Yaptırılan Etkinlikler
(Bilişim Sergisi Görüntüleri)-3

Ek7.Bilişim Teknolojileri Dersi Öğretim Programı Dışında Yaptırılan Etkinlikler
(Bilişim Panoları Örnekleri)

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı, Soyadı: Mustafa FİDAN

Doğum Tarihi: 15.09.1986

Doğum Yeri: Salihli, Manisa

Adres: Bartın Üniversitesi Uzaktan Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezi, BARTIN

Telefon: 03782235137

E-Posta: mfidan@bartin.edu.tr

EĞİTİM DURUMU

2008-2013	Yüksek Lisans. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Programları ve Öğretimi
2004-2008	Lisans. Uludağ Üniversitesi Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği
2000-2004	Ortaöğretim. Denizli-Çivril Şevkiye Özel Anadolu Öğretmen Lisesi
1992-2000	İlköğretim. Durasıllı İlköğretim Okulu

ÇALIŞMA GEÇMİŞİ

2008-2009	Bolu Mimar İzzet Baysal EML-Bilişim Teknolojileri Öğretmeni
2009-2010	Muş Ticaret Meslek Lisesi-Bilişim Teknolojileri Öğretmeni
2010-2011	Bolu 50.Yıl İzzet Baysal İ.O-Bilişim Teknolojileri Formatör Öğretmeni
2012-	Bartın Üniversitesi Uzaktan Eğitim Uygulama Merkezi-Uzman

BİLİMSEL YAYINLAR

Ulusal Hakemli Dergilerde Yayınlanan Makaleler

Fidan, M. ve Sak, İ. M. (2012). İlköğretim Öğretmenlerinin Tamamlayıcı Ölçme Değerlendirme Teknikleri Hakkında Görüşleri. Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 1(1), 174-189.

Uluslararası Bilimsel Toplantılarda Sunulan ve Bildiri Kitabında Basılan Bildiriler

Fidan, M., Çukurbaşı, B., Debbağ, M., Erkan, E. (2012). The Perception Of The Trainers Who Work At The Distance Education About The Reasons That Lead Them To In-Service Training. IV. Uluslararası Türkiye Eğitim Araştırmaları Kongresi. 4-7 Mayıs 2012. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi.

Fidan, M. (2013). 5. Basamak Bilişim Teknolojileri Dersi Kazanımlarının Revize Edilmiş Bloom Taksonomisine Göre Değerlendirilmesi. ULEAD 2013 Annual Congress. 31 Mayıs-2 Haziran 2013. Nevşehir: Nevşehir Üniversitesi.

Fidan, M., Debbağ, M., Çukurbaşı, B. (2013). İlkokul ve ortaokullarda kullanılan elektronik oylama sistemi hakkında öğretmen görüşleri: Bolu ili örneği. ULEAD 2013 Annual Congress. 31 Mayıs-2 Haziran 2013. Nevşehir: Nevşehir Üniversitesi.

Ulusal Bilimsel Toplantılarda Sunulan ve Özeti Basılan Bildiriler

Fidan, M. ve Sak, İ. M. (2012). Primary School Teachers Options About Complemental Measurement and Assessment Techniques. III. Ulusal Eğitimde ve Psikolojide Ölçme ve Değerlendirme Kongresi. 19-21 Eylül. Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi.

UZMANLIK ALANLARI

Eğitim Programları ve Öğretim-Örtük Program

Bilişim Teknolojileri Öğretim Programı

Temel Bilgisayar- Bilişim Teknolojileri

Grafik-Animasyon

Uzaktan Eğitim